

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

*Právní úprava konkursního řízení v českých zemích do roku 1950
se zvláštním zaměřením na konkursní řád z roku 1931*

Rigorózní práce

Mgr. Martin Plch

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

Obor: Právní dějiny

*Právní úprava konkursního práva v českých zemích do roku 1950
se zvláštním zaměřením na konkursní řád z roku 1931*

Rigorózní práce

Mgr. Martin Plch

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 2019

Mgr. Martin Plch

Obsah

Úvod	1
1. Počátky konkursního práva	6
1.1 Starý a klasický proces	6
1.2 Justiniánský proces	12
2. Historický exkurz do právní úpravy konkursního práva v českých zemích do roku 1950	16
2.1 Počátek konkursního práva ve středověku	16
2.2 17. století	17
2.2.1 Vývoj právní úpravy	17
2.2.2 Průběh konkursního řízení	20
2.2.3 Shrnutí	24
2.3 18. století	24
2.3.1 Vývoj právní úpravy	24
2.3.2 Průběh konkursního řízení	26
2.3.3 Shrnutí	29
2.4 19. století	30
2.4.1 Vývoj právní úpravy	30
2.4.2 Konkursní řízení	31
2.4.2.1 Zahajovací řízení	33
2.4.2.2 Likvidační řízení	35
2.4.2.3 Zakončující řízení	36
2.4.2.4 Kupecký konkurs	40
2.4.3 Odporovatelnost právním jednáním dlužníka	44
2.4.4 Shrnutí	47
2.5 20. století do roku 1950	49
2.5.1 Vývoj právní úpravy	49
3. Konkursní řád z roku 1931	57
3.1 Systematika zákona	57
3.2 Subjekty konkursního řízení	57
3.2.1 Úpadce	57
3.2.2 Věřitelé	59
3.2.3 Konkursní soud	62
3.2.4 Konkursní komisař	62
3.2.5 Správce podstaty	64
3.2.6 Schůze věřitelů	66
3.2.7 Věřitelský výbor	68
3.3 Průběh konkursního řízení	70

3.3.1	Přípravné řízení.....	71
3.3.2	Meritorní řízení.....	75
3.3.2.1	Účinky prohlášení konkursu.....	75
3.3.2.2	Uplatnění konkursní pohledávky.....	79
3.3.2.3	Zkušební jednání.....	80
3.3.2.4	Zpeněžení a rozdělování konkursní podstaty.....	85
3.3.2.5	Nucené vyrovnání.....	88
3.3.3	Odpůrčí právo v konkursním řízení.....	93
3.3.4	Nepatrný konkurs.....	100
3.3.5	Zrušení konkursu.....	101
	Závěr.....	103
	Resume.....	109
	Seznam použitých pramenů.....	112
	Knižní zdroje.....	112
	Periodické zdroje.....	114
	Právní předpisy.....	114
	Judikatura.....	117
	Internetové zdroje.....	118
	Ostatní.....	118
	Seznam použitých zkratk.....	120

Úvod

Tématem mé rigorózní práce je právní úprava konkursního řízení, nelze tedy začít jinak než samotným pojmem „konkurs“, který pochází z latinského termínu „concursum crediturum“, čímž se naznačuje, že jde o souběh dlužníkových věřitelů, který se koná ve formě přihlašování pohledávek, aby bylo docíleno jejich uspokojení z konkursní podstaty.¹

Přes svůj latinský původ se s pojmem „konkurs“ můžeme v českém jazyce setkat v různých významech. Konkursem tak označujeme řízení o úpadku dlužníka, ale rovněž soutěž či výběrové řízení. Vzhledem k tématu této práce přirozeně druhý jmenovaný význam tohoto slova pomínu a budu se zabývat toliko konkursním řízením jakožto řízením o úpadku dlužníka. Pro úplnost lze zmínit, že se lze setkat jak s pojmem „konkurs“, tak „konkurz“, přičemž pravidla českého jazyka připouští obě varianty.²

Slovník spisovného jazyka českého³ uvádí, že synonymem slova „konkurs“ je pojem „úpadek“. Totéž lze nalézt v Ottově slovníku naučném.⁴ Tento závěr ovšem podle mého názoru není zcela přesný, neboť jak poukazoval již František Štajgr, slovo „konkurs“ vystihuje nejen to, že jde o soudní řízení, nýbrž také současně podstatu tohoto řízení. Naopak český výraz „úpadek“ klade důraz nikoli na řízení a jeho podstatu, nýbrž se jím charakterizuje hospodářský stav dlužníka, který může být podnětem k zavedení konkursního řízení.⁵

Lze tak uzavřít, že úpadek jakožto stav, kdy dlužník není schopen plnit své splatné závazky, de facto není synonymem konkursu, ale je jeho obligatorní podmínkou, neboť bez úpadku dlužníka nemůže ke konkursu dojít.

Druhým zásadním pojmem je „konkursní řízení“, tedy řízení o konkursu. Co se týče charakteru tohoto řízení, existuje v zásadě několik názorů, o jaký typ řízení se jedná. Tyto názory lze rozdělit do tří skupin: (i) jedná se o specifickou

---

¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 46. ISBN 80-86432-59-9.

² Internetová jazyková příručka dostupná na <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

³ Slovník spisovného jazyka českého dostupný na <https://ssjc.ujc.cas.cz/>

⁴ *Ottův slovník naučný*. Čtrnáctý díl. Praha: J. Otto, 1899, s. 712–717.

⁵ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 32.

formu civilního řízení, (ii) jedná se o zvláštní formu exekučního řízení, (iii) jedná se o jednu z částí civilního procesu.⁶ Vzhledem k právě uvedenému je třeba již na úvod poukázat na skutečnost, že konkursní řízení se svým charakterem a účelem skutečně na první pohled podobá řízení exekučnímu. Zejména v římském právu přitom šlo skutečně o tzv. universální exekuci, která se od singulární exekuce lišila v zásadě pouze tím, že byl prodáván dlužníkův majetek jako celek. Přes právě uvedené ovšem nelze konkursní a exekuční řízení zaměňovat, neboť byť mají tato řízení společné rysy, mají zároveň i svá specifika. V první řadě exekuční řízení, na rozdíl od řízení konkursního, nemůže existovat samo o sobě, tedy bez předchozího nalézacího řízení. Další zásadní odlišností je, že exekuční řízení směřuje proti jednomu věřiteli, zatímco konkursní řízení směřuje proti všem věřitelům dlužníka.⁷ Závěr uvedený pod bodem (ii) výše, tedy že konkursní řízení je zvláštní formou řízení exekučního, je tedy třeba opustit. V dalším se jedná o otázku čistě teoretickou, jejíž zodpovězení nemá pro samotné konkursní řízení faktický význam; v tomto ohledu si tedy vystačím pouze s lakonickým konstatováním, že konkursní řízení je zvláštní samostatnou formou civilního procesu.

Zavedení konkursního řízení má zejména pro věřitele zásadní význam. Účel a podstata konkursu jsou velmi jasně a přesně uvedeny v důvodové zprávě vládního návrhu zákona, jenž byl posléze schválen jako zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, kterou si proto dovoluji citovat: *„Účelem konkursního řízení jest zabrániti zjevu, který se vyskytuje pravidelně v řízení exekučním, má-li insolventní dlužník více věřitelů: uplacení svých pohledávek dojdou jen oni z věřitelů, kteří vedli exekuci nejdříve, na ostatní věřitele pak nedostává se ničeho, a to bez rozdílu, kdy pohledávka jejich vznikla a o jakou pohledávku jde. K takovému výsledku exekučního řízení přispívá nemalou měrou okolnost, že pohledávky dlužníkůvých věřitelů značně vzrůstají náklady jednotlivých exekucí a že při zpeněžení předmětů, na které se exekuce vede, výtěžek dražby ať věcí movitých nebo nemovitých, zpravidla daleko nedosahuje jejich obecné ceny. Naproti tomu v konkursu přihlíží se k pohledávkám všech věřitelů dlužníkůvých. Jejich pohledávky jsou podle povahy nároků rozděleny na několik skupin, uspokojení jednotlivých skupin z výtěžku docíleného zpeněžením celého*

---

⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 12. ISBN 80-210-1117-3.

⁷ Tamtéž, s. 13 a 14.

*dlužníková jmění podrobeného exekuci (konkursní podstaty) děje se v pořadí ustanoveném zákonem, pohledávky zařazené do téže skupiny docházejí zaplacení stejnoměrného. Pořadí a míra uspokojení pohledávek jednotlivých věřitelů není v konkursu závislá na náhodě, nezáleží na tom, zda ten či onen věřitel svou pohledávku již zažaloval a s vedením exekuce si přispíšil čili nic; pro účast věřitelů na konkursním řízení stačí, když věřitelé své pohledávky ke konkursu přihlásí.*⁸

Z výše uvedeného tedy vyplývá základní charakteristika konkursu jakožto způsobu řešení úpadku dlužníka spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou z výnosu zpeněžení majetku dlužníka zásadně uspokojovány všechny zjištěné pohledávky věřitelů, a to způsobem stanoveným zákonem.

Tolik na samý úvod k tomuto pojmu, více se budu zabývat jednotlivými specifiky právní úpravy konkursu v průběhu jejího vývoje v následujících kapitolách této práce.

Svou práci rozdělují do tří hlavních kapitol. Nemohu přitom začít jinde než v právu římském, které bylo a stále je zdrojem evropské kontinentální právní úpravy. Důležitost římského práva vtipně popsal Viktor Knapp ve svém příspěvku proneseném dne 6. května 1992 na vědecké konferenci na téma „Římské právo a jeho odkaz v současném právu“ věnované padesátému výročí úmrtí prof. JUDr. Jana Vážného: „*Věčně bujarý kmen práva římského', mnohokrát zapominán, přetrvává a věčně se vrací a vrhá svůj stín nejen na právo evropského kontinentu, které se z něho zrodilo, ale jeho prostřednictvím i daleko za moře. Vrací se vědomě a nevědomě. Právníci v současném světě se římskému právu učí málo, často méně než u nás, a někde se mu neučí vůbec. Přesto však ,bujarý kmen práva římského' i nadále vrhá svůj stín, a to i na právo těch zemí, kde už je kromě učených romanistů nikdo nezná.*“⁹

---

⁸ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

⁹ *Římské právo a jeho odkaz současnému právu. Vědecká konference. Brno 6. května 1992, katedra dějin státu a práva [a] katedra dějin občanského práva Masarykovy univerzity. Sborník. [Uspořádal]: Schelle, Karel. Brno: Masarykova univerzita, 1992, s. 9. (Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická.) [konference věnovaná Janu Vážnému]. ISBN 80-210-0499-1.*

Ve druhé kapitole se zabývám vývojem právní úpravy konkursního práva v českých zemích, a to od jeho počátku, který lze spatřovat v první polovině sedmnáctého století, kdy se v tzv. Obnoveném zřízení zemském dědičného království českého objevila první ustanovení o konkursním řízení, do roku 1950, kdy se vývoj konkursního práva na našem území přerušil.

Mým cílem přitom není pouze zachytit historický vývoj, nýbrž i obsírněji popsat právní úpravu konkursu v jednotlivých obdobích jejího vývoje na území stávající České republiky, na což v dostupných publikacích, zejména s ohledem na jejich zaměření na konkursní právo jako celek, zpravidla nedochází. Vždy se tedy snažím uvést alespoň podmínky zahájení konkursního řízení, orgány konkursního řízení, průběh řízení a způsob rozdělování majetkové podstaty mezi jednotlivé věřitele. V částech pojednávajících o historickém vývoji je má práce převážně popisná, v částech věnujících se konkrétním právním úpravám pak kombinuji především analýzu s komparací, aby si čtenář mohl učinit lepší představu o průběhu a zásadách konkursního řízení v jednotlivých etapách jeho vývoje.

Závěrečnou kapitolu mé práce věnuji konkursnímu řádu obsaženému v zákoně č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, který lze bezpochyby označit za moderní konkursní řád, jenž byl předobrazem a inspirací moderních úprav konkursního práva na území České republiky, což platí jak pro zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání¹⁰, tak pro aktuálně účinnou úpravu konkursního řízení obsaženou v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).¹¹ Na úvod třetí kapitoly stručně popíšu systematiku zkoumaného konkursního řádu a poté uvedu z mého pohledu zásadní informace o subjektech a samotném průběhu konkursního řízení.

V neposlední řadě považuji za nezbytné na úvod předeslat, že ačkoliv se ve své práci na několika místech zmiňuji rovněž o (mimokonkursním) vyrovnání, samotnou úpravou vyrovnacího řízení se ve své práci nezabývám, neboť byť je vyrovnací řízení obecně vnímáno jako součást konkursního práva, jedná se o zcela odlišné procesní řízení.

---

¹⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

¹¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Na jednu stranu jistě nelze pominout určité společné znaky konkursního a vyrovnacího řízení, neboť účelem obou těchto řízení je řešení úpadku dlužníka a obě řízení byla v minulosti chápána jako součást konkursního práva. Na druhou stranu je třeba zdůraznit rozdíly mezi konkursním a vyrovnacím řízením, když v posledně jmenovaném řízení, na rozdíl od konkursu, nedochází ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka. Především však v případě vyrovnání (zpravidla) k prohlášení konkursu vůbec nedochází.

Zahrnutí vyrovnacího řízení by mi zároveň nedalo dostatečný prostor, který si úprava konkursu podle mého názoru zaslouží. Svou roli při mém rozhodnutí úpravu (mimokonkursního) vyrovnání do své práce nezahrnout hrála i skutečnost, že vyrovnací řízení nemá na současném území České republiky tak bohatou historii, neboť zde bylo zavedeno až v roce 1859, a to pouze na přechodnou dobu deseti let, a samostatný vyrovnací řád byl vydán až v roce 1914.

Přes právě uvedené se ovšem o vyrovnacím řízení na několika místech své práce zmíním, neboť právní úprava tohoto řízení je s vývojem konkursního řízení neodlučně spjatá, v určitých obdobích také byla „hybatelem“ vývoje konkursního práva. Ostatně po celou dobu existence tohoto způsobu řešení úpadku dlužníka bylo vyrovnací řízení upraveno v témže právním předpisu jako řízení konkursní a jak jsem již uvedl, bylo a je obecně vnímáno jako součást konkursního práva.

1. Počátky konkursního práva

Stejně jako v jiných oblastech práva, základ konkursního práva nalzáme již v právu římském, byť nebylo upraveno souhrnně, ale bylo součástí práva exekučního.

1.1 Starý a klasický proces

Prvotní úpravu vykonávacího řízení nalezneme v tzv. Zákoně dvanácti desek (*Lex duodecim tabularum*, dále jen jako „LDT“), což byl soupis římského obyčejového práva z poloviny pátého století př. n. l. zachycený na dvanácti bronzových deskách, které byly vystaveny na Foru Romanu.

Podle LDT dlužník za své dluhy neodpovídal svým majetkem, ale svou osobou a svým životem. V této souvislosti je třeba poukázat na skutečnost, že jedním z typickým institutů římského soukromého práva byla otcovská moc (*patria potestas*). Pouze otec rodiny (*pater familias*) byl jako „osoba svého práva“ (*persona sui iuris*) v římské společnosti jedinou plně svéprávnou osobou. Jeho manželka a potomci byli podřízeni právu otce rodiny (*personae alieno iuri subiectae*). Jednalo se o tzv. manželství s manželskou mocí nad ženou (*matrimonium cum in manum conventione*), v němž se žena uzavřením manželství podřizovala rodinné moci manžela, opouštěla vlastní rodinu a vstupovala do rodiny nové. Na manžela také přecházel veškerý majetek, který zatím žena měla.¹² K pravomoci otce rodiny nad svými potomky uvedl Gaius: „*V naší pravomoci jsou dále naše děti, které jsme zplodili v řádném manželství. Je to právo vlastní občanům římským, neboť se sotva najdou lidé, kteří by nad svými dětmi měli takovou pravomoc, jakou máme my.*“¹³

Význam otcovské moci se proto neprojevoval pouze v rámci práva osob či práva rodinného, ale setkáváme se s ním vlastně ve všech oblastech římského soukromého práva – v právu obligačním, dědickém i procesním.¹⁴ Z uvedeného

---

¹² KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. Římské právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 199, s.133. ISBN 80-7179-031-1.

¹³ KINCL, Jaromír. GAIUS: *Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 53. ISBN 978-80-7380-054-3.

¹⁴ SKŘEJPEK, Michal. Moc bez hranic? (Právo otce římské rodiny nad životem a smrtí). Právní rozhledy. 2005, č. 15, s. 549 – 557.

vyplývá, že otec rodiny neručil za svůj dluh pouze životem svým, ale též životem osob, které mu podléhaly, a co je z pohledu vykonávacího řízení podstatné, také celým rodinným majetkem.¹⁵

Podle LDT měl dlužník k úhradě soudem přiznaného dluhu na úhradu třicet dnů.¹⁶ Po marném uplynutí této lhůty k plnění měl věřitel právo dlužníku před soudem položit ruku na rameno ruku (*manus iniectio*). Položením ruky ztratil dlužník možnost další vlastní obrany. Za dlužníka mohl v tuto chvíli vstoupit do řízení ručitel (*vindex*), který formálně sňal věřitelovu ruku z dlužníka ramene (*depellere manum*) a sám splnil dluh nebo vstoupil do sporu s věřitelem s rizikem, že bude muset uhradit dvojnásobek dluhu.¹⁷

Pokud se žádný ručitel nenašel, měl věřitel právo dlužníka po šedesát dnů držet v domácí vazbě spoutaného patnáct liber těžkými okovy. Tímto si věřitel mohl zajistit uspokojení svého nároku, jelikož rodina dlužníka či jeho přátelé mohli dluh vyplatit.¹⁸ Během této doby byl dlužník po tři po sobě jdoucí tržní dny přivážen před praetora, aby věřitel veřejně vyhlásil částku, kterou mu dlužník dluží. Pokud ani na třetím tržním dnu nedošlo k vykoupení dlužníka, měl věřitel právo dlužníka zabít nebo prodat do otroctví.¹⁹ Bylo-li věřitelů více, měli právo tělo dlužníka rozsekat na kusy a každý si mohl useknout kus, jak velký chtěl.²⁰ Jednalo se o tzv. osobní exekuci.

Zmírnění osobní exekuce přinesl v roce 313 př. n. l. tzv. Poeteliův zákon (*lex Poetelia Papiria de nexis*), na jehož základě již nemohl být dlužník ve vazbě spoután okovy ani následně prodán či usmrcen. Za to však věřiteli propadl majetek dlužníka. Bylo také možné, aby si dlužník ve faktické (nikoli již právní) nesvobodě

---

¹⁵ SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 9. ISBN 978-80-7418-073-6.

¹⁶ Lex duodecim tabularum, deska III. bod 1, dostupné na https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Anglica/twelve_Johnson.html

¹⁷ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 129. ISBN 978-80-7380-256-1.

¹⁸ SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 23. ISBN 978-80-7418-073-6.

¹⁹ Zákon dvanácti desek, deska III., bod 5.

²⁰ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 7. vyd. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. Knihovna Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, s. 193.

svůj dluh u věřitele odpracoval.²¹ Jednalo se tedy o počátky majetkové exekuce. Mezi první majetkové exekuce patřila *legis actio per pignoris capionem*. Spočívala v zabavení majetku pro určité pohledávky, vybavené tímto účinkem buď starým právním obyčejem, nebo zákonem. Jednalo se o pohledávky veřejnoprávního charakteru (např. vojínova pohledávka na vyplacení žoldu) a sakrálního charakteru (např. pohledávka na zaplacení tržní ceny za prodej obětího zvířete).²²

Vedlejším účinkem situace, kdy dlužník nemohl dostát svým závazkům, bylo postižení na cti. V této souvislosti se sluší připomenout, že neporušená občanská čest byla podle římského práva předpokladem právní způsobilosti. Újma na občanské cti neboli bezectnost (*infamia, infamia iuris*) mohla být:

- a) částečná – v takovém případě občan zůstal občanem, nicméně pozbyl způsobilost k určitým právům (*capitis deminutio media*),
- b) plná – občan pozbyl své občanství i svobodu (*capitis deminutio magna*); k plné ztrátě občanské cti mohl být občan odsouzen za spáchaný zločin.²³

Ve výše uvedeném případě nastávala bezectnost částečná; dlužník pozbyl právo pořádat závěť, nemohl svědčit u soudu a také nemohl být jmenován opatrovníkem nebo poručníkem.²⁴

Zatímco do té doby byla majetková exekuce výjimkou (viz výše), praetor Rutilius²⁵ před rokem 111 př. n. l. zavedl majetkovou exekuci jako exekuci univerzální.²⁶ Věřitel tak měl k dispozici dle své volby dva způsoby exekuce. Jan Vážný k tomu uvedl, že majetková exekuce byla zřejmě zavedena pro případy, kdy exekuce osobní byla těžko proveditelná, nicméně posléze byla dána dlužníkovi

---

²¹ VÁŽNÝ, Jan. Římský proces civilní. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knihovna, s. 22.

²² Tamtéž, s. 23.

²³ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 95. ISBN 978-80-7380-256-1.

²⁴ SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. *Vývoj konkursního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 15. ISBN 978-80-7418-073-6.

²⁵ Publius Rutilius Rufus (158 př. n. l. – 78 př. n. l.).

²⁶ HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 7. vyd. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. Knihovna Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě, s. 194.

možnost vyhnout se osobní exekuci tím, že postoupil věřitelům celé své jmění. Tím tedy byla volba způsobu exekuce fakticky přenesena na dlužníka.²⁷

Majetková exekuce spočívala v tom, že se celý dlužníkův majetek převedl do detence věřitelů insolventního dlužníka (*missio in possessionem*). Tato detence byla omezena svým účelem, kterým byl převod majetku do vlastnictví toho, kdo se zavázal zaplatit věřitelům poměrně největší procento jejich pohledávek. Jednalo se tedy de facto o zavedení konkursního řízení jako takového.

Na počátku vykonávacího řízení byla tzv. žaloba z rozsudku (*actio iudicati*), kterou věřitel uplatnil svůj nárok, jestliže marně uplynulo třicet dnů od odsuzujícího rozsudku nebo od doznání dlužníka. Jednalo se o samostatný spor, v němž měl dlužník právo namítnout neexistenci práva uznaného rozsudkem. Pokud byla následně prokázána oprávněnost žaloby, byla zahájena exekuce na dvojnásobek částky obsažené v původním rozsudku. Naopak uznal-li dlužník nárok věřitele, či pokud se nebránil, magistrát svolil k uvedení věřitele do detence dlužníkova majetku.

Poté, co se věřitel (i jediný) ujmul detence dlužníkova majetku, byl povinen o *missio in possessionem* učinit veřejné prohlášení (*proscriptio bonorum*). Obsahem tohoto prohlášení byla „výzva“ věřitelů, kteří o *missio in possessionem* požádali, dalším věřitelům dlužníka, aby se do třiceti dnů přihlásili. V této době měl dlužník stále možnost konkurs odvrátit splacením svých dluhů.

Pokud k úhradě dluhů ze strany dlužníka či jiné osoby ani po uplynutí třiceti dnů od *proscriptio bonorum* nedošlo, mohlo být přistoupeno k prodeji majetku. Tímto okamžikem se také dlužník stal *infamis*. Majetek dlužníka byl vykonavatelem prodeje (*magister bonorum vendendorum*) vydražen a (jako celek) přiklepnut tomu, kdo nabídl zaplatit věřitelům největší procento jejich pohledávek.

Prodej dlužníkova majetku se prováděl pomocí praetorem schválené dražby, která byla oznámena veřejnou vyhláškou (*lex bonorum vendendorum*). Součástí této vyhlášky byly následující informace:

---

²⁷ VÁŽNÝ, Jan. Římský proces civilní. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knihovna, s. 75.

- soupis prodávaneho majetku,
- jména přihlášených věřitelů s výší jejich pohledávek a s jejich pořadím,
- termín, do něhož musí kupec majetku dlužníka (*bonorum emptor*) uspokojit věřitele,
- nejnížší procento, které měl *bonorum emptor* zaplatit věřitelům za jejich pohledávky.²⁸

Majetek dlužníka, resp. pohledávky věřitelů na kupce majetku dlužníka nepřešly koupí, resp. příklepem v dražbě, ale praetor je na něho musel převést fikcí, že se kupující stal dlužníkovým dědicem. V případě konkursu se totiž aplikovaly velice podobné principy a postupy jako v dědickém právu. Kupec majetku dlužníka se tak stal universálním nástupcem dlužníka, tedy byl uveden do držby majetku (*bonorum possessio*) a měl stejné prostředky na svou ochranu proti těm, kteří by jeho majetek zadržovali. Miroslav Frýdek k tomu poznamenává, že „římští právníci vyšli patrně z představy, že člověk, který není schopný uhradit své závazky, je na tom stejně jako člověk mrtvý.“²⁹ Věřitelé tak mohli na kupci majetku uplatňovat své nároky, ale pouze ve výší toho procenta, které kupec věřitelům v rámci dražby nabídl.

Inspirací pro úpravu konkursu byl též institut dědického práva, tzv. dobrodiní separace majetku (*beneficium separationis*), podle něhož bylo za určitých okolností možno oddělit majetek dlužníkův, který se stal dědicem, od pozůstalosti, aby byly chráněny zájmy pozůstalostních věřitelů.³⁰ Tento institut se v konkursním právu projevoval oddělením určitých částí majetku dlužníka, na které bylo zřízeno zástavní právo, ve prospěch zástavního věřitele či věřitelů. Zástavní věřitelé pak nemuseli přihlašovat své pohledávky do konkursu, postačilo, když zažádali o vyloučení předmětu zástavy z konkursu.³¹

Změnu do postavení dlužníka přinesl asi v roce 29 př. n. l. *lex Iulia de cessione bonorum* (rogátorem byl Gaius Julius Casear Augustus). Tento zákon

²⁸ LISSE, Luděk. *Insolvenční právo*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress, s. 16. ISBN 978-80-86754-91-8.

²⁹ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. *Vývoj konkursního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 22. ISBN 978-80-7418-073-6.

³⁰ KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 298. ISBN 80-7179-031-1.

³¹ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. *Vývoj konkursního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 22. ISBN 978-80-7418-073-6.

zavedl možnost řešení insolventnosti dlužníka, který se do insolventnosti (potažmo dluhů) dostal nezaviněně (např. v důsledku útoku pirátů, ztroskotání lodi, živelní pohromy apod.) tím, že se žádostí adresovanou praetorovi vzdal majetku, který připadl věřitelům (*bonorum cessio*). Jednalo se o zásadní změnu v řešení insolvence dlužníka, neboť dobrovolné postoupení veškerého svého majetku dle *lex Iulia de cessione bonorum* chránilo dlužníka před určitými zlými následky insolvence (zejména před újmou na cti a před osobní vazbou) a opatrovalo mu *beneficium competentiae*³², což znamenalo, že dlužníkovi byl ponechán majetek nezbytný k jeho obživě.

Již v této době existovaly pohledávky, které byly uspokojovány přednostně a v plné výši. Právo přednostního uspokojení (*privilegium exigendi*) měli tzv. privilegovaní věřitelé (*creditores privilegiari*). Jejich privilegovanost byla dána buď jejich osobou (*privilegium personae*), nebo zvláštní povahou pohledávky (*privilegium causae*).

Privilegium personae náleželo fisku, císaři, císařovně, městským obcím, dále se jednalo o právo manželky na vyplacení svého věna a právo poručníků na výplatu pohledávek, které vynaložili v souvislosti se správou poručencova majetku.

Privilegium causae náleželo pohledávkám, které se vázaly k určitému důvodu – jednalo se např. o náklady na pohřeb, náklady na léčení, nevyplacenou mzdu námezdních dělníků a pohledávky, které byly zajištěné zástavním právem.

Privilegované postavení měly pohledávky fisku a pohledávky na náhradu nákladů na pohřeb.

Zatímco privilegované pohledávky se uspokojovaly v zásadě v plné výši (v závislosti na hodnotě dlužníkovy majetku), ostatní pohledávky, tzv. chirografické, mohly být uspokojeny pouze v určitém poměru (*pro portione*).

Pořadí uspokojování jednotlivých pohledávek bylo následující:

1. pohledávky fisku, náklady na pohřeb a na léčení a nevyplacená mzda námezdních dělníků,

---

³² *Ottův slovník naučný*. Čtvrtý díl. Praha: J. Otto, 1891, s. 355.

2. pohledávky, které byly zajištěny privilegovaným zástavním právem – sem patřily tzv. ruční zástavy (*pignus datus*) a zástavy zajištěné hypotékou (*pignus conventum*),
3. ostatní pohledávky zajištěné zástavním právem,
4. „obyčejné“ pohledávky.³³

Později se pořadí uspokojovaných pohledávek změnilo a nejdříve byly uspokojovány pohledávky vyplývající z veřejnoprávního aktu (*pignora publica*) a pohledávky vyplývající ze soukromého písemného dokumentu podepsaného třemi svědky (*pignora quasi publica*), poté privilegované pohledávky a nakonec chirografické pohledávky.³⁴

Kromě výše uvedeného se ovšem vyvíjela též singulární exekuce, tedy exekuce v pravém slova smyslu, v níž byly z majetku dlužníka zpeněžovány jednotlivé kusy. Původně se jednalo pouze o výjimečný postup možný pouze u určité třídy osob (např. u osob stavu senátorského), později bylo podobné privilegium rozšířeno i na osoby požívající zvláštní ochrany práva – nedospělé a chorobomyslné.³⁵

1.2 Justiniánský proces

Jak jsem již uvedl výše, výkon rozsudku v klasickém procesu vedl zpravidla k prodeji veškerého dlužníkovy majetku, přičemž singulární exekuce byla zjevem spíše výjimečným. Prodej celého majetku jako celku jednomu kupci ovšem byl spojen s velkými obtížemi, neboť zpravidla nebylo možné snadno nalézt kupce takového majetku za přiměřené procento pohledávek, přičemž bylo patrné, že víc lze utržit, rozprodá-li se majetek po částech více kupcům.³⁶

V justiniánském procesu tak došlo k obrácení celého procesu, neboť rozsudek vedl zpravidla k singulární exekuci a pouze v případě plurality věřitelů

---

³³ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 24. ISBN 978-80-7418-073-6.

³⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 273. ISBN 978-80-7380-334-6.

³⁵ VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knihovna, s. 77.

³⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 64. ISBN 80-86432-59-9.

nastal konkurs.³⁷ Pokud přitom k uspokojení věřitelů postačoval prodej pouze části dlužníkovy majetku, nebylo třeba rozprodat celý majetek *en bloc*. K tomu docházelo pouze tehdy, pokud se výše dluhů rovnala hodnotě dlužníkovy majetku či tuto hodnotu převyšovala. Jak k tomu uvedl František Štajgr: „Poznání, že může býti pro věřitele výhodnější, rozprodá-li se dlužníkuv majetek po jednotlivých kusech více kupitelům (*distractio bonorum*) než prodá-li se *en bloc* jedinému kupitelovi, a provedení tohoto poznání bylo prvním krokem k rozlišování mezi exekucí a konkursem.“³⁸

Úpravu konkursu v římském právu nalezneme v Justiniánových Digestech (*Digesta seu Pandectae*), což je stěžejní pramen pro poznání římského práva. Jak k tomu poznamenává Eduard Vlček: „Text zákoníku nebyl souhrnem nově a obecně formulovaných ustanovení, nýbrž naopak souhrnem fragmentů, tedy úryvků ze spisů římských právníků klasického období. I to byla jedna z příčin, proč se k římskému právu v podobě, jakou mu dala právě justiniánská kodifikace, vracely i později generace právníků, aby znovu promýšlely jeho obsah a vytvářely na jeho základě podle potřeb doby, v níž žily, nové obecné právní pojmy.“³⁹ Konkrétně nalezneme úpravu konkursu především ve 42. knize Digest.

Byl-li dlužník insolventní a věřitelů bylo více, mohli tito žádat o *missio in possessionem*. Důvody, pro které byli věřitelé oprávněni žádat o uvedení do detence dlužníkovy majetku, byly následující⁴⁰:

- marně uplynulo třicet dnů, v nichž odsouzený dobrovolně neplnil,
- žalovaný se skrýval, aby se vyhnul žalobě,
- žalovaný sám neměl procesní způsobilost a nebyl v řízení zastoupen zákonným zástupcem či jiným *defensorem*,
- žalovaný pozbyl právní osobnost (*capitis deminutio*) a nový majitel moci jeho dluhy nepřevzal,
- žalovaný zemřel bez dědice,

---

³⁷ VÁŽNÝ, Jan. Římský proces civilní. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knihovna, s. 115.

³⁸ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. 1947, s. 16.

³⁹ VLČEK, Eduard. In: KADLECOVÁ, Marta; SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7380-041-3.

⁴⁰ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 271. ISBN 978-80-7380-334-6.

- žalovaný nárok uznal,
- žalovaný byl *indefensus*⁴¹.

V této souvislosti stojí za zmínku, že pokud se chtěl v římském procesu žalovaný řádně hájit, musel přistoupit k žalobě a součinit s žalobcem za účelem ustanovení soudu. Žalovaný tak s žalobcem uzavíral dohodu, tzv. litiskontestaci (*litis contestatio*), že o té a té věci tak a tak právně formulované má být vydáno soudcem rozhodnutí.⁴² Aniž by došlo mezi stranami sporu k litiskontestaci, tedy aniž byl spor ustanoven, nemohlo být o tomto sporu rozhodnuto.

Indefensus tak byl ten, kdo se v řízení řádně nebránil. Jednalo se např. o odmítnutí litiskontestace, nečinnost tam, kde bylo vyjádření žalovaného nezbytné pro rozsouzení sporu a též bezdůvodné maření ustavení soudce (např. tím, že žalovaný omítal všechny žalobcem navrhované soudce).⁴³

K věřitelům, kteří o *missio in possessionem* požádali, se mohli připojit další věřitelé mající vykonatelné pohledávky, a to (z dnešního pohledu) v nezvykle dlouhé lhůtě, neboť účelem bylo docílit toho, aby se řízení konalo za účasti pokud možno všech věřitelů.⁴⁴ Věřitelé bydlící v téže provincii se mohli připojit do dvou let, věřitelé z jiných provincií dokonce do čtyř let. Poté bylo přistoupeno k prodeji majetku, nicméně jak již bylo uvedeno, nikoli k prodeji úhrnnému, zakládajícímu universální sukcesi, nýbrž k prodeji jednotlivých částí majetku veřejnou dražbou. Prodej prováděl kurátor (*curator bonorum*) jmenovaný soudem na návrh věřitelů. Aby byla zajištěna možnost uspokojení i těch věřitelů, kteří se do konkursního řízení připojili až později (viz výše), bylo nařízeno uložit v pokladně místního kostela případný přebytek útržku za prodaný majetek, jenž zůstal po uspokojení přihlášených věřitelů, k uspokojení později přihlášených věřitelů.⁴⁵

Postavení kurátora se věnuje sedmý titul 42. knihy Justiniánových Digest. Zde je uvedeno, že praetor může jmenovat jednoho nebo i více kurátorů se

⁴¹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Římský civilní proces*. Bratislava, 1925. Knihovna právnické fakulty Komenského university v Bratislavě, s. 306-310.

⁴² VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knižnice, s. 8.

⁴³ Tamtéž, s. 53.

⁴⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. 1947, s. 15.

⁴⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 64. ISBN 80-86432-59-9.

souhlasem věřitelů, nebo je jmenuje správce provincie, pokud se majetek nachází v provincii. Právě v situacích, kdy se majetek dlužníka nacházel jak v Itálii, tak v provinciích, umožňovalo ustanovení více kurátorů efektivnější správu dlužníkovu majetku. Působnost kurátorů byla omezena místem, pro které byli ustanoveni, kurátor jmenovaný pro provincii tak nesměl činit žádné úkony s dlužníkovým majetkem nacházejícím se v Itálii a naopak.⁴⁶

Osoba kurátora nebyla vázána pouze na dlužníkovi věřitele, zásadně se však muselo jednat o osobu, která s ustanovením do funkce kurátora souhlasila. Proti své vůli mohl být kurátor ustanoven pouze císařem⁴⁷ (toto ustanovení zřejmě dopadalo na případy, kdy se žádný dobrovolník nenašel).

S vyhlášením konkursu bylo krom výše uvedeného spojeno právo věřitelů odporovat jakémukoliv právnímu jednání, které dlužník učinil před vyhlášením konkursu s úmyslem poškodit věřitele. Takové jednání bylo nazýváno podvod (*dolus*) a bylo definováno v 8. titulu 42. knihy Justiniánových Digest doslova jako „úmyslné jednání s cílem poškodit věřitele“. V případě konkursu se vytvořila samostatná skutková podstata podvodu – *fraus creditorum*. Jednalo se chování dlužníka (komisivní i omisivní), jehož následkem bylo zmenšení jeho majetkové podstaty, což vedlo ke snížení možnosti uspokojení věřitelů.⁴⁸

Jedinou výjimkou, kdy nebylo možné odporovat úkonům dlužníka, byly případy, kdy ten, kdo získal majetek od dlužníka, o dlužníkově konkursu nevěděl.

Z výtěžku prodeje dlužníkovu majetku byli uspokojováni věřitelé poměrně, především se však uspokojovaly pohledávky privilegované a pohledávky zajištěné zástavním právem.

---

⁴⁶ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 20. ISBN 978-80-7418-073-6.

⁴⁷ Dig. 42.7.2.3 Ulpianus 65 ad ed. dostupné na <http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>.

⁴⁸ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 24. ISBN 978-80-7418-073-6.

2. Historický exkurz do právní úpravy konkursního práva v českých zemích do roku 1950

2.1 Počátek konkursního práva ve středověku

Jsem si dobře vědom skutečnosti, že tématem této kapitoly je historický exkurz konkursního práva v českých zemích, přesto si pro ucelenost a úplnost dovolím stručně nastínit počátek vývoje ve středověké Evropě. Ačkoli totiž, jak dále rozvedu, vývoj konkursního práva v českých zemích nebyl přímo vývojem v okolních zemích ovlivněn, jistě od něj nelze zcela odhlédnout.

Vlastní vznik konkursního řízení ve středověku musíme spojovat s tím, kdy se v soudní praxi začalo jako samostatný procesní útvar vyhraňovat řízení, jehož cílem bylo uspořádání majetkových poměrů insolventního dlužníka způsobem, jenž by zahrnoval veškeré jeho jmění a jenž by zajistil všem věřitelům poměrné uspokojení jejich pohledávek podle jejich výše, popř. i podle kvality (druhu) jednotlivých pohledávek.⁴⁹

Tento proces právního myšlení se objevil zejména v italských městech, jež byla velmi obchodně čilá, přičemž z Itálie se tyto myšlenky šířily do Německa, kde se konkursní řízení vyvinulo z tzv. saského arrestačního procesu. Valentin Urfus k tomu však dodává, že *„prostá rozvinutost peněžních vztahů ovšem zapříčinila vznik konkursního řízení, jak se zdá, asi v oblasti severoitalských měst. Naproti tomu ve střeoevropském průměru dlužno za bezprostřední příčiny institucionálního vzniku konkursního řízení považovat některé specifické rysy, vlastní ekonomice evropského 16. stol. až od jeho druhé poloviny, jak rovněž vyplývá z českého vývoje.“*⁵⁰ Uvedené rozvinu na následujících stránkách mé práce.

Ke shrnutí výsledků italského vývoje došlo právě v šestnáctém století v díle „Tractatus de conturbatoribus sive decoctoribus“ Benvenuta Stracchy, jež bylo

---

⁴⁹ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 4.

⁵⁰ Tamtéž.

součástí jeho známého „Tractatus de mercatura“ (1576). Dalším významným dílem evropské odborné konkursněprávní literatury ze sedmnáctého století je „Labyrinthus creditorum ad litem per debitorem communem inter illos causatam“ (1653), jehož autorem je Francisco Salgado de Somoza. V tomto díle bylo poprvé zřetelně rozlišeno konkursní řízení od řízení exekučního, což znamenalo základ tzv. obecného konkursního procesu, v němž se uplatnilo mínění, že do konkursního řízení musí proniknout zásady sporného řízení.⁵¹

2.2 17. století

2.2.1 Vývoj právní úpravy

Prapůvod konkursního řízení v českých zemích můžeme nalézt již na konci šestnáctého století, který byl charakterizován rychlým růstem cen a všeobecnou drahotou. Kolísání cenové hladiny a její prudký vzestup bezprostředně souvisel s velkými zámořskými objevy, vznikem kolonií a obzvláště s nárůstem světových zásob stříbra a jiných drahých kovů.⁵²

Tato cenová revoluce, která vzrůstem drahoty postihovala zejména mimoměstské vrstvy obyvatelstva, zasahovala v první řadě šlechtu, která upadala do dluhů. Zde můžeme pravděpodobně nalézt počátky hledání pevné právní úpravy způsobu, jakým se měl zadlužený šlechtic vyrovnat se svými věřiteli.⁵³

Ačkoli by se vzhledem k naší geografické poloze dalo usuzovat, že vývoj konkursního práva v českých zemích byl přímo ovlivněn vývojem v Sasku, nebylo tomu tak. Vývoj v českých zemích byl, kromě výše uvedené cenové revoluce, ovlivněn zejména specifickými okolnostmi vztahujícími se k našemu území.

Jednou z těchto okolností je dozajista bitva na Bílé hoře (6. listopad 1620), po níž došlo k pronikavému znehodnocení české měny, projevujícímu se především tzv. měnovou kaládou v roce 1623, která byla sama jakýmsi státním bankrotem.

---

⁵¹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. 1947, s. 16.

⁵² URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 8.

⁵³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 66. ISBN 80-86432-59-9.

Jednalo se o důsledek znehodnocení české měny výrobou a uvedením do oběhu méněcenné tzv. dlouhé mince.

České konkursní právo tak vycházelo zejména z potřeb šlechty, proto mělo jako instituce zemského práva vyhraněně šlechtický ráz a lze je označit za nástroj, jenž si vytvořila šlechta pro řešení svých dlužnických vztahů.⁵⁴ Je však třeba zmínit, že se jednalo zejména o méně majetné příslušníky tehdejší šlechty, jejichž majetek býval zpravidla omezen na nevelké jmění, jehož základ tvořil nejčastěji jediný statek, případně jedno menší panství.⁵⁵

Zajímavý podnět k rozvoji českého konkursního práva uvedl Valentin Urfus, který jako jeden z elementů, které ovlivnily vývoj konkursního řízení v českých zemích, označil smrt známého pražského boháče holandského původu Hanse de Witte z Lilienthalu (11. září 1630). Valentin Urfus k tomu dodává: „*Pro naše poměry se stalo bezpochyby důležitým, že vyřizování dewitteovského konkursu, který po těchto událostech (myšleno pád de Witteova bankovního domu) následoval opravdu v grandiosních na svou dobu rozměrech, bylo svěřeno českému deskovému úřadu, který právě později byl v okruhu zemského práva výlučně kompetentní instancí pro konkursní agendu. De Witte, který byl bankéřem vskutku evropské úrovně, urychlil tak bezděky vývoj českého konkursního řízení, neboť vyřizování a likvidace složitých záležitostí, jakými byl konkurs jeho pozůstalosti, musilo počátkem třicátých let mocně ovlivnit českou praxi přímo v předvečer konečného vzniku institucionálně již hotového konkursního řízení.*“⁵⁶

Vlastní počátek konkursního práva v českých zemích jsme schopni určit poměrně přesně. Počátek konkursního řízení reprezentují dvacátá léta sedmnáctého století. Ačkoli tzv. Obnovené zřízení zemské dědičného království českého z roku 1627 (dále jen jako „**OZZ**“) pro obyvatele českých zemí příliš dobrého nepřineslo, neboť obsahovalo řadu ustanovení, kterými Ferdinand II. Štýrský „*zlomil ekonomickou a politickou moc stavů*“⁵⁷, již v tomto dokumentu byla obsažena

---

⁵⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 66. ISBN 80-86432-59-9.

⁵⁵ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 8.

⁵⁶ Tamtéž, s. 10.

⁵⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 82. ISBN 978-80-7380-251-6.

myšlenka o poměrném uspokojování věřitelů. V následujících letech pak došlo k osamostatnění konkursního řízení jako takového, a to konkrétně v roce 1637 císařským reskriptem ze dne 29. srpna 1637 a na něho navazujícím místodržitelským patentem ze dne 23. listopadu 1637. Tyto dokumenty reagovaly na potřebu zjistit všechny věřitele a přimět je k tomu, aby uplatnili u soudu své nároky, což bylo vtěleno do ustanovení o tom, že je třeba, aby všichni věřitelé předlužené pozůstalosti byli veřejně a úředně vyzváni k přihlášení svých nároků.⁵⁸ Dne 1. února 1640 došlo k vydání „Královských deklaratorií a novell císaře a krále Ferdinanda III. na obnovené zřízení zemské“ (dále jen jako „**Novelly**“), kterými bylo nejen sjednoceno právo zemské na Moravě s právem zemským v Čechách⁵⁹, ale (ve vztahu k tématu mé práce) především v nich byla věnována zvláštní partie konkursnímu řízení, nazvaná „Krida-Ordnung“. Novelly tak lze považovat za první český konkursní řád.⁶⁰

Zde poukazuji na skutečnost, že ačkoli se v pozdějších dobách považoval pojem „krida“ za synonymum pojmu „konkurs“⁶¹, Novelly vycházely z pojmového rozlišení mezi těmito dvěma pojmy. Pojmem „krida“ se označovalo vyrovnávací řízení, zatímco „konkurs“ znamenal jen faktický souběh a vzájemnou konkurenci určitých nároků k jednomu předmětu. Konkurs tak byl předpokladem pro to, aby mohla být provedena krida.⁶²

Příslušná část Novell byla uvedena slovy: *„A jak od starodávna o placení věřitelů, kdyby jeden druhého predejit měl a co dále k tomu přináleží, před našimi královskými úředníky menšími se řídilo a rozeznávalo, to také v Obnoveném zřízení zemském sub litera L.25. in fine dotvrzeno je, pročez také přitom zůstávati ráčíme. Však ráčili jsme za dobré uznati našim úředníkům menším další instrukce a nařízení dáti, kterak tomu ráčíme, jak by takové cridy řízení informatibus et materialibus*

---

⁵⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 67. ISBN 80-86432-59-9.

⁵⁹ *Ottův slovník naučný*. Šestý díl. Praha: J. Otto, 1893, s. 466.

⁶⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 67. ISBN 80-86432-59-9.

⁶¹ viz např. *Ottův slovník naučný*. Patnáctý díl. Praha: J. Otto, 1900, s. 158.

⁶² URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 22.

vedle vyměření právního konati se mělo.“⁶³ Z uvedeného úryvku je zřejmé, že Novelly přímo navazovaly na OZZ a dále je rozváděly.

Na Novelly navazovala některá další legislativní opatření, zejména obsáhlá Deklaratoria ze dne 9. září 1644, ze dne 9. ledna 1646 a ze dne 4. června 1648. Tím došlo v českých zemích k definitivnímu legislativnímu konstituování konkursního řízení.

2.2.2 Průběh konkursního řízení

V OZZ byla věnována situaci, kdy je dlužník předlužen, samostatná část (čl. L XXII – L XXVI) nadepsaná „*O placení dluhův, kteří větší jasu nežli dlužník svého statku neb jmění má.*“ Z těchto ustanovení lze poukázat především na čl. L XXIV, v němž je uvedeno: „...*tehdy mají všickni věřitelé, domácí i cizozemci, kteřížby dluh spravedlivý ukázali, v tom rovnost sobě nésti a sobě podle malosti a velikosti z téhož statku, pokudž toho stává, platiti...*“

Z uvedeného vyplývá, že již v OZZ bylo řešení předlužení dlužníka spojeno s principem *pro rata*, tedy principem poměrného uspokojení věřitelů. Výnos z prodeje majetku měl být totiž poměrně rozdělen mezi věřitele, kteří existenci své pohledávky prokázali. Neuskutečnil-li se prodej, měly být dlužníkovi statky odevzdány podle odhadem stanovené ceny věřitelům jako náhrada za uspokojení jejich pohledávek.⁶⁴

Bez zajímavosti dále jistě není, že legalizovat bylo možno pouze takové předlužení, které nastalo bez úmyslného zásahu dlužníka.⁶⁵ Jednalo se o jakousi ochranu věřitelů, přičemž OZZ tuto ochranu „dotáhlo“ tak daleko, že dlužníkům, kteří si své předlužení zavinili vlastní vinou, hrozil až trest smrti. V čl. XXIII OZZ je k tomu uvedeno: „*A ten, kdožby svévolně v víceji se zdlužil nežli by statku měl, a tudyby rukojmě své zvedl, má vězením, i také po vyšetření případností na hrdle ztrestán býti.*“

---

⁶³ MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918*. Praha: Karolinum, 2006, s. 844. ISBN 80-246-1209-7.

⁶⁴ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 17.

⁶⁵ Tamtéž, s. 15.

Ačkoli, jak jsem již uvedl, OZZ vycházelo z principu poměrného uspokojení věřitelů, výsadní postavení měl věřitel, který dlužníka zažaloval, a v důsledku této žaloby vyšla najevo insolvence dlužníka. Tomuto věřiteli mělo být zásadně v plné výši nahrazeno vše, co na zahájení sporu vynaložil, a to bez ohledu na jakékoliv poměrné uspokojování.⁶⁶ V tomto směru tak lze hovořit o počátku rozlišování pořadí jednotlivých pohledávek podle jejich druhu.

Císařským reskriptem ze dne 29. srpna 1637 a navazujícím místodržitelským patentem ze dne 23. listopadu 1637 byla do právní úpravy českého konkursního řízení zavedena novinka spočívající ve stanovení povinné lhůty k přihlášení pohledávek do konkursního řízení, a dlužno říci, že se jednalo o lhůtu prekluzivní. Důvodem této změny byla skutečnost, že zkušenost z předchozích let zemským úředníkům ukázala, že bez této lhůty bylo velmi obtížné vůbec nalézt všechny dlužníkovi věřitele a přimět je k tomu, aby svoje pohledávky u soudu uplatnili. V důsledku této skutečnosti byla konkursní řízení velice zdlouhavá.⁶⁷

Výše uvedenými předpisy tak byl odstraněn dřívější „neduh“ spočívající v obtížnosti shromáždění veškerých dlužníkových věřitelů a do popředí se dostala problematika uspokojování přihlášených pohledávek. Jak jsem totiž uvedl výše, již úprava OZZ vycházela z principu poměrného uspokojování pohledávek, dostatečným způsobem však neřešila situaci pohledávek různé povahy.

Prvním krokem ke stanovení obecných zásad posuzování priority jednotlivých pohledávek bylo vydání Deklaratoria ze dne 3. září 1638, v němž byla řešena otázka uspokojování pohledávek zajištěných hypotečním zástavním právem. Dle tohoto Deklaratoria platila v případě pohledávek hypotečně zajištěných zásada *prior tempore, potior iure*, tedy takto zajištěné pohledávky se uspokojovaly podle pořadí, v němž vznikly.⁶⁸

Další změny konkursního řízení přinesly Novelly, které obsahovaly de facto první český konkursní řád. K povolení konkursu mělo dle Novell dojít pouze tehdy,

---

⁶⁶ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 17.

⁶⁷ Tamtéž, s. 18.

⁶⁸ REBRO, Karol. *Latinské právníké výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 211. ISBN 978-80-7357-915-9.

dospělo-li se k závěru, že dluhy osoby, k jejímuž majetku uplatňuje svoje nároky několik věřitelů, nelze likvidovat jinak než po provedení řádného konkursního řízení (*ordentliche Crida*). Povolení konkursu bylo realizováno úřední vyhláškou vydanou ve formě místodržitelského, případně císařského patentu. Tento vyhlášovací patent měl být publikován ve všech pražských městech a ve všech hlavních městech jednotlivých krajů. Účelem vyhlášovacího patentu bylo především oznámení konkursu na majetek dlužníka a výzva věřitelům, aby se přihlásili v preklusivní, nyní již tříměsíční, lhůtě.

Vyhlášením konkursu se podle Novell zastavily všechny dosud vedené dílčí exekuce, vyjma případů, kdy se oprávněný ujal držby dlužnických statků dříve, než byl publikován vyhlášovací patent: „*A mezi tím pak až do rozeznání a vyřízení cridy všelijaké executi zastaviti dáti, leč by již kdo skrze executi v posses dlužníka statků dřív, než crida publicírována byla, vešel.*“⁶⁹ Konkursní podstata byla sekvestrována a deskový úřad po prozkoumání nároků všech věřitelů, kteří se přihlásili, vydal tzv. klasifikatorní rozsudek, kterým určoval, jak mají být tito věřitelé uspokojeni. Soud v klasifikatorním rozsudku buď odhadl hodnotu dlužníkovy jmění a přiřkl jeho jednotlivé části věřitelům v pořadí, které stanovil, nebo se přikročilo k veřejné dražbě. Stejně jako dosud se nejednalo o skutečně alikvotní uspokojování přihlášených pohledávek, neboť pohledávky se uspokojovaly podle svého druhu, přičemž nejdříve byly v plné míře uspokojovány pohledávky přednější, a to včetně úroků.⁷⁰

Pohledávky byly dle Novell rozděleny podle svého druhu do pěti tříd:

1. vindikační nároky proti konkursní podstatě,
2. pohřební výlohy, daňové nedoplatky, pohledávky z námezdního poměru, alimentální nároky apod.,
3. hypotekární deskové pohledávky (pohledávky zajištěné hypotečním zástavním právem zapsané v zemských deskách)⁷¹,

---

⁶⁹ MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918*. Praha: Karolinum, 2006, s. 844. ISBN 80-246-1209-7.

⁷⁰ KLABOUCH, Jirí. *Staré české soudnictví : (jak se dříve soudívalo)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1967, s. 216.

⁷¹ *Ottův slovník naučný*. Dvacátýsedmý díl. Praha: J. Otto, 1908, s. 461.

4. různé privilegované nároky jako věnné pohledávky, zbožné odkazy, směnečné nároky a některé další obligační a fiskální nároky,
5. běžné *chirografické* pohledávky.⁷²

Zde si dovolím krátkou odbočku, když se zmíním o skutečnosti, že podle Novell byly hypotéky i další břemena váznoucí na nemovitostech neplatné, pokud nebyly zapsány v zemských deskách. Též převod šlechtického majetku byl možný pouze zápisem v zemských deskách. Za převod majetku mimo zemské desky se hrozilo ztrátou cti.⁷³

Vzhledem k tomu, že konkursní podstata byla z povahy věci již na počátku konkursního řízení menší než objem dlužníkových závazků, bylo zřejmé, že na věřitele s méně privilegovanými pohledávkami se zpravidla vůbec nedostalo.

Majetek tvořící konkursní podstatu byl dle Novell spravován kurátorem, který ovšem v konkursním řízení nevystupoval jako zástupce dlužníka, nýbrž samostatně, stejně jako dlužník a věřitelé.⁷⁴

Věřitelé, kteří se ve stanovené tříměsíční lhůtě nepřihlásili, mohli být uspokojeni až ve chvíli, kdy byli uspokojeni všichni přihlášení věřitelé. Jak jsem ovšem již naznačil výše ohledně uspokojování přihlášených věřitelů, tato možnost byla spíše teoretická.

Zajímavé bylo rovněž ustanovení o tom, že konkursní řízení by mělo být ukončeno do tří měsíců od jeho zahájení.⁷⁵

Odlišná byla situace v městském právu, kde neexistovaly speciální předpisy o konkursním řízení. Konkursní řízení se proto řídilo vzory ze zahraničí a především ze zemského práva, konkurs se však v městech nevyhlašoval veřejně vyhlášovacím patentem, jako v zemském právu, nýbrž klasifikačním rozsudkem soudu, který byl vydáván jen na základě ohlášených žalob jednotlivých věřitelů,

---

⁷² URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 25.

⁷³ MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918*. Praha: Karolinum, 2006, s. 800. ISBN 80-246-1209-7.

⁷⁴ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 24.

⁷⁵ MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918*. Praha: Karolinum, 2006, s. 845. ISBN 80-246-1209-7.

pokud se tito ovšem o úpadku dlužníka doslechli. Mnozí z věřitelů se však o úpadku dlužníka dozvídali až opožděně a své žaloby tak podávali až ve chvíli, kdy byla konkursní podstata již rozdělena. Tato úprava tak s sebou nesla velké množství sporů o pořadí, neboť platilo, že přednost měl ten, kdo svou žalobu uplatnil dříve. I zde tak platilo, že na věřitele, kteří se přihlásili později, se zpravidla ničeho nedostávalo.⁷⁶ Jiří Klabouch k tomu dodává, že s ohledem na výše uvedený způsob vyhlášení konkursu to byli většinou věřitelé cizinci, kteří se o konkursu dozvěděli až opožděně, přičemž tento stav podlamoval neutěšený stav konkursního řízení v českých městech a zabraňoval přílivu peněz do Čech z ciziny.⁷⁷

2.2.3 Shrnutí

Již v sedmnáctém století můžeme nalézt v právní úpravě konkursního řízení principy typické pro současné konkursní řízení – zásadu poměrného uspokojování přihlášených pohledávek, která ovšem platila pouze při uspokojování pohledávek téže třídy, zastavení probíhajících exekucí, časově omezenou možnost přihlášení pohledávky a zahájení konkursního řízení vázané na publikaci vyhlášovacého patentu.

2.3 18. století

2.3.1 Vývoj právní úpravy

Jak jsem již uvedl v předcházející podkapitole, konkursní právo v sedmnáctém století mělo převážně šlechtický ráz a týkalo se především drobné šlechty. Tato situace se změnila počátkem osmnáctého století. Zatímco v období sedmdesátých a osmdesátých let sedmnáctého století došlo k velkému poklesu počtu úpadků, od devadesátých let sedmnáctého století začal počet konkursních řízení opět stoupat, přičemž největší počet konkursů nastal ve třicátých a čtyřicátých letech osmnáctého století.⁷⁸

---

⁷⁶ KLABOUCH, Jiří. *Staré české soudnictví : (jak se dříve soudívalo)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1967, s. 235.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 34.

Úpadek však již nepostihoval jen drobnou šlechtu, ale nevyhýbal se ani příslušníkům nejbohatších a nejvlivnějších aristokratických rodů. Důvodem této skutečnosti byl především růst zadluženosti šlechty plynoucí z vysokého berního zatížení a rovněž všeobecná obliba v nákladném způsobu života, přičemž na straně věřitelů byli zpravidla nešlechtici.⁷⁹

Tato skutečnost byla nutně spojena s dvěma dopady:

1. Konkurs v bohatém a vlivném rodu měl mnohem větší společenský ohlas než konkurs v rodině drobného šlechtice;
2. Takový konkurs přímo ovlivnil mnohem širší okruh lidí.⁸⁰

Pomineme-li vlastní úpadcovu rodinu, je zřejmé, že konkurs dopadl především na úpadcovi věřitele. I dnes, stejně jako v minulosti přitom lze očekávat, že počet věřitelů bude úměrně růst s velikostí úpadcova vlivu a rozsahu jeho obchodních styků.

To vše jistě sehrálo důležitou roli při dalším vývoji konkursního práva, kdy již od počátku osmnáctého století sílily hlasy volající po revizi platného právního řádu v podobě dané ustanoveními OZZ a Novell, přičemž od poloviny třicátých let se dostala do popředí zájmu problematika konkursního řízení, zejména potřeba úpravy konkursního řízení i na úrovni měst. Jak ovšem poznamenává Valentin Urfus, snahy o revizi konkursního práva zůstávaly až do padesátých let osmnáctého století bez valného výsledku.⁸¹

V oblasti konkursního práva byl následně vydán reskript z roku 1750 a na něho navazující reskript ze dne 26. června 1751, zmínit lze též rakousko-český směnečný řád z roku 1763, který obsahoval rovněž některé důležité konkursní předpisy a současně unifikoval české a rakouské právo. Specifický vývoj se pak v tomto směru definitivně uzavřel vydáním Obecného konkursního řádu josefinského z roku 1781 (dále jen jako „**Josefinský konkursní řád**“), v němž byla

---

⁷⁹ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 37.

⁸⁰ Tamtéž, s. 35.

⁸¹ Tamtéž, s. 51.

kodifikována platná pravidla konkursního řízení. Vydáním Josefinského konkursního řádu započala další etapa vývoje českého konkursního práva.

2.3.2 Průběh konkursního řízení

Josefinský konkursní řád provedl do důsledků některé myšlenky obecného konkursního práva, zejména se jednalo o recepci zásad sporného řízení (toto se projevovalo např. tím, že formální podmínkou zahájení řízení byla žaloba, vycházel-li podnět od věřitele, rovněž přihlášení pohledávky se činilo žalobou, k tomu viz níže).

Konkursní řízení bylo vedeno u obecného soudu příslušného dle místa bydliště dlužníka. Konkurs byl vyhlášen bez dalšího v případě, že o jeho vyhlášení požádal sám dlužník z důvodu neschopnosti splácet své dluhy, případně dědic či opatrovník pozůstalosti takového dlužníka.

Pokud návrh na zahájení konkursu podal jeden nebo více věřitelů, přičemž nebylo zjevné, že se jedná o návrh zcela bezdůvodný, konkursní soud nařídil v co nejkratší době jednání, na němž byl dlužník povinen poskytnout svým věřitelům, kteří podali návrh na zahájení konkursního řízení, jistotu k úhradě jejich pohledávek, nebo soupisem svého majetku prokázat, že je schopen veškeré své dluhy uhradit. Pokud tak dlužník neučinil či pokud se na jednání nedostavil, konkursní soud vyhlásil konkurs.⁸²

Podmínkami zahájení konkursního řízení tak byl návrh k tomu legitimované osoby (takovou osobou mohl být i jediný věřitel) a neschopnost dlužníka splatit své dluhy.

Konkursní řízení bylo zahájeno ediktem (vyhláškou), jehož účelem bylo informovat možné věřitele o konkursu dlužníka. První povinností soudu po vyhlášení konkursu bylo zajištění dlužníkovy aktivního majetku. Za tímto účelem vzal soud do soudní úschovy veškerou hotovost, cennosti a další movité věci dlužníka, učinil soupis celého jeho majetku a případně jej dal do správy

---

⁸² Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 3 a § 4.

prozatímnímu správci.⁸³ Aby nedošlo ke krácení věřitelů, soud dlužníkovi zakázal platit jakékoliv dluhy a zastavil veškeré exekuce vedené na dlužníkův majetek.

Další povinností soudu bylo zajistit dlužníková pasiva. Za tímto účelem soud ustanovil tzv. zástupce podstaty, jehož úkolem bylo zastupovat dlužníka a bránit ho proti nárokům věřitelů. V této době se ještě nejednalo o insolvenčního správce v podobě, v jaké jej známe nyní, neboť soud vedle zástupce podstaty svolal jednání k volbě správce, který měl spravovat dlužníkův majetek. Jednalo se nicméně o první subjekt v konkursním řízení, jehož povinností bylo hájit dlužníkovy zájmy proti věřitelům. Soud mohl zároveň svolat jednání k volbě věřitelského výboru. V neposlední řadě soud vyzval všechny, kteří měli vůči dlužníku nějakou pohledávku, aby tyto pohledávky přihlásili ve stanovené lhůtě.⁸⁴

Lhůta pro přihlášení pohledávek byla stanovena konkursním soudem podle okolností případu, nikdy však neměla být kratší než třicet dnů a delší než šest měsíců.⁸⁵ Tato lhůta nebyla sama o sobě propadná, jako tomu bylo dle Novell, nicméně po jejím uplynutí navrhl zástupce podstaty soudu, aby prohlásil prekluzi nepřihlášených věřitelů, a soud tuto prekluzi prohlásil (*decreto praeclusionis*).⁸⁶ Stejně jako v případě dřívější právní úpravy nemělo toto prohlášení za následek zánik nepřihlášených pohledávek, věřitelé je však mohli po dlužníkovi vymáhat až po skončení konkursu.⁸⁷

Uplatnění každé pohledávky mělo podobu sporného řízení, neboť s každou pohledávkou se nakládalo tak, jako by se jednalo o samostatnou žalobu proti zástupci podstaty, v níž musel věřitel prokázat nejen pravost své pohledávky, ale i její pořadí.⁸⁸ V praxi tedy bylo vedeno tolik samostatným sporů, kolik bylo přihlášených pohledávek. Proti výroku o pravosti pohledávek mohl jak zástupce, tak příslušný věřitel, podat odvolání.⁸⁹ Pokud se některý z věřitelů domníval, že jeho pohledávka měla být zařazena do vyšší třídy, mohl ve lhůtě třiceti dnů od

---

⁸³ Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 6.

⁸⁴ Tamtéž, § 7.

⁸⁵ Tamtéž, § 8.

⁸⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 70. ISBN 80-86432-59-9.

⁸⁷ SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. *Vývoj konkursního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 21. ISBN 978-80-7418-073-6.

⁸⁸ Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 12.

⁸⁹ Tamtéž, § 28.

přezkoumání všech pohledávek podat žalobu proti všem, před jejichž pohledávkami chtěl mít přednost.⁹⁰

Věřitelé byli rozděleni do dvou skupin. V první skupině byli vindikanti (tj. věřitelé uplatňující nárok na vydání neprávem zadržované věci) a věřitelé, kteří po vyhlášení konkursu něco vynaložili na konkursní podstatu nebo v její prospěch něčeho učinili (např. zástupce podstaty či správce podstaty), ve druhé pak všichni ostatní věřitelé.⁹¹ Pohledávky věřitelů ve druhé skupině se dělily do šesti tříd:

1. pohledávky za pohřeb, pohledávky lékařů, lékárníků, kominíků a některé vrchnostenské pohledávky a zeměpanské dávky;
2. pohledávky zajištěné zástavním právem⁹²;
3. pohledávky poručenců proti jejich zákonným zástupcům, pohledávky fisku proti zeměpanským sluhům ze služebního poměru, směnečné pohledávky a manželčina pohledávka věna;
4. pohledávky ostatních věřitelů;
5. úroky starší tří let,
6. pohledávky z dobročinných dlužníkových úkonů a peněžité tresty, pokud nebyly kryty zástavním právem.⁹³

Správce podstaty měl povinnost starat se o zpeněžení podstaty, a to i v průběhu konkursního řízení. Pokud se však správci nepodařilo ani na druhý pokus prodat podstatu alespoň za odhadní cenu, měl vyčkat do nabytí právní moci usnesení o pořadí jednotlivých pohledávek. Poté měl být bezodkladně veškerý dlužníkův majetek prodán, bez ohledu na odhadní cenu, tomu, kdo nabídl nejvyšší cenu.⁹⁴

Po zpeněžení majetku dlužníka správce podstaty vyhotovil rozvrh, podle kterého měly být získané finanční prostředky rozděleny mezi jednotlivé věřitele. Proti tomuto rozvrhu mohl každý věřitel uplatnit námitky ve lhůtě čtrnácti dnů.⁹⁵ Po rozhodnutí o případných námitkách byl rozvrh předložen soudu, který vydal

---

⁹⁰ Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 30.

⁹¹ Tamtéž, § 14.

⁹² I zde platila zásada *prior tempore, potior iure*.

⁹³ Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 15 až 23.

⁹⁴ Tamtéž, § 39.

⁹⁵ Tamtéž, § 42.

rozhodnutí o rozdělení peněz (*decretum distributionis*), které hned vyplatil věřitelům, kteří se dostavili ke zvláštnímu jednání za tímto účelem svolanému. Věřitelům, kteří se k tomuto jednání nedostavili, byly jejich podíly soudem deponovány.

Specifikem konkursního řízení v této době bylo, že konkurs nebyl ukončen po rozdělení veškerého zjištěného majetku, ale trval tak dlouho, dokud nebyly plně uspokojeny pohledávky všech věřitelů. Tato skutečnost měla zásadní význam, neboť konkursní řízení nemělo za následek systaci běhu úroků u jednotlivých pohledávek⁹⁶, což vedlo k tomu, že s narůstající délkou konkursního řízení se zlepšovala pozice přednějších věřitelů před dalšími věřiteli v pořadí.⁹⁷

2.3.3 Shrnutí

V osmnáctém století doznalo české konkursní právo poměrně výrazných změn. Jednou z těchto změn byla skutečnost, že konkurs mohl být na majetek dlužníka prohlášen nejen z iniciativy některého z věřitelů, ale též na návrh samotného dlužníka či jeho dědice.

Další změnou bylo jmenování zástupce podstaty, který měl povinnost hájit zájmy dlužníka proti věřitelům, což lze považovat za počátek incidenčních sporů. Nově také bylo možné rozhodnutí o konkursu napadnout odvoláním, které mělo odkladný účinek.

Odvrácenou stranou nové právní úpravy byla skutečnost, že konkursní řízení nekončilo po rozdělení veškerého zjištěného majetku, ale trvalo až do plného uspokojení veškerých přihlášených pohledávek. Konkursní řízení tak bylo velice zdouhavé, což vedlo jednak ke zvyšování nerovnosti mezi jednotlivými věřiteli, jednak ke snižování majetkové podstaty o náklady na její správu.

---

⁹⁶ Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781, § 26.

⁹⁷ URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960, s. 42.

2.4 19. století

2.4.1 Vývoj právní úpravy

Jak jsem uvedl v předcházející podkapitole, hlavními nedostatky konkursního řízení kodifikovaného Josefinským konkursním řádem byla jeho nákladnost a zdlouhavost. Proto se v průběhu první poloviny devatenáctého století objevovaly snahy o jeho nahrazení novým řádem. Prvá jeho osnova se objevila v roce 1820, druhá v roce 1845 a třetí (tzv. Sommarugova) v roce 1848. V této době v rakouských zemích zesílila nedůvěra k platnému právu, takže se věřitelé začali konkursům vyhýbat⁹⁸ a místo něho volili mimosoudní vyrovnání s dlužníkem i za cenu, že tím byli všichni nebo alespoň někteří poškozeni.⁹⁹

Jistě i z tohoto důvodu bylo nařízením č. 90/1859 ř. z. a na něho navazujícím císařským nařízením č. 108/1859 ř. z. v českých zemích připuštěno mimokonkursní vyrovnání. Toto císařské nařízení rozšířilo připustnost mimokonkursního soudního vyrovnání na celé tehdejší státní území mimo tzv. vojenskou hranici a s doplňky, které byly vydány nařízením č. 129/1859 ř. z. a nařízením č. 143/1859 ř. z., bylo účinné až do roku 1862. Tato nová úprava ovšem platila pouze pro protokolované¹⁰⁰ obchodníky, průmyslníky a továrníky.

Nová úprava mimokonkursního vyrovnání byla stanovena v zákoně č. 97/1862 ř. z., o vyrovnacím řízení v případě zastavení platů, jenž sjednotil úpravu mimokonkursního vyrovnání v rakouských zemích, mimo země uherské. Tento zákon připouštěl vyrovnání jedině v případě insolvence obchodníků, průmyslníků, továrníků a akciových spolků, zapsaných nejméně dva roky v obchodním rejstříku. V praxi se však tento zákon neosvědčil, a tak do nového konkursního řádu již nebylo mimokonkursní vyrovnání převzato, připuštěno bylo jen nucené vyrovnání v konkursu kupeckém.¹⁰¹

---

⁹⁸ Jak jsem již uvedl, konkurs dle Josefinského konkursního řádu byl velice zdlouhavý a z důvodu rozdílného postavení jednotlivých věřitelů věřitelům v pozdějším pořadí nezaručoval naprosto žádné uspokojení jejich, byť včas přihlášených pohledávek.

⁹⁹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 20.

¹⁰⁰ Myšleno zapsané u příslušného soudu (dnes v obchodním rejstříku).

¹⁰¹ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, s. II. Právnická knihovna.

Jak jsem již naznačil, dne 1. dubna 1869 nabyl účinnosti zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní (dále jen jako „**Konkursní řád z roku 1869**“). V této právní úpravě se definitivně prosadil tzv. princip universality, který byl ovšem zmírněný principem teritoriality¹⁰², tj. konkurs se vztahoval na celé jmění úpadcovy, které mohlo být postihnuto výkonem exekuce, pokud podléhalo moci rakouských soudů. Nadále zde byla obsažena zásada stejného nakládání s věřiteli (*par conditio creditorum*), přičemž rozdělení do skupin a tříd se v zásadě oproti Josefinskému konkursnímu řádu nezměnilo, pouze bylo stanoveno pět tříd pohledávek místo původních šesti.¹⁰³

Za největší nedostatek se ovšem u Konkursního řádu z roku 1869 považoval nedostatek právní úpravy odpůrčího řízení, když tato oblast měla být řešena dle obecných pravidel občanského práva: „*Pokud činy právní, od dlužníka obecného před počtím konkursu na újmu věřitelům předsevzaté, mohou se za příčinou lstivého srozumění, za neplatné odporem stíhati aneb pokud lze darů pro zkrácení věřitelů nazpět žádati, uvažováno bud' dle pravidel obecného práva občanského.*“¹⁰⁴

Z tohoto důvodu byl vydán zákon č. 35/1884 ř. z., jímž na ochranu věřitelů proti činům jim na újmu jsoucím mění se, respektive doplňují se některá ustanovení řádu konkursního a exekučního, a zejména zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního (dále jen jako „**Odpůrčí řád**“). Jednalo se o první samostatný odpůrčí řád na území českých zemí.

2.4.2 Konkursní řízení

Na úvod poznamenávám, že Konkursní řád z roku 1869 obsahoval již poměrně podrobnou a ucelenou právní úpravu konkursního řízení, ovšem vzhledem k tomu, že jádro mé práce se nachází až v konkursním řádu z roku 1931, popisují na tomto místě pouze základy konkursního řízení.

---

¹⁰² Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 59.

¹⁰³ Tamtéž, § 43 až § 48.

¹⁰⁴ Tamtéž, § 24.

Konkursní řád z roku 1869 rozlišoval dva různé druhy konkursu, a to konkurs „běžný“ a konkurs kupecký, který nastával v případě úpadku obchodníků zapsaných v obchodním rejstříku a v případě obchodních společností.

Konkursní řízení v případě kupeckého konkursu vykazovalo určitá specifika oproti konkursu obecnému, v této podkapitole se tedy budu zabývat obecnou úpravou konkursního řízení a některým specifickým konkursu kupeckého věnuji samostatnou podkapitolu.

Konkursní řízení bylo zahajováno po prohlášení úpadku na dlužníka, k čemuž mohlo dojít na základě žádosti dlužníka, resp. jeho dědice v případě dlužníkovi smrti, či na základě žádosti věřitele nebo věřitelů. V této souvislosti poukazují na pojmosloví Konkursního řádu z roku 1869, když tento již nerozlišoval mezi pojmy „krida“ a „konkurs“, jako tomu bylo v Novellách, a používal pouze pojmu „konkurs“¹⁰⁵, což může působit poněkud matoucím dojmem. Z tohoto důvodu v mé práci v časovém úseku až do zahajovacího řízení hovořím o úpadku, nikoliv o konkursu. Obecnými podmínkami pro prohlášení úpadku byla pluralita věřitelů a dostatečné jmění dlužníkové, které postačovalo alespoň k úhradě nákladů na konkursní řízení.¹⁰⁶ Soudem příslušným k vedením konkursního řízení byl obecný soud v místě bydliště dlužníka.¹⁰⁷

Pokud návrh na prohlášení úpadku vzešel ze strany věřitelů, soud nařídil jednání, přičemž dlužník měl do této doby možnost prokázat, že má dostatečné jmění k úhradě veškerých pohledávek věřitelů, kteří o prohlášení úpadku dlužníka požádali. Pokud se dlužník k tomuto jednání nedostavil, nebo neprokázal, že je schopen pohledávky věřitelů uhradit, soud prohlásil úpadek dlužníka. Soud mohl rovněž prohlásit úpadek na základě žádosti věřitele na dlužníka, který uprchl nebo se skrýval, aby nemusel platit své dluhy, pokud hrozilo nebezpečí, že by prodlením s prohlášením úpadku, resp. se zahájením konkursního řízení, věřitelům mohla vzniknout zvláštní škoda.

Úpadek dlužníka soud prohlašoval výměrem, proti kterému bylo možné podat odvolání, které však nemělo odkladný účinek. Po prohlášení úpadku soud

---

¹⁰⁵ Výjimku tvoří § 208, kde je zmíněn přečin zaviněné kridy.

¹⁰⁶ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 66.

¹⁰⁷ Tamtéž, § 58.

z moci úřední zahájil samotné konkursní řízení, které se skládalo ze tří fází: zahajovacího řízení, likvidačního řízení a zakončujícího řízení.¹⁰⁸

2.4.2.1 Zahajovací řízení

Zahajovací řízení se zahajovalo ediktem zveřejněným na úřední desce konkursního soudu, případně též na úředním sídle konkursního komisaře, pokud byl jmenován v místě či blízkosti místa, v němž se dlužník zdržoval¹⁰⁹. Soud v tomto ediktu:

1. vyzval všechny dlužníkovi věřitele, aby své pohledávky přihlásili ve stanovené lhůtě, která činila minimálně třicet a maximálně devadesát dnů dle uvážení konkursního soudu,
2. jmenoval konkursního komisaře, který byl pověřen prováděním jednotlivých úkonů konkursního řízení,
3. jmenoval prozatímního správce podstaty,
4. nařídil co nejdříve jednání, pokud možno na čtrnáctý den po prohlášení úpadku¹¹⁰, na němž věřitelé definitivně potvrdili ve funkci dosavadního správce podstaty nebo zvolili správce nového a zvolili věřitelský výbor,
5. nařídil likvidační jednání, a to nejpozději do třiceti dnů po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek.

Pro osobu správce podstaty obecně platilo, že muselo jít o muže bezúhonného, spolehlivého a znalého věcí obchodních. Právní vzdělání nebylo nezbytné. Mohlo se jednat i o úpadcova věřitele. Jako prozatímní správce nesměla být soudem ustanovena osoba, která byla s úpadcem ve svazku manželském, příbuzenském nebo švagrovském až do čtvrtého stupně. Sami věřitelé však mohli správcem zvolit kohokoliv, s výjimkou dlužníkova manžela či manželky.¹¹¹

---

¹⁰⁸ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrčí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 120.

¹⁰⁹ Podle § 72 odst. 1 zákona č. 1/1869 ř. z. mohl konkursní soud, je-li místo, kde dlužník bydlí nebo provozuje svou živnost, velmi vzdáleno od sídla konkursního soudu, ustanovit konkursním komisařem soude okresního soudu ležícího v místě bydliště či provozování živnosti dlužníka.

¹¹⁰ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrčí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 122.

¹¹¹ Tamtéž, s. 87.

Následně měl být edikt co nejdříve třikrát vytištěn v úředních novinách, případně dle uvážení konkursního soudu též v jiných (i cizozemských) novinách, pokud se dalo předpokládat, že se mohou někteří věřitelé zdržovat v cizině, případně že tam měl úpadce nějaké jmění.

Pokud tak již úpadce neučinil spolu s návrhem na prohlášení úpadku, byl povinen vyhotovit seznam veškerého majetku. Neučinil-li tak, mohla na něj být konkursním soudem uvalena tzv. exekuční vazba. Vazba, tzv. opatrovací, mohla být na úpadce uvalena rovněž tehdy, hrozilo-li, že uprchne.

Neprodleně po prohlášení konkursu byla v pozemkových knihách o tomto zapsána poznámka, pokud byly součástí konkursní podstaty nemovitosti zapsané v pozemkových knihách. Informace o konkursu byla rovněž zveřejněna v obchodním rejstříku a zaslána poště a telegrafnímu úřadu v úpadcově bydlišti a v neposlední řadě bylo oznámení o konkursu učiněno státnímu zastupitelství, které zjišťovalo důvody dlužníkovy úpadku, neboť přivození si platební neschopnosti z nedbalosti bylo považováno za trestný čin.¹¹²

Jak jsem již uvedl, jedním z důsledků prohlášení konkursu byla ztráta dispozičního oprávnění úpadce ke svému majetku tvořícímu konkursní podstatu, které přešlo na správce podstaty. Dalšími důsledky bylo přerušení běhu promlčecí doby u pohledávek proti úpadci a zesplatnění veškerých dosud nesplatných závazků úpadce. Od zahájení konkursu nebylo možné provést exekuci na majetek náležící do konkursní podstaty ani uplatnit nárok proti úpadci u obecného soudu.¹¹³

V této fázi řízení bylo nakládání s konkursní podstatou ze strany správce omezeno pouze na úkony nezbytné k zachování podstaty.¹¹⁴ Jednotlivé movité věci mohly být rozprodány pouze tehdy, bylo-li to třeba pro vedení úpadcova závodu nebo pro odvrácení hrozícího nebezpečí. Dozor nad činností správce vykonával konkursní komisař a konkursní soud.

---

¹¹² Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 486.

¹¹³ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 6.

¹¹⁴ Tamtéž, § 142.

2.4.2.2 Likvidační řízení

Smyslem likvidačního řízení bylo přezkoumání přihlášených pohledávek a stanovení jejich pořadí. V této souvislosti lze doplnit, že obsahem přihlášky pohledávky muselo být označení věřitele, důvod vzniku pohledávky, výše pohledávky, návrh, aby byla pohledávka uznána za pravou a rovněž třída, do které věřitel žádal svou pohledávku zařadit. Přihlášky byly podávány ve dvou stejnopisech, z nichž jeden byl doručen konkursnímu komisaři a druhý správci podstaty. Správce měl povinnost sestavit veškeré přihlášené pohledávky do tabulky podle tříd a v každé třídě podle doby dojití přihlášky. Povinností správce bylo rovněž pečlivě se připravit na likvidační řízení a všechny přihlášené pohledávky, i v součinnosti s úpadcem, přezkoumat, aby se k nim mohl na likvidačním jednání vyjádřit, a to jak k jejich pravosti, tak k jejich pořadí.¹¹⁵

Na likvidačním jednání měl správce podstaty právo popírat přihlášené pohledávky co do pravosti i pořadí. Totéž právo měli rovněž věřitelé, jejichž pohledávka nebyla popřena, ve vztahu k ostatním pohledávkám zařazeným do stejné nebo vyšší třídy.¹¹⁶

Byla-li některá z přihlášených pohledávek popřena co do pravosti, musel příslušný věřitel její pravost prokázat ve zvláštním tzv. prokazovacím sporu.¹¹⁷ Tento spor byl veden u konkursního soudu proti všem, kteří přihlášenou pohledávku popřeli. Byla-li při likvidačním stání uznána pravost pohledávky a popřena byla pouze věřitelem uvedená třída pohledávky, musel věřitel iniciovat tzv. lokační spor¹¹⁸, v němž musel prokázat, že jeho pohledávce náleží tvrzená vyšší třída. Pokud tento spor věřitel neinicioval nebo v něm nebyl úspěšný, byla jeho pohledávka zařazena do nižší třídy, dle popěrného úkonu. Rozsudky o žalobách prokazovacích a lokačních nepůsobily pouze mezi stranami konkrétního sporu, ale vůči všem věřitelům.

---

¹¹⁵ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 112.

¹¹⁶ Tamtéž, § 119.

¹¹⁷ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrcí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 128.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 129.

Popěrný úkon ze strany dlužníka nevyvolával žádné právní důsledky.¹¹⁹ Pokud však dlužník uznal pravost přihlášené pohledávky, mohl se věřitel této pohledávky po skončení konkursu domáhat jejího uspokojení přímo v exekučním řízení, a to na základě výpisu z likvidačního protokolu.¹²⁰

O výsledcích likvidačního jednání ohledně pravosti i pořadí každé přihlášené pohledávky byl sepsán samostatný protokol a poznámka o pravosti a pořadí byla zanesena též do správce podstaty zpracované tabulky pohledávek. Byla-li v rámci likvidačního jednání uznána pravost a přiznána třída pohledávky, bylo možné věřiteli vrátit originály jím dodaných listin prokazujících pohledávku, opatřené doložkou konkursního komisaře, prokazující jejich pravost a třídu.

2.4.2.3 Zakončující řízení

Účelem zakončujícího řízení bylo rozdělení podstaty mezi věřitele. Již jsem uvedl, že právní postavení konkursních věřitelů ovládal princip současného a stejnoměrného uhrazování pohledávek, to však platilo pouze pro tzv. obligační věřitele, tedy věřitele, jejichž pohledávky vznikly před zahájením konkursu. Před uspokojením obligačních věřitelů byly uspokojovány nároky věřitelů podstaty, jejichž pohledávky proti správě podstaty vznikly teprve po zahájení konkursu, a dále tzv. reální věřitelé, ať již vedle tohoto nároku z věcného práva měli nároku osobního (obligačního) proti úpadci či nikoliv.

Věřiteli podstaty (*creditores massae*) byli věřitelé mající pohledávky vzniklé po zahájení konkursu, související zejména se správou konkursní podstaty či s vedením samotného konkursního řízení. Jednalo se především o náklady spojené s nařízenými soudními jednáními, náklady vynaložené na vyhledávání, prozkoumávání a určení pohledávek, ale též nezbytné mimosoudní náklady, např. na pojištění, správu, prodej podstaty a rozdělení výtěžku mezi věřitele.

Nároky věřitelů podstaty tedy byly pohledávky, které nepříslušely proti úpadci, který se sám mohl stát věřitelem podstaty, ani proti správci podstaty, který byl pouze zákonným zástupcem věřitelů. Jednalo se o nároky vůči obligačním

---

¹¹⁹ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 119.

¹²⁰ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrcí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 129.

věřitelům jako celku, nikoli proti jednotlivým věřitelům. Věřitelé podstaty tedy nebyly věřiteli úpadce. Emil Ott k tomu uvedl: „*Věřitelé podstaty srovnávají se s konkursními věřiteli v tom, že uhrazení nároků taktéž z podstaty dojíti chtějí; avšak věřitelé podstaty z hrubého výtěžku podstaty, oproti tomu konkursní věřitelé z čistého jejího výtěžku.*“¹²¹ Nároky věřitelů podstaty byly uhrazovány před pohledávkami všech věřitelů konkursních, tedy ještě před první třídou konkursních pohledávek.

Naproti tomu reální věřitelé nepožadovali uspokojení pohledávky ze společné podstaty, nýbrž sami jednotlivě z konkrétní části podstaty. Tito věřitelé nemuseli své pohledávky uplatňovat v konkursním řízení. Do výtěžku konkursní podstaty sloužícího k uspokojení ostatních věřitelů náleželo pouze to, co zbylo po úhradě pohledávek reálných věřitelů.¹²²

K úhradě pohledávek obligačních věřitelů docházelo postupně podle tříd, přičemž po úplném zaplacení pohledávek vyšší třídy mohly být uspokojovány pohledávky věřitelů nižší třídy.

Do první třídy náležely: a) náklady na pohřeb dlužníka, b) mzda osob trvale zaměstnaných v domácnosti, hospodářství nebo v závodě úpadce za poslední rok, c) pohledávky lékařů, ošetřovatelů nemocných i lékárníků, vzniklé v důsledku nemoci úpadce či osob, o jichž výživu byl úpadce povinen se starat, a d) daně, cla i veřejné dávky, které nebyly starší tří let.

Druhou třídu tvořily: a) pohledávky nezletilých nebo opatrovanců, k nimž byl dlužník povinen, a b) pohledávky státu vzniklé ze služebního poměru.

Do třetí třídy patřily všechny pohledávky, které nespadaly do jiné třídy, včetně úroků, nebyly-li starší než 3 roky.

Do čtvrté třídy náležely úroky i periodické dávky starší než 3 roky.

---

¹²¹ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrci 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 101.

¹²² Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 30.

Konečně do páté třídy byly počítány: a) pohledávky z daru a b) pokuty uložené za protiprávní činy.

Všechny pohledávky v téže třídě přitom byly v zásadě na stejné úrovni, tudíž pokud nedostačovala podstata k uhrazení všech pohledávek v téže třídě, byly všechny pohledávky uspokojeny poměrně.¹²³ Výjimkou byla pouze první a pátá třída pohledávek, neboť v první třídě docházelo k úhradě pohledávek, které jsem uvedl pod písmenem d), pouze tehdy, byly-li uhrazeny veškeré zbylé pohledávky, a v páté třídě docházelo k úhradě dle poměru velikosti jednotlivých pohledávek, pokud podstata nepostačovala k jejich úplnému uspokojení.¹²⁴

Co se týče rozdělování podstaty mezi věřitele, nebylo třeba vyčkat na rozprodání celé podstaty. Jakmile se kdykoliv po likvidačním jednání naskytla v konkursní podstatě nějaká hotovost, správce podstaty tuto hotovost rozdělil mezi věřitele. Pokud byla takto nashromážděna hotovost, která byla dostatečná k úhradě pohledávek podstaty a nesporných pohledávek věřitelů zařazených do první a druhé třídy, správce podstaty byl povinen tyto pohledávky uhradit, bez ohledu na pohledávky dosud sporné (tzv. předběžné uhrazování)¹²⁵. Pokud byl výtěžek zpeněžení podstaty takový, že kromě úhrady pohledávek podstaty a nesporných pohledávek věřitelů zařazených do první a druhé třídy stačil též k procentuálnímu uspokojení pohledávek věřitelů zařazených do třetí třídy, mohly být uspokojeny rovněž nesporné pohledávky věřitelů třetí třídy, musela být ovšem do soudní úschovy složena hotovost dostatečná k úhradě veškerých dosud sporných pohledávek první a druhé třídy a rovněž dostatečná k úhradě stejné procentuální výše sporných pohledávek třetí třídy (tzv. rozdělování na splátku).¹²⁶

K předběžnému uhrazování a rovněž k rozdělování na splátku správce podstaty potřeboval souhlas věřitelského výboru a konkursního komisaře. Pokud nebyla dostupná hotovost dostatečná k plné úhradě pohledávek první a druhé třídy, případně pokud správce podstaty neobdržel nezbytný souhlas k výše uvedenému postupu, byl správce podstaty povinen vyhotovit podrobný rozdělovací návrh,

---

¹²³ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrci 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všehrd, 1905, s. 57.

¹²⁴ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 43 až 48.

¹²⁵ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrci 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všehrd, 1905, s. 133.

¹²⁶ Tamtéž, s. 143.

v němž byla uvedena výše hotovosti určená k rozdělení mezi věřitele, výše veškerých přihlášených pohledávek včetně jejich příslušenství (i pohledávek dosud sporných, u nichž byl zahájen likvidační nebo lokační spor) a konečně kvóta, která připadla na úhradu jednotlivých pohledávek.¹²⁷

Proti rozdělovacímu návrhu mohli věřitelé uplatnit námitky ve lhůtě stanové konkursním komisařem, která nemohla být delší než čtrnáct dnů. Současně bylo nařízeno jednání k vyřízení případných námitek, které se mělo konat nejdéle osmý den po uplynutí lhůty k podání námitek.¹²⁸

Pokud proti rozdělovacímu návrh nebyly ve stanovené lhůtě podány žádné námitky, případně pokud se podařilo všechny námitky na nařízeném jednání vypořádat, správce podstaty okamžitě rozdělil věřitelům stanovený podíl na jejich nesporné pohledávky a k zajištění dosud sporných pohledávek složil odpovídající hotovost do soudní úschovy. Pokud se nepodařilo námitky na nařízeném jednání konkursnímu komisaři vypořádat, rozhodl o nich konkursní soud.¹²⁹

Pokud se při prvním rozdělování nerozdělilo celé konkursní jmění, bylo postupováno podle výše uvedených pravidel znovu, jakmile správce podstaty nashromáždil dostatečnou hotovost.

Konkurs byl ukončen v okamžiku, kdy byla rozdělena celá podstata. Před tímto okamžikem mohl konkurs skončit v případě, že po likvidačním jednání všichni věřitelé včetně věřitelů podstaty o skončení konkursu požádali, nebo v případě, že se v průběhu řízení ukázalo, že nejsou splněny podmínky pro vedení konkursního řízení (tzn. pluralita věřitelů a dostatečné jmění úpadce). V této souvislosti lze zmínit, že pokud byl konkurs ukončen v důsledku nedostatečného jmění úpadce, byl tento povinen, pokud o to požádal některý z věřitelů, vykonat před konkursním soudem přísahu, že ze svého jmění nic nezatajil. Pokud by tuto přísahu odmítl, byla tato skutečnost oznámena státnímu zastupitelství.¹³⁰

---

¹²⁷ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 174.

¹²⁸ Tamtéž, § 177.

¹²⁹ Tamtéž, § 180.

¹³⁰ Tamtéž, § 66.

Po skončení konkursu nabyt tehdejší úpadce opět plného dispozičního oprávnění ke svému majetku. Nebyl ovšem zproštěn povinnosti uhradit neuhrazenou část svých dluhů, a to i těch věřitelů, kteří se do konkursu nepřihlásili.

Pohledávky, které nebyly v konkursu plně uspokojeny, a pohledávky, které nebyly do konkursního řízení přihlášeny, totiž nezanikaly. Po skončení konkursu se tak mohli věřitelé, bez ohledu na to, zda se jednalo o pohledávky přihlášené do konkursu či nikoliv, na dlužníkovi domáhat úhrady svých neuhrazených pohledávek z majetku, který dlužník posléze nabyt.¹³¹ Jak jsem ovšem již nastínil výše v podkapitole č. 2.4.2.2, věřitelé, kteří své pohledávky do konkursu přihlásili, měli výhodnější postavení, neboť se pohledávky, která byla v konkursním řízení zjištěna a nebyla nikým s úspěchem odporována, mohli domoci přímo v exekučním řízení.¹³²

2.4.2.4 Kupecký konkurs

Kupecký konkurs nastával v případě, že úpadcem byla obchodní společnost nebo obchodník zapsaný do obchodního rejstříku. Kupecký konkurs nastal rovněž v případě, že konkurs byl prohlášen až po smrti nebo ukončení podnikání obchodníka, pokud konkurs začal před vypořádáním pozůstalosti.¹³³

Soudem příslušným k vedení kupeckého konkursního řízení byl obchodní soud, resp. obchodní senát krajského soudu, v jehož obvodě měl obchodník své bydliště či obchodní společnost sídlo.¹³⁴

Kupecký konkurs mohl být zahájen na základě žádosti kupce či soudem z moci úřední. Obchodníci a obchodní společnosti měli obecně povinnost učinit okamžitě (tj. téhož dne) oznámení soudu o tom, že zastavili své platby, a zároveň soudu předložit své obchodní knihy a bilanci. Z moci úřední pak soud nařídil kupecký konkurs tehdy, prokázal-li některý z věřitelů, že má vůči dlužníku pohledávku a že tento zastavil své platby.

---

¹³¹ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 54.

¹³² Tamtéž, § 55.

¹³³ Tamtéž, § 192.

¹³⁴ Tamtéž, § 193.

Pokud byla úpadcem obchodní společnost, soud zároveň prohlásil konkurs na každého z osobně zavázaných společníků. Naproti tomu, pokud soud prohlásil konkurs na nějakého osobně zavázaného společníka obchodní společnosti, neznamenal to, že musel nutně prohlásit konkurs též na příslušnou obchodní společnost.¹³⁵

Edikt, kterým se zahajoval kupecký konkurs, obsahoval jméno a příjmení dlužníka, jeho stav a bydliště, v případě obchodní společnosti její firmu a sídlo, ale též jméno a příjmení každého osobně vázaného společníka, jeho stav a adresu.¹³⁶ Nad rámec obecné právní úpravy byl tento edikt přibit na burze, byla-li v místě bydliště či sídla úpadce, a vyhlášený konkurs se zaznamenal do obchodního rejstříku.

Zásadní rozdíl oproti obecnému konkursu spočíval v tom, že kupecký konkurs mohl být kromě obecných způsobů skončen tzv. nuceným vyrovnáním.¹³⁷ Nuceným se toto vyrovnání nazývalo proto, že jeho účinky směřovaly jak proti věřitelům, kteří pro tento způsob skončení konkursu nehlasovali, tak proti věřitelům, kteří své pohledávky do konkursního řízení vůbec nepřihlásili. V dobové odborné literatuře lze též nalézt pojem „narovnání“¹³⁸, což je dle mého názoru terminologicky přesnější pojem, neboť, jak dále rozvedu, se v tomto případě nejednalo o skutečné vyrovnání, nýbrž o dohodu mezi dlužníkem a věřiteli o způsobu zániku závazku. Sám se ovšem ve své práci budu držet zákonné terminologie.

Jak jsem již uvedl, nucené vyrovnání bylo zvláštním způsobem zakončení kupeckého konkursu, spočívající v úmluvě mezi dlužníkem a věřiteli o způsobu, jakým dojde k uspokojení všech věřitelů. Veškeré pohledávky musely být uhrazeny ve stejném poměru, neplatná tedy byla ujednání, která by pouze některým věřitelům poskytovala zvláštní výhody, např. větší procento uspokojení pohledávky.¹³⁹

---

¹³⁵ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 200.

¹³⁶ Tamtéž, § 204.

¹³⁷ Tamtéž, § 207 a násl.

¹³⁸ např. OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrcí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všehrd, 1905, s. 141 a násl.

¹³⁹ Tamtéž, s. 147.

Vyrovnání ovšem nepřicházelo v úvahu, pokud:

- a) dlužník nebyl před prohlášením konkursu zapsán v obchodním rejstříku alespoň dva roky,
- b) dlužník byl již jednou v konkursním či vyrovnávacím řízení,
- c) dlužník byl na útěku,
- d) dlužník byl obviněn z nějakého zločinu spáchaného ze ziskosti nebo obžalován pro přečin zavinilé kridy¹⁴⁰, pokud nebyl zproštěn obžaloby,
- e) dlužník nevedl žádné obchodní knihy, nebo pokud je vedl, tyto byly nedostatečné ke zjištění jmění a dluhů,
- f) dlužník odmítal předložit seznam dluhů a majetku.¹⁴¹

K nucenému vyrovnání mohlo dojít teprve po skončeném likvidačním jednání, a to na základě žádosti úpadce, a pokud tento způsob ukončení konkursu schválili věřitelé. K hlasování o vyrovnání nařídil konkursní komisař jednání, jehož termín uveřejnil v novinách, a předvolal k němu úpadce, správce podstaty, věřitelský výbor a všechny věřitele, kterým příslušelo právo o vyrovnání hlasovat. Hlasovací právo příslušelo pouze věřitelům, kterých se vyrovnání dotýkalo, tedy věřitelům obligačním, jejichž pohledávky byly v řízení uznány co do pravosti, případně, pokud byly popřeny, alespoň potvrzeny nepravomocným rozsudkem soudu v prokazovacím řízení.¹⁴²

Na tomto jednání správce především podával zprávu o stavu konkursu, předložil veškeré obchodní knihy a bilanci úpadce a uvedl pravděpodobnou výši, v níž mohly být uhrazeny přihlášené pohledávky. Aby bylo nucené vyrovnání schváleno, bylo třeba, aby pro ně hlasovaly alespoň dvě třetiny přítomných věřitelů, kteří museli zároveň vlastnit alespoň tři čtvrtiny všech pohledávek co do jejich výše.

Bylo-li nucené vyrovnání schváleno, konkursní komisař sepsal protokol o vyrovnání, který předložil konkursnímu soudu k potvrzení.

Konkursní soud mohl potvrzení odepřít, pokud nebyly splněny podmínky k zahájení nebo uzavření nuceného vyrovnání, pokud nebyla předložena úplná

---

¹⁴⁰ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 486.

¹⁴¹ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 208.

¹⁴² Tamtéž, § 211.

bilance, nebo pokud obsah vyrovnání odporoval zákonu. Zásadně však konkursní soud nepřezkoumával výhodnost vyrovnání pro věřitele.¹⁴³ Pokud soud potvrzení vyrovnání neodepřel, uzavřené vyrovnání schválil a doručil jej konkursnímu komisaři, který o této skutečnosti vyznamenal všechny účastníky konkursního řízení.

Proti potvrzení vyrovnání mohl každý věřitel, který hlasoval proti vyrovnání, podat do čtrnácti dnů rekurs, což byl obecný opravný prostředek proti procesním usnesením soudu¹⁴⁴. Proti odepření vyrovnání mohl rekurs podat v téže lhůtě každý věřitel, který hlasoval pro vyrovnání, jakož i dlužník.

Bylo-li potvrzení vyrovnání pravomocně odepřeno, bylo dále pokračováno v konkursním řízení¹⁴⁵, v opačném případě byl konkurs provedením vyrovnání ukončen. Schváleným vyrovnáním byl ukončen rovněž konkurs na osobně zavázané společníky obchodní společnosti, pokud vyšlo najevo, že kromě dluhů obchodní společnosti nebyly splněny podmínky pro zahájení konkursu na jednotlivé společníky.¹⁴⁶

Na základě soudem potvrzeného vyrovnání měl dřívějšího úpadce povinnost uhradit na své dluhy pouze kvótu, na které se usnesla kvalifikovaná většina věřitelů; od povinnosti hradit zbytek svých dluhů byl osvobozen. Jak jsem již nastínil, potvrzení vyrovnání mělo účinky vůči všem, tedy i vůči věřitelům, kteří s vyrovnáním nesouhlasili, a vůči věřitelům, kteří své pohledávky do konkursu nepřihlásili.¹⁴⁷

Co je zajímavé a co v dnešní době již nenalezneme, je skutečnost, že ačkoli byl dlužník osvobozen od povinnosti hradit zbytek svých dluhů, zůstal mu morální závazek k úhradě prominuté části dluhů v případě, zlepši-li se v budoucnu jeho majetková situace. K plnění této povinnosti bylo zákonem stanoveno dočasné odepření způsobilosti k čestným kupeckým úřadům (např. volba do obchodní

---

¹⁴³ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrcí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuce. V Praze : Všeherd, 1905, s. 146.

¹⁴⁴ Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), § 514.

¹⁴⁵ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 231.

¹⁴⁶ Tamtéž, § 239.

¹⁴⁷ Tamtéž, § 207.

komory), k úřednímu zprostředkování obchodů a k výkonu úřadu správce podstaty.¹⁴⁸

Všech těchto práv mohl dlužník opětovně nabýt tzv. rehabilitací, kterou prohlašoval konkursní soud. Podmínkou pro rehabilitaci byl úplný zánik všech i nepřihlášených pohledávek, a to zaplacením, prominutím dluhu nebo jiným způsobem dle zásad občanského práva, případně doložení, že některé dluhy nemohl dlužník uhradit, neboť nevěděl, kde se jeho věřitelé zdržují.¹⁴⁹

Žádosti o rehabilitaci vyhověl soud po veřejném vyzvání věřitelů neznámého pobytu k případným námitkám do tří měsíců, aniž by však jim byl zřízen opatrovník.¹⁵⁰ Schválená rehabilitace byla oznámena v novinách.

Pokud však byl dlužník po schváleném nuceném vyrovnání pravomocně uznán vinným ze zločinu podvodu, který byl spáchán v rámci konkursu, prohlásil konkursní soud vyrovnání za neplatné a opět zahájil konkursní řízení, v němž však již k nucenému vyrovnání nemohlo dojít.¹⁵¹

2.4.3 Odporovatelnost právním jednáním dlužníka

Odpůrčí řád upravoval obecně možnost odporovat právním jednáním dlužníka, tedy jak v rámci konkursního řízení, tak i mimo něj¹⁵². Vzhledem k tématu mé práce se ovšem zaměřím pouze na odporovatelnost ve vztahu ke konkursnímu řízení.

V první řadě považuji za nezbytné uvést, že právo odporovat dlužníkovým právním jednáním náleželo zejména správci podstaty jakožto zástupci věřitelů, výjimečně však také reálným věřitelům, aby bylo zachováno jejich právo k přednostnímu uspokojení z určitého majetku dlužníka.¹⁵³

---

¹⁴⁸ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrčí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 143.

¹⁴⁹ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 248.

¹⁵⁰ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrčí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 11.

¹⁵¹ Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní, § 208.

¹⁵² Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního, § 28 až § 45.

¹⁵³ Tamtéž, § 16.

Odporovat bylo možné v první řadě veškerým právním jednáním dlužníka, které tento učinil v posledních deseti letech před zahájením konkursu v úmyslu zkrátit své konkursní věřitele, pakliže tento úmysl byl druhé straně znám.¹⁵⁴

Dále bylo možné odporovat některým právním jednáním učiněným v posledním roce před zahájením konkursu. Jednalo se zejména o (i) bezplatné převedení majetku dlužníka na jiného, pokud k tomu dlužník nebyl povinen ze zákona a pokud se nejednalo o obvyklé příležitostné dary nepatrné hodnoty (např. novoroční), případně o smíšené jednání, pokud vykazovalo znaky darování; (ii) úplatné smlouvy dlužníka učiněné s jeho manželem či manželkou, bez ohledu na to, zda byly uzavřeny před sňatkem nebo po něm, nebo s blízkými příbuznými, pokud touto smlouvou byli věřitelé poškozeni, a pokud tato osoba neprokázala, že jí nebyl znám úmysl dlužníka poškodit věřitele. Za blízké příbuzné byli považováni příbuzní v přímé linii, nebo příbuzní ve vedlejší linii do druhého stupně nebo v témže poměru sešvagřené.¹⁵⁵

Odporovat bylo možné též kupní, směnné či dodací smlouvě, pokud byla uzavřena v posledních šesti měsících před zahájením konkursu s osobou, která nebyla blízkým příbuzným dlužníka a která zároveň musela vědět o zlém úmyslu dlužníka.¹⁵⁶

Obecně bylo také možné odporovat všem právním jednáním, učiněným obecným dlužníkem po podání žádosti o konkurs nebo obchodníkem zapsaným v obchodním rejstříku či obchodní společností po zastavení platů, která zkracovala práva věřitelů nebo která některému z věřitelů poskytovala zvláštní výhodu, pokud druhá strana v době učinění právních jednání věděla o podání žádosti o konkurs či o zastavení platů.¹⁵⁷ Těmto právním jednáním však nebylo možné odporovat, došli-li k nim alespoň šest měsíců před zahájením konkursu.¹⁵⁸

Odporovati bylo možné nejen komisivnímu právnímu jednání, ale též jednání omisivnímu. Předmětem odporu tak mohlo být (i) opominuté dědictví nebo

---

¹⁵⁴ Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního, § 2.

¹⁵⁵ Tamtéž, § 3.

¹⁵⁶ Tamtéž, § 4.

¹⁵⁷ Tamtéž, § 6 a § 9.

¹⁵⁸ Tamtéž, § 10.

opominuté přijetí odkazu, (ii) rozhodnutí soudu proti dlužníku, které bylo vydáno proto, že se dlužník dostatečně nebránil, zvláště rozsudek pro zmeškání, a (iii) opomenutí jednání, které bylo dle zákona zapotřebí k zachování či uplatnění práva, a které mělo být vykonáno v určité lhůtě.¹⁵⁹

Právo odporu však obecně zanikalo, pokud nebylo u soudu uplatněno do jednoho roku po zahájení konkursu.

Odpor mohl být veden proti:

- a) tomu, s kým dlužník učinil odporované právní jednání nebo kdo byl tímto právním jednáním pojištěn, uspokojen nebo kterému byla poskytnuta jiná výhoda, rovněž pak proti dědicům těchto osob,
- b) proti jinému bezprostřednímu právnímu nástupci osob uvedených pod písm. a), pokud tato osoba v době nástupu do práv původního vlastníka věděla o úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele, nebo když se její nástupnictví zakládalo na takovém právním jednání, které by mohlo být, pokud by bylo učiněno dlužníkem, odporovatelné, nebo pokud patřila k blízkým příbuzným dlužníka a pokud nedokázala, že jí v době nástupu do práv původního vlastníka nebyly známy okolnosti, které zakládaly odpůřící právo proti jejímu předchůdci.¹⁶⁰

Proti dalším nástupcům bylo možné podat odpůřící žalobu pouze tehdy, pakliže byl odpůřící nárok odůvodněn proti tomuto nástupci a rovněž proti všem jeho předchůdcům, čili proti každému bez přetržení, byť třeba z různých odpůřících důvodů.¹⁶¹

Vše, co bylo úspěšně odporovaným právním jednáním zcizeno ze jmění dlužníka, muselo být vráceno do konkursní podstaty. Pokud to nebylo možné,

---

¹⁵⁹ Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního, § 13.

¹⁶⁰ Tamtéž, § 15.

¹⁶¹ OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůřící 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všeherd, 1905, s. 53.

např. proto, že věc již neexistovala, musela být tato věc nahrazena adekvátní náhradou.¹⁶²

Pokud bylo odpůrcí řízení zahájeno před zahájením konkursu, přerušovalo se zahájením konkursního řízení. Zda bylo v tomto řízení nadále pokračováno, záviselo výhradně na správci podstaty, neboť tento se mohl rozhodnout, zda do řízení nastoupí na straně věřitele či zda nebude v řízení nadále pokračováno. Pokud se správce podstaty do řízení nepřipojil, toto pokračovalo pouze ve věci rozhodnutí o nákladech tohoto řízení. Nepřipojení se do řízení však správce podstaty nezbavovalo práva odporovat témuž právnímu jednání jako původní odpůrce.¹⁶³ Dokud tedy neuběhly propadné lhůty stanovené pro odporovatelné právní jednání, mohl správce podstaty iniciovat nový, po obsahové stránce shodný spor.

Za zmínku stojí též skutečnost, že při projednávání odporu nebyl soudce vázán zákonnými pravidly o přípustnosti a o váze důkazů. Soudce měl rozhodovat podle svého volného přesvědčení, získaného na základě svědomitého posouzení předložených důkazních prostředků. Závisela-li odporovatelnost právního jednání na důkazu o vědomí nebo nevědomí nějaké okolnosti (zpravidla o vědomí zkracujícího úmyslu dlužníka), mohlo být užito tzv. rozhodovací přísahy (tj. přísahy, která měla osvědčit skutkový stav, pokud jej nebylo možné prokázat jinými důkazy¹⁶⁴), pokud byla učiněna o takových skutkových okolnostech, z nichž bylo možné dovodit ono vědomí nebo nevědomí.¹⁶⁵

2.4.4 Shrnutí

V první polovině devatenáctého století doznávaly negativní důsledky právní úpravy Josefinského konkursního řádu, které přispěly k tomu, že lidé začali před konkursním řízením upřednostňovat mimosoudní vyrovnání s dlužníkem, a to přesto, že tímto způsobem se jim dostalo nižšího uspokojení jejich pohledávek, než kterého by mohli (teoreticky) dosáhnout v průběhu konkursního řízení.

---

¹⁶² Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního, § 17.

¹⁶³ Tamtéž, § 40.

¹⁶⁴ *Ottův slovník naučný*. Dvacátý díl. Praha : J. Otto, 1903, s. 706.

¹⁶⁵ Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního, § 48.

Z tohoto důvodu bylo nařízením č. 90/1859 ř. z. připuštěno mimosoudní vyrovnání, které bylo následně zakotveno i v zákoně č. 97/1862 ř. z. Ačkoli mimosoudní vyrovnání nebylo do Konkursního řádu z roku 1869 převzato, tato právní úprava je jistě významná, neboť se jednalo o první úpravu mimosoudního vyrovnání v českých zemích.

Konkursní řád z roku 1869 rozlišoval konkurs běžný a konkurs kupecký, který nastával v případě úpadku obchodníka zapsaného do obchodního rejstříku či obchodní společnosti. Kupecký konkurs bylo za určitých podmínek (dlužník musel být např. zapsán v obchodním rejstříku alespoň dva roky) možné ukončit vyrovnáním. Novinkou bylo prosazení tzv. principu universalit, což znamenalo, že konkurs se vztahoval na celé úpadcovo jmění, které mohlo být postihnuto výkonem exekuce. Tento princip byl zmírněn principem teritoriality, konkurs tedy dopadal pouze na jmění podléhající moci rakouských soudů, přesto se však jednalo o výrazný krok kupředu. Kromě uvedeného spočíval Konkursní řád z roku 1869 na principu stejného nakládání s věřiteli.

Na rozdíl od předchozí úpravy Josefinského konkursního řádu konkurs podle Konkursního řádu z roku 1869 skončil v okamžiku rozdělení celé konkursní podstaty, doba konkursního řízení se tak výrazně zkrátila.

Nedostatkem Konkursního řádu z roku 1869 byla absence právní úpravy odpůrčího řízení, kterou tento zákon svěřoval obecným pravidlům občanského práva. Tato úprava byla ovšem nahrazena Odpůrčím řádem, což byl první samostatný odpůrčí řád na území českých zemí. V rámci konkursního řízení bylo možné odporovat právním jednáním, a to komisivním i omisivním, učiněným ze strany dlužníka po podání žádosti o konkurs nebo po zastavení platů, ale i před zahájením konkursu, a to v některých případech dokonce až deset let.

Největší slabinou Konkursního řádu z roku 1869 však byla aplikace principu stejného nakládání s věřiteli, který se prakticky zvrhl v opak. Nároků na vyloučení a nároků na přednostní uspokojení totiž bylo tolik, že se obyčejně na vlastní věřitele (třetí třídy) nedostalo buď vůbec, nebo jen nepatrnou částí dlužníkovy majetku.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ FRÝDEK, Miroslav. In: SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. Vývoj konkursního práva. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing), s. 36. ISBN 978-80-7418-073-6.

2.5 20. století do roku 1950

2.5.1 Vývoj právní úpravy

Brzy po zavedení nuceného vyrovnání v Konkursním řádu z roku 1869 začaly v obchodních kruzích sílit hlasy volající po opětovném zavedení mimokonkursního vyrovnání, které, jak jsem již uvedl, bylo v českých zemích zavedeno již nařízením č. 90/1859 ř. z. a platilo do účinnosti Konkursního řádu z roku 1869. Těmto snahám bylo rakouskou vládou vyhověno v roce 1904 předložením osnovy zákona o svolání věřitelů říšské radě, tento návrh však byl projednán pouze panskou sněmovnou, tedy nevolenou horní komorou Říšské rady, v níž zasedali členové císařského domu císařského, náčelníci předních šlechtických rodů, církevní hodnostáři a další císařem jmenovaní členové¹⁶⁷, zatímco ve volené poslanecké sněmovně uvázl.¹⁶⁸ Rovněž sílila kritika Konkursního řádu z roku 1869, a to především z advokátních kruhů, obzvláště poté, co byly v letech 1895 a 1896 uzákoněny tzv. Kleinovy reformy v oblasti sporného a exekučního řízení. Nejpronikavěji působily reformně tendenční rozbory O. Frankla z r. 1896 a R. Pollaka z roku 1908. Jak jsem totiž již uvedl, nároků na vyloučení z konkursního řízení a nároků na přednostní uspokojení bylo tolik, že se na vlastní konkursní věřitele zpravidla nedostalo ničeho, nebo pouze nepatrná kvóta. Rovněž slibně vypadající široká autonomie věřitelů nenaplnila očekávání, vedla totiž k tomu, že věřitelé, kteří pro povahu svých pohledávek měli největší hospodářský zájem na výsledku řízení, mohli být přehlasováni věřiteli, kteří na něm v podstatě žádný zájem neměli, např. pokud byly jejich pohledávky plně kryty hypotekárním zástavním právem či retenčními právy.¹⁶⁹

Historie se tedy opakovala a věřitelé opět začali dávat přednost mimosoudnímu vyrovnání s dlužníkem před podáváním návrhů na zavedení konkursního řízení. V letech 1913 a 1914 proto Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo návrh nového konkursního zákona. Po vypuknutí I. světové války se však hospodářské poměry v Rakousku-Uhersku tak zhoršily, že již nebylo možné

---

¹⁶⁷ *Ottův slovník naučný*. Šestý díl. Praha : J. Otto, 1893, s. 543.

¹⁶⁸ VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. III.

¹⁶⁹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 22.

novou úpravu konkursního práva odkládat. Hospodářské otřesy budily obavy, že velký počet podniků upadne do platebních nesnází a že se v důsledku stávající právní úpravy konkursního řízení krize ještě zhorší. Vzhledem k tomu, že nebylo reálné, aby byl nový konkursní řád bezodkladně projednán v parlamentu, vláda vypracovala návrhy nových předpisů, které ještě narychlo předložila k posouzení obchodním a právníckým kruhům a rovněž veřejnosti, načež bylo vydáno císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., kterým bylo upraveno nové konkursní, vyrovnací a odpůrčí právo (dále jen jako „**Císařské nařízení č. 337**“).¹⁷⁰

Reforma konkursního práva byla vedena zejména dvěma základními úvahami: (i) odstranit vady platné právní úpravy a (ii) zavést vyrovnací řízení.

Součástí Císařského nařízení č. 337 byla kromě samotných nových předpisů rovněž úprava některých stávajících zákonů, z nichž nelze nezmínit zejména zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, do něhož byly vloženy některé nové skutkové podstaty trestných činů souvisejících s úpadkem dlužníka, např. § 205a „podvodný úpadek“¹⁷¹, § 485 „Nadržování některému věřiteli“¹⁷², § 485 „Úpadek z nedbalosti“¹⁷³ či § 486b „Rejdy za řízení vyrovnávacího nebo za řízení konkursního“¹⁷⁴, a rovněž nová úprava poplatkové povinnosti.

Původně byl v konkursním řízení hrazen toliko paušální poplatek při skončení konkursu. Výše tohoto poplatku činila v případě skončení konkursu rozdělením nebo nuceným vyrovnáním 1 % ze součtu finančních prostředků určených k úhradě nákladů konkursního řízení a úhradě pohledávek konkursních věřitelů, v případě skončení konkursu z důvodu neexistence plurality věřitelů nebo

---

¹⁷⁰ Sdělení otištěné ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, str. 614 a. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 477.

¹⁷¹ Podvodného úpadku se dopustil ten, kdo úmyslně uspokojení svých věřitelů nebo některé části zmařil nebo zkrátil tím, že některou součást svého majetku zatajil, odstranil, zcizil nebo poškodil, předstíral nebo uznal některý neexistující závazek nebo zmenšil své jmění.

¹⁷² Tohoto trestného činu se dopustil ten, kdo úmyslně, když se ocitl v úpadku, nadržoval některému z věřitelů v úmyslu jiným věřitelům uškodit.

¹⁷³ Úpadku z nedbalosti se dopustil ten, kdo máje několik věřitelů si svou nedbalostí přivodil nezpůsobilost úhrady svých dluhů, zejména tím, že činil nemírné výdaje, používal nebo poskytoval lehkomyšlně nebo nepoměrně úvěr, promarnil majetkovou věc nebo uzavřel odvážný obchod, který nenáležel k řádnému provozování jeho obchodu nebo byl v nápadném rozporu s jeho majetkovými poměry.

¹⁷⁴ Tohoto trestného činu se dopustil věřitel, který (i) se úmyslně domáhal neexistující pohledávky, (i) poskytl nebo přijal majetkový prospěch za výkon hlasovacího práva nebo opominutí hlasovacího práva, (iii) úmyslně za souhlas k vyrovnání bez souhlasu ostatních věřitelů pro sebe nebo někoho jiného přijal, dal si slíbit, poskytl nebo slíbil zvláštní výhodu.

na základě souhlasu věřitelů činila výše poplatku 1 % z výše tržní ceny konkursní podstaty v den skončení konkursu.

Poplatková povinnost byla následně císařským nařízením č. 279/1915 ř. z., o soudních poplatcích, doplněna o poplatky za jednotlivé úkony v konkursním řízení (např. za návrh na zahájení konkursního řízení či přihlášku pohledávky). Správce konkursní podstaty a věřitelský výbor byl ovšem ve věcech týkajících se konkursní podstaty od poplatkové povinnosti osvobozen, nejednalo-li se o spor, v němž konkursní podstata vystupovala jako žalobkyně. Stejně osvobození náleželo vyrovnávacímu správci a poradnímu sboru věřitelů ve věcech týkajících se vyrovnacího řízení.¹⁷⁵

Konkursní řád zavedený Císařským nařízením č. 337 (dále jen jako „**Konkursní řád z roku 1914**“) jakož i vyrovnací řád byl převzat tzv. recepčním zákonem, tj. zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, kterým byl recipován stávající, tedy zejména rakouský a uherský právní řád a systém veřejné správy. Jak k tomuto zákonu uvedl sám jeho autor, Alois Rašín: „*Základním tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby se celá státní správa nezastavila a aby se 29. října pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebyla.*“¹⁷⁶ Císařské nařízení č. 337 se tak stalo stejně jako jiné zákony součástí československého právního řádu.

V následujících letech docházelo pouze k nepatrným změnám Konkursního řádu z roku 1914, jinak tato právní úprava zůstala účinná až do roku 1931.

Z pozměňovacích právních předpisů lze jmenovat např. zákon č. 161/1921 Sb., kterým se mění některá ustanovení zákonů o soudní příslušnosti a soudním řízení v občanských věcech a o projednání pozůstalosti, kterým byla rozšířena pravomoc samosoudce jednat ve sporech o hodnotě do 5.000 korun¹⁷⁷, zákon č. 190/1922 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního

---

¹⁷⁵ Císařské nařízení č. 279/1915 ř. z., o soudních poplatcích, § 11.

¹⁷⁶ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk), s. 129. ISBN 978-80-7380-251-6.

¹⁷⁷ Zákon č. 161/1921 Sb., kterým se mění některá ustanovení zákonů o soudní příslušnosti a soudním řízení v občanských věcech a o projednání pozůstalosti, čl. VI.

a vyrovnávacího řádu, či císařské nařízení č. 335/1914 ř. z., kterým byla mimo jiné zvýšena částka pro prohlášení nepatrného konkursu na 10.000 korun¹⁷⁸.

Dne 1. srpna 1931 pak nabył účinnosti zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Samotný konkursní řád (dále jen jako „**Konkursní řád z roku 1931**“) byl obsažen v čl. I tohoto zákona.

Primárním účelem Konkursního řádu z roku 1931 bylo sjednotit konkursní a vyrovnací právo v Československé republice, neboť na území současné České republiky bylo konkursní a vyrovnací právo upraveno Císařským nařízením č. 337, na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil konkurzný zákon vydaný zákonným článkem XVII/1881 a vyrovnací řád vydaný nařízením č. 4070/1915 E. M.¹⁷⁹

Jak se dále dočteme z důvodové zprávy k zákonu č. 64/1931 Sb., při rozhodování otázky, který z obou konkursních řádů platných v Československé republice měl být vzat za základ úpravy budoucí, rozhodly nejen lepší výsledky konkursních řízení na území současné České republiky, ale rovněž skutečnost, že právní úprava Konkursního řádu z roku 1914 byla modernější a propracovanější.

Pokud jde o výsledky konkursních řízení podle obou zmíněných úprav, rozdílly byly jak ve výši uspokojení konkursních věřitelů, tak v délce konkursního řízení. Např. v roce 1926 připadlo z rozděleného výtěžku konkursní podstaty na konkursní věřitele třetí třídy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 3,1 % přihlášených pohledávek, zatímco na Slovensku a Podkarpatské Rusi se na věřitele třídy druhé, která se v podstatě rovnala třetí třídě konkursních věřitelů dle Konkursního řádu z roku 1914, nedostalo zcela ničeho. Z konkursů ukončených v roce 1926 rozdělením podstaty pak v Čechách, na Moravě a ve Slezsku trvalo konkursní řízení do tří měsíců v 1,2 % případů, do šesti měsíců ve 3,9 %, do jednoho roku ve 23,4 %, do dvou let ve 35,9 %, do tří let ve 21,1 % a přes tři roky trvalo 14,5 % případů. Naproti tomu na Slovensku a Podkarpatské Rusi trvalo ve stejném období každé druhé konkursní řízení ukončené rozdělením podstaty více než tři roky.

---

¹⁷⁸ Zákon č. 190/1922 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního a vyrovnávacího řádu, císařského nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 335 ř. z., § 1.

¹⁷⁹ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

Kromě uvedených statistických dat, které jistě svědčí o tom, která z tehdy platných úprav konkursního práva na území Československé republiky byla vhodnější, Konkursní řád z roku 1914 vyhovoval mnohem více věřitelům, neboť např. v případě, že návrh na prohlášení konkursu podal věřitel, byl tento povinen prokázat toliko dlužníkovu insolvenční, naproti tomu dle konkurzného zákona účinného na území Slovenska a Podkarpatské Rusi měl povinnost prokázat dlužníkovu předlužení, tedy že jeho aktiva jsou menší než pasiva. Osvědčit insolvenční dlužníka přitom bylo mnohem jednodušší, než osvědčit jeho předlužení, které ve velmi četných případech věřitel ani osvědčit nemohl, neboť neměl přístup k dlužníkovým obchodním zápiskům.

Není mým cílem na tomto místě zabíhat do podrobností, nicméně alespoň výše uvedený výčet rozdílů mezi právní úpravou platnou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na jedné straně a na Slovensku a Podkarpatské Rusi na straně druhé považuji za vhodný pro ilustraci a zdůvodnění faktu, že jako základ pro Konkursní řád z roku 1931 sloužil Konkursní řád z roku 1914.

Vzhledem k právě uvedenému byly obě tyto právní úpravy podobné, když Konkursní řád z roku 1931 z velké části přejal právní úpravu Konkursního řádu z roku 1914 a částečně ji doplnil. Nebylo by tudíž velkým přínosem, kdybych zde popisoval obě právní úpravy, zaměřím se proto na novější a rovněž propracovanější Konkursní řád z roku 1931, přičemž zmíním některé odchylky od Konkursního řádu z roku 1914.

Konkursní řád z roku 1931 byl účinný až do 31. prosince 1950, neboť s účinností od 1. ledna 1951 byl zrušen zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád). Konkursy prohlášené před tímto datem se ovšem stále řídily Konkursním řádem z roku 1931.¹⁸⁰

Z následných dílčích změn úpravy konkursního řízení lze zmínit především odklad rozhodnutí o návrhu věřitele na prohlášení konkursu na jmění zemědělců a nezaměstnaných a v souvislosti s územními ztrátami území Československé

---

¹⁸⁰ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), § 671.

republiky po Mnichovské dohodě rovněž odklad rozhodnutí o návrhu na prohlášení konkursu na jmění dlužníků, kteří měli majetek na území obsazeném cizí mocí.

Odklad rozhodnutí o návrhu věřitele na prohlášení konkursu na jmění zemědělců, resp. osob, pro něž byla jediným zdrojem obživy zemědělská výroba, byl zaveden nařízením č. 155/1933 Sb., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělců. Podle tohoto nařízení nemělo být o návrhu věřitele na prohlášení konkursu na jmění zemědělce rozhodnuto dříve než 1. ledna 1934, pokud se ovšem nejednalo o věřitele, který měl proti dlužníkovi – zemědělci pohledávku ze mzdy nebo z výživného, které byl dlužník povinen poskytovat oprávněnému podle zákona, nebo pohledávku z výměnku nebo pohledávku, která mu vznikla proti dlužníkovi po účinnosti tohoto nařízení.¹⁸¹ Doba odkladu rozhodnutí o konkursu na jmění zemědělců byla následně opakovaně prodloužena, a to nejprve do 28. února 1934¹⁸², poté do 31. prosince 1934¹⁸³ a konečně do 31. prosince 1935.¹⁸⁴

Ochrana nezaměstnaných byla zavedena zákonem č. 34/1934 Sb., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti nezaměstnaným, podle něhož nebylo možné do 31. prosince 1934 rozhodnout o návrhu věřitele na prohlášení konkursu na majetek nezaměstnaného, pokud nebyl návrh na prohlášení konkursu podáván pro pohledávku na úhradu výživného, které byl dlužník povinen oprávněnému poskytovat podle zákona, na úhradu pojistných premií a pohledávek, které proti dlužníkovi vznikly po dni, kdy tento zákon nabyl účinnosti. Ochrana podle tohoto zákona se ovšem nevztahovala na všechny nezaměstnané, ale pouze na ty, kteří byli v posledních třech letech před účinností tohoto zákona alespoň po dobu tří měsíců v zaměstnání podrobenému nemocenskému pojištění a ač se o to u zprostředkovatelný práce ucházeli, neměli zaměstnání vůbec nebo byli zaměstnání jen omezeně či střídavě a neměli příjem, který se alespoň rovnal mzdě

---

¹⁸¹ Nařízení č. 155/1933 Sb., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělců, § 1 a § 2.

¹⁸² Zákon č. 250/1933 Sb., jímž se mění §§ 1 a 2 zákona ze dne 5. května 1933, č. 74 Sb.z. a n., kterým se dočasně upravuje výkon exekuce proti zemědělcům, a §§ 1 a 2 vládního nařízení ze dne 29. července 1933, č. 155 Sb.z. a n., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělců, § 1 odst. 2.

¹⁸³ Zákon č. 33/1934 Sb., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti zemědělcům, § 2.

¹⁸⁴ Nařízení č. 259/1934 Sb., jímž se mění zákon ze dne 24. února 1934, č. 33 Sb. z. a n., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti zemědělcům, § čl. I odst. 1.

(platu), která odpovídala mzdě podle platného mzdového tarifu nebo mzdě v místě obvyklé. Totéž platilo obdobně o osobách, které provozovaly samostatnou výdělečnou činnost a které se jí pro hospodářské poměry musely vzdát a neměly proto dostatečný příjem.¹⁸⁵ I tato ochranná lhůta byla posléze opakovaně prodloužena, nejprve nařízením č. 251/1935 Sb., o úlevách při splácení pohledávek za nezaměstnanými a o některých opatřeních v řízení exekučním a konkursním proti nezaměstnaným, a to do 30. září 1936¹⁸⁶, a poté do 30. června 1938.¹⁸⁷

Nařízením č. 233/1938 Sb., o odkladu exekucí a konkursů vedených proti dlužníkům, kteří mají majetek na území obsazeném cizí mocí, bylo posléze odloženo rozhodování o prohlášení konkursu na jmění dlužníků, bylo-li dlužníku znemožněno či ztíženo splácet své pohledávky proto, že majetek, z něhož by mohl své věřitele uspokojit, se nacházel na území obsazeném cizí mocí, a panovala-li obava, že by dlužník prohlášením konkursu utrpěl nenahraditelnou nebo těžce nahraditelnou újmu. O návrhu na prohlášení konkursu nemohlo být rozhodnuto dříve než 1. ledna 1939¹⁸⁸, tato ochranná lhůta byla následně prodloužena do 31. března 1939¹⁸⁹ a poté do 31. března 1940.¹⁹⁰ Je ovšem nutno zdůraznit, že nařízením č. 224/1939 Sb., kterým se prodlužuje účinnost některých opatření o odkladu exekucí a konkursů, kterým bylo rozhodování o návrhu věřitelů na prohlášení konkursu odloženo na dobu po 31. březnu 1940, se již projevil „duch doby“, neboť toto nařízení se nevztahovalo na dlužníky, kteří byli považováni za židy, židovské podniky nebo sdružení podle § 6 až § 8 nařízení Říšského protektora v Čechách a na Moravě o židovském majetku.

Nařízení č. 417/1941 Sb., o doručování vyhlášek v konkursním a vyrovnacím řízení hlavním celním úřadům, pak rozšířilo okruh subjektů, kterým se doručoval opis konkursní vyhlášky (viz podkapitola č. 3.3.1), o hlavní celní úřad

---

¹⁸⁵ Zákon č. 34/1934 Sb., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti nezaměstnaným, § 4.

¹⁸⁶ Nařízení č. 251/1935 Sb., o úlevách při splácení pohledávek za nezaměstnanými a o některých opatřeních v řízení exekučním a konkursním proti nezaměstnaným, § 27.

¹⁸⁷ Nařízení č. 77/1936 Sb., o dočasných opatřeních v řízení exekučním a konkursním proti nezaměstnaným, § 2.

¹⁸⁸ Nařízení č. 233/1938 Sb., o odkladu exekucí a konkursů vedených proti dlužníkům, kteří mají majetek na území obsazeném cizí mocí, § 2.

¹⁸⁹ Nařízení č. 324/1938, kterým se na další dobu odkládají exekuce a konkurzy podle vládního nařízení ze dne 14. října 1938, č. 233 Sb. z. a n., o odkladu exekucí a konkursů vedených proti dlužníkům, kteří mají majetek na území obsazeném cizí mocí, § 1.

¹⁹⁰ Nařízení č. 224/1939 Sb., kterým se prodlužuje účinnost některých opatření o odkladu exekucí a konkursů. § 1 odst. 1.

říšské finanční správy nebo správy z příkazu Říše, v jehož obvodu působnosti byl úpadcův podnik, jeho bydliště nebo nemovité jmění.¹⁹¹

---

¹⁹¹ Nařízení č. 417/1941 Sb., o doručování vyhlášek v konkursním a vyrovnacím řízení hlavním celním úřadům, § 1.

3. Konkursní řád z roku 1931

3.1 Systematika zákona

Vzhledem k tomu, že nosná část mé práce se nachází právě v tomto zákonu, dovolím si nastínit systematiku tohoto právního předpisu.

Konkursní řád z roku 1931 je rozdělen na dva díly, přičemž v prvním dílu je obsaženo konkursní právo hmotné a ve druhém dílu je upraveno vlastní konkursní řízení. Oba díly jsou dále členěny na čtyři hlavy, přičemž některé z hlav druhého dílu jsou dále rozděleny na oddíly.

V prvním dílu jsou obsažena především ustanovení o podmínkách prohlášení konkursu a o jeho právních následcích (§ 1 až § 28), dále ustanovení o odpůrčím právu za konkursu (§ 29 až § 46), předpisy o rozdělení nároků věřitelů na jednotlivé skupiny a o jejich pořadí (§ 47 až § 60) a konečně ustanovení o zrušení konkursu a o jeho právních účincích (§ 61 až § 64).

Ve druhém dílu jsou v jednotlivých hlavách obsažena ustanovení o řádném konkursu (§ 65 až § 168), o nepatrných konkursech (§ 169 až § 172), o konkursu družstev (§ 173 až § 187) a konečně všeobecná ustanovení o řízení (§ 188 až § 193).

3.2 Subjekty konkursního řízení

S ohledem na zaměření mé práce bude tato kapitola co do popisu právní úpravy konkursního řízení nejpodrobnější, úvodem tedy stručně shrnu základní informace o subjektech konkursního řízení podle Konkursního řádu z roku 1931, kterými byli úpadce, věřitelé, konkursní soud, konkursní komisař, správce podstaty, schůze věřitelů a věřitelský výbor.

3.2.1 Úpadce

Úpadcem byl dlužník, na jehož jmění byl prohlášen konkurs. Na rozdíl od Konkursního řádu z roku 1869, který znal různé důvody prohlášení konkursu, podle Konkursního řádu z roku 1931 existoval jediný důvod prohlášení konkursu

dlužníka – fyzické osoby, a to jeho insolvence, tedy neschopnost splácet splatné závazky. Muselo jít zároveň o závazky, jejichž splacení se věřitelé již na dlužníku domáhali.¹⁹² Nezpůsobilost splácet splatné závazky musela být všeobecná, tj. muselo být zřejmé, že splnění závazků dlužníkem je nemožné. Zákon k tomu stanovil vyvratitelnou právní domněnku, podle níž se mělo za to, že pakliže dlužník zastavil své platy, není s to, aby plnil své splatné závazky. Zastavení platů tedy již nebylo samo o sobě důvodem prohlášení konkursu, ale pouze jedním z možných projevů insolvence.¹⁹³ Dlužník naproti tomu mohl být insolventní i tehdy, pokud zároveň své platby nezastavil. O zastavení platů totiž bylo možné hovořit pouze v případě, když dlužník odepřel placení splatných pohledávek všem svým věřitelům, pokud tedy platil např. pouze jedinému věřiteli, nebylo o něm možné prohlásit, že zastavil své platy.¹⁹⁴

Pouze v případě pozůstalostí a právnických osob bylo možné zahájit konkursní řízení též tehdy, byly-li předloženy¹⁹⁵, tedy pokud byla pasiva tohoto subjektu vyšší než jeho aktiva.

Z uvedeného vyplývá, že způsobilost stát se úpadcem měly všechny fyzické osoby, právnické osoby a v určité fázi také pozůstalost, na níž ovšem mohl být prohlášen konkurs jen do té doby, než byla odevzdána dědicům. Poté pozůstalost splynula s majetkem dědiců, a úpadcem tak mohli být pouze tito dědicové, nikoli sama pozůstalost.¹⁹⁶

V této souvislosti poukazují na zjevný rozdíl mezi insolvenčí a předlužením, neboť insolvence předpokládá neschopnost splácet splatné závazky, přičemž ze samotné existence dosud nesplacených závazků či z předlužení nelze bez dalšího dovozovat insolvenční.¹⁹⁷ O insolvenční dlužníka tak bylo možné hovořit pouze

---

¹⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 8. července 1938, sp. zn. R I 876/38 (Vážný 17011).

¹⁹³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 1 odst. 2.

¹⁹⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 318.

¹⁹⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 1 odst. 3.

¹⁹⁶ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 187.

¹⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5. ledna 1922, sp. zn. R I 1557/21 (Vážný 1396).

tehdy, když tento neměl hotových prostředků k tomu, aby splnil své splatné závazky, na jejichž zaplacení věřitelé naléhali.¹⁹⁸

Úpadcem tak mohl být pouze dlužník, který byl insolventní, případně právnická osoba, která byla předlužená.

3.2.2 Věřitelé

Konkursní řád z roku 1931 rozlišoval několik typů věřitelů.

V první řadě jimi byli tzv. věřitelé konkursní, tedy ti, kteří měli za dlužníkem pohledávky, které se uspokojovaly z majetkové (konkursní) podstaty. Pouze tyto věřitelé byli oprávněni podat návrh na prohlášení konkursu, neboť jejich pohledávky mohly být prohlášením konkursu dotčeny. Konkursní věřitele lze definovat tak, že se jednalo o věřitele, kteří měli v době vyhlášení konkursu vůči úpadci obligační nároky majetkové povahy uspokojovatelné z konkursní podstaty, pokud to nebyly nároky za podstatou nebo nároky vyloučené z konkursu¹⁹⁹ (k tomu viz níže). Nebylo přitom rozhodné, zda se jednalo o pohledávky, které byly v době prohlášení konkursu splatné či nikoliv, neboť prohlášením konkursu se pohledávky dosud nesplatné považovaly za splatné.²⁰⁰

Jak poznamenává František Štajgr, konkursními věřiteli byli všichni věřitelé splňující výše uvedenou definici, bez ohledu na to, zda své pohledávky do konkursního řízení přihlásili či nikoliv. Rozdíl byl ovšem v možnosti uspokojení těchto pohledávek, neboť pouze konkursní věřitelé, kteří své pohledávky přihlásili v konkursním řízení, mohli být upokojeni z konkursní podstaty.²⁰¹ Pokud tedy budu nadále zmiňovat konkursní věřitele, budu tím myslet výhradně ty, kteří své pohledávky do konkursního řízení přihlásili.

Další skupinou věřitelů byli věřitelé mající právo na vyloučení věcí nenáležících do konkursní podstaty (např. na základě práva vlastnického, půjčky apod.) a věřitelé tzv. oddělení, kteří měli právo na oddělené uspokojení, tj. právo

---

¹⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. května 1927, sp. zn. R II 140/27 (Vážný 7103).

¹⁹⁹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 161.

²⁰⁰ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 16 odst. 1.

²⁰¹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 162.

na uspokojení z konkrétních úpadcových věcí (jednalo se o právo zástavní, zadržovací a právo uspokojovací nabyté v exekuci²⁰²). Těchto věřitelů se konkursní řízení fakticky nijak nedotýkalo, neboť jejich pohledávky musely být vždy plně uspokojeny.

Do konkursní podstaty patřil pouze majetek náležící úpadci. Úpadce však u sebe mohl mít v okamžiku vyhlášení konkursu rovněž věci, které mu nepatřily. Majitelům těchto věcí pak náleželo právo na vyloučení věcí z konkursní podstaty. Bylo přitom nerozhodné, zda se nárok takového věřitele opíral o věcné právo (tj. vlastnictví) či o právo obligacní (např. výpůjčka). Charakteristickým rysem vylučovacího nároku bylo jeho uspokojení *in natura*.

Zvláštním případem vylučovacího nároku bylo tzv. právo stihací, které bylo zavedeno Konkursním řádem z roku 1914. Jednalo se o právo prodávajícího nebo obchodního komisionáře (obchodním komisionářem byl ten, kdo v rámci svého živnostenského oprávnění uzavíral svým jménem na účet jiného obchodní jednání²⁰³) na vrácení zboží, které bylo úpadci zasláno z jiného místa a nebylo jím ještě úplně zapláceno, pokud před prohlášením konkursu nedošlo na místo dodání a nedostalo se do moci úpadce nebo do moci jiné osoby pro něho.²⁰⁴

Jak jsem již zmínil výše, právo na oddělené uspokojení znamenalo právo na uspokojení z konkrétních úpadcových věcí, resp. z věcí patřících úpadci a náležících do konkursní podstaty. Na rozdíl od věřitelů s právem na vyloučení věcí nenáležících do konkursní podstaty ovšem měli oddělení věřitelé nárok vždy jen na peněžité uspokojení. Ačkoli jsem výše uvedl, že nároků oddělených věřitelů se konkursní řízení nijak nedotýkalo, ani toto neplatilo bezvýjimečně. Ačkoliv totiž tyto nároky nebyly prohlášením konkursu dotčeny, zájmy oddělených věřitelů mohly být poškozeny tím, že jejich nároky byly uspokojeny v nepravý čas. Tento možný neblahý následek byl ovšem zmírněn tím, že Konkursní řád z roku 1931 umožňoval konkursnímu komisaři nařídít odklad nuceného prodeje úpadcových věcí, k nimž se vázalo právo na oddělené uspokojení, nejdéle na šedesát dní, bylo-

---

²⁰² VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 122.

²⁰³ Zákon č. 1/1863 ř. z., Obecný zákonník obchodní, Čl. 360.

²⁰⁴ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 48.

li možné od toho očekávat výhodnější výsledek prodeje nebo bylo-li takové opatření nezbytné k odvrácení újmy hrozící konkursním věřitelům.²⁰⁵

Věřitelé podstaty byli ti, kteří měli pohledávku za podstatou, což byly náklady konkursního řízení (náklady vyhlášení konkursu, náklady spojené se zjišťováním, zabezpečením, vymáháním, odhadem, prodejem konkursního jmění a rozdělením výtěžku zpeněžení apod.), náklady spojené se správou konkursní podstaty (odměna správce podstaty a náhrada jeho hotových výdajů, náhrada hotových výdajů a odměna členů věřitelského výboru apod.), nároky z právních jednání správce podstaty, nároky na splnění dvojstranných smluv, ve které vstoupil správce podstaty, a nároky z bezdůvodného obohacení konkursní podstaty.²⁰⁶ Na rozdíl od předchozích nároků se tak jednalo o pohledávky vzniklé až po prohlášení konkursu.

Poslední skupinou úpadcových věřitelů byli ti, kteří měli vůči úpadci pouze pohledávky, které byly z konkursního řízení vyloučené, což byly obecně pohledávky, které vznikly proti úpadci až po prohlášení konkursu, tj. nárok na zákonné (nikoli tedy smluvní) výživné za dobu po vyhlášení konkursu, pokud úpadce nebyl zavázán poskytovat toto výživné jako dědic osoby původně k tomu zavázané, nároky z darování a v konkursu pozůstalosti nároky z odkazů a dále peněžité tresty pro trestné činy všeho druhu uložené úpadci před i po prohlášení konkursu, tedy nejen tresty soudní, důchodkové a berní, ale i kárné a pořádkové, bez ohledu na to, kým byly uloženy, pokud v sobě nezahrnovaly náhradu škody.²⁰⁷

V této souvislosti lze zmínit, že z konkursu byly vyloučeny rovněž úroky z konkursních pohledávek vzniklé od prohlášení konkursu a náklady konkursních věřitelů vzniklé v konkursním řízení; v tomto případě však vlastníci těchto pohledávek z logiky věci nespádali do kategorie vyloučených věřitelů, neboť tyto pohledávky nebyly samostatné, jednalo se toliko o příslušenství jiných (konkursních) pohledávek.

---

²⁰⁵ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všechno, 1947, s. 143.

²⁰⁶ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 49.

²⁰⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. září 1926, sp. zn. R I 793/26 (Vážný 6316).

3.2.3 Konkursní soud

Věcně příslušným soudem k vedení konkursního řízení byl krajský soud vykonávající obecnou pravomoc, výjimečně sborový soud obchodní (v konkursu na jmění a pozůstalost protokolovaných kupců, na jmění obchodních společností zapsaných v obchodním rejstříku a společenstev).²⁰⁸ Jedinou výjimkou byla Praha, kde byl zřízen zvláštní krajský soud obchodní, který byl věcně příslušným k vedení konkursního řízení na jmění nebo pozůstalost kupce nebo na jmění obchodní společnosti, jejichž firma byla zapsána v obchodním rejstříku, a na jmění společenstva hospodářského a výdělkového.²⁰⁹

Místní příslušnost se řídila především místem, ve kterém úpadce provozoval svůj podnik (myšleno kde vykonával svou výdělečnou činnost), případně místem úpadcova bydliště či sídla v případě právnické osoby, pokud úpadce žádný podnik na území Československa neprovozoval. Bydlištěm bylo myšleno bydliště faktické, tedy místo, kde se úpadce usadil s prokazatelným nebo zjevným úmyslem trvale se tam zdržovat.²¹⁰

Soud vystupoval v konkursním řízení ve dvojí funkci, jednak jako konkursní soud (senát), jednak jako konkursní komisař. Senát konkursního soudu byl tříčlenný a byl vždy složený ze soudců z povolání.²¹¹

3.2.4 Konkursní komisař

Konkursním komisařem byl senátem konkursního soudu jmenovaný soudce konkursního soudu (nesmělo se jednat zároveň o člena příslušného senátu), případně soudce okresního soudu v obvodu konkursního soudu.

Konkursní komisař jako samosoudce řídil celé konkursní řízení, rozhodoval ve všech otázkách, které nebyly vyhrazeny konkursnímu soudu, a dozíral nad

---

²⁰⁸ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 246.

²⁰⁹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Uvozovací zákon, čl. VIII.

²¹⁰ Zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma), § 66.

²¹¹ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 270.

činností ostatních orgánů konkursního řízení, tedy nejen na činnost správce podstaty, ale rovněž na činnost věřitelů a jejich orgánů (věřitelského výboru a schůze věřitelů). Pozice konkursního komisaře tak oproti Konkursnímu řádu z roku 1869 výrazně posílila.

Kontrola usnesení věřitelských orgánů měla v zásadě dvojí podobu. V první řadě mohl konkursní komisař zakázat, aby nebylo vykonáno usnesení věřitelského výboru nebo schůze věřitelů, odporovalo-li společnému zájmu konkursních věřitelů. Jednalo-li se zároveň o naléhavý případ, z něhož hrozila společnému zájmu konkursních věřitelů patrná újma, mohl konkursní komisař sám nahradit usnesení věřitelského výboru nebo schůze věřitelů jiným opatřením.²¹² Jednalo-li se o usnesení, které sice nebylo v rozporu se společným zájmem konkursních věřitelů, nicméně se zdálo býti nevhodným nebo neúčelným, mohl konkursní komisař zakázat provedení usnesení věřitelského výboru, dokud se o věci neusnesla schůze věřitelů.²¹³

Jak je k tomu uvedeno ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, důvodem posílení vlivu konkursního komisaře na úkor vlivu věřitelů byly především zkušenosti z praxe, kdy se opětovně ukazovalo, že při rozhodování věřitelů se neuplatňovala pravá vůle věřitelstva jako celku, nýbrž více nebo méně vliv čilejších a obratně vedených skupin věřitelů, které dbaly spíše vlastních zájmů než zájmů společných všem věřitelům. Docházelo tak k usnesením, která nebyla v zájmu všech věřitelů, a jejichž provedení soud vzdor tomu, že jejich škodlivost byla patrna, nemohl zabránit.²¹⁴

Kontrolu věřitelské schůze ovšem konkursní komisař vykonával především preventivně, neboť ji sám řídil a předsedal jí. Přesto však nebylo vyloučené, že to, co během schůze věřitelů konkursní komisař považoval za správné, účelné nebo vhodné, dodatečně shledal jako nesprávné nebo nevhodné. Právě v tomto případě měl konkursní komisař možnost využít výše uvedeného oprávnění a nahradit usnesení věřitelské schůze jiným opatřením.²¹⁵

---

²¹² Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 95 odst. 2.

²¹³ Tamtéž, § 95 odst. 1.

²¹⁴ Sdělení otištěné ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, str. 614 a. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 480.

²¹⁵ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 117.

3.2.5 Správce podstaty

Správce podstaty byl jmenován z moci úřední, přičemž proti usnesení o jmenování správce podstaty mohl podat každý, kdo tím byl dotčen na svých právech (zejména věřitelé), ve lhůtě patnácti dnů rekurs.

Správce podstaty mohla být jmenována každá bezúhonná a spolehlivá osoba, která k tomu měla potřebné znalosti a nebyla s úpadcem v takovém osobním poměru, který by mohl mít vliv na konání povinností správce podstaty. Nikdy se však nemohlo jednat o osobou blízkou úpadci, což byl manžel či manželka a dále osoby, které byly s úpadcem nebo jeho manželem příbuzné nebo sešvagřené v přímé linii nebo ve vedlejší linii do čtvrtého stupně, osvojení, schovanci a osoby, které žily s úpadcem v mimomanželském společenství.²¹⁶

Přijetí funkce správce podstaty bylo v zásadě dobrovolné, byl-li však správcem podstaty ustanoven notář či advokát, mohl ustanovení odmítnout pouze z důležitých důvodů, jejichž posouzení náleželo konkursnímu soudu. Pakliže však správce podstaty svou pozici přijal, sám ji složit nemohl. Své funkce mohl být zbaven toliko konkursním soudem na svou žádost, a to pouze ze závažných důvodů, případně pro závažné neplnění svých povinností či na návrh věřitelů.

Zákonná právní úprava byla doplněna nařízením č. 115/1931 Sb., o výběru a úhrnné odměně správců konkursní podstaty, vyrovnacích správců a znalců v řízení konkursním a vyrovnacím, podle něhož měly konkursní soudy vytvořit seznam osob odborně i osobně způsobilých k výkonu funkce správce podstaty. Kromě jiných vhodných osob byli do tohoto seznamu zapsáno všichni advokáti a notáři, kteří měli sídlo v obvodu konkursního soudu a kteří výslovně neprohlásili, že do seznamu správců konkursní podstaty zapsáni být nechtějí.²¹⁷ Prioritně mělo být vybíráno z řad zapsaných advokátů a notářů, jiná osoba měla být správcem podstaty ustanovena pouze tehdy, byly-li pro to důležité důvody, nebo pokud bylo možné očekávat, že při správě úpadcova majetku nebude třeba řešit otázky

---

²¹⁶ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 35 odst. 1.

²¹⁷ Nařízení č. 115/1931 Sb., o výběru a úhrnné odměně správců konkursní podstaty, vyrovnacích správců a znalců v řízení konkursním a vyrovnacím, § 3.

vyžadující znalost práva.²¹⁸ Taková osoba ovšem nemohla být opětovně jmenována dříve než po uplynutí pěti let od svého jmenování.

Osoby zapsané v tomto seznamu mohly své ustanovení odmítnout pouze ze závažných důvodů. Zdráhal-li se ustanovený správce ujmout se své role, mohl ho konkursní soud ze seznamu vyškrtnout.²¹⁹

Je však třeba uvést, že konkursní soud nebyl povinen při ustanovení konkursního správce vybírat pouze z výše uvedeného seznamu. Pokud okolnosti konkrétní případu vyžadovaly ustanovení osoby nezapsané do seznamu konkursních správců, zejména pokud se žádná ze zapsaných osob pro funkci správce podstaty nehodila, mohl tak konkursní soud učinit.

Povinností správce podstaty bylo především zjistit aktiva a pasiva úpadcova, zpeněžit jmění do náležející konkursní podstaty a rozdělit výtěžek mezi věřitele.²²⁰ Konkursní podstatu přitom tvořilo veškeré jmění, které náleželo dlužníku nebo kterého nabyt za dobu trvání konkursu a které bylo podrobené exekuci, tedy zejména veškeré úpadcovo nemovité jmění na území Československé republiky a veškeré úpadcovo movité jmění, ať již bylo kdekoliv, pokud o něm nebylo stanoveno jinak v mezinárodních smlouvách nebo vládních prohlášeních ve Sbírce zákonů a nařízení.²²¹ Opět tedy platil tzv. princip teritoriality, podle něhož do konkursní podstaty nemohl patřit nemovitý majetek v cizině. Podle Konkursního řádu z roku 1931 již ovšem do konkursní podstaty nepatřily loterijní výhry a úsporné vklady u poštovní spořitelny, jako tomu bylo podle Konkursního řádu z roku 1914.²²²

Při své činnosti byl správce podstaty povinen postupovat s potřebnou péčí a ručil všem účastníkům konkursního řízení za újmu, která vznikla v důsledku zanedbání povinností správce podstaty. Za tuto svou činnost měl správce podstaty nárok na náhradu hotových výdajů a na odměnu.

---

²¹⁸ Nařízení č. 115/1931 Sb., o výběru a úhrnné odměně správců konkursní podstaty, vyrovnacích správců a znalců v řízení konkursním a vyrovnacím, § 15.

²¹⁹ Tamtéž, § 12.

²²⁰ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

²²¹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 3.

²²² Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí, Konkursní řád, § 1 odst. 1.

Ve vztahu ke třetím osobám byl správce podstaty oprávněn činit veškerá právní jednání, které vyžadovalo plnění jeho povinností, pokud konkrétní práva správce podstaty neomezil konkursní komisař a druhé straně to neoznámil.

Bylo-li to účelné, mohl konkursní soud ustanovit náměstka správce podstaty, který správce podstaty zastupoval, jestliže tento nemohl vykonávat úřad. Při výkonu své funkce náležely náměstkovi správce podstaty stejná práva a povinnosti jako správci podstaty.

Pokud toho vyžadoval rozsah správy, mohli být správci podstaty přiděleni zvláštní správcové pro určité obory správy, zejména pro správu nemovitého nebo horního majetku, podniku železničního sloužícího veřejné dopravě nebo velkých průmyslových podniků.²²³

3.2.6 Schůze věřitelů

Schůze věřitelů byla nejširším orgánem konkursního řízení. Jak již samotný název napovídá, jednalo se o schůzi všech konkursních věřitelů. Mohla však zároveň nastat situace, za níž nebylo možné hovořit o „schůzi věřitelů“, neboť Konkursní řád z roku 1931 připouštěl za určitých podmínek existenci pouze jediného konkursního věřitele (více viz podkapitola č. 3.3.1). V takovém případě měl tento věřitel stejné pravomoci, jaké měla schůze věřitelů.

První schůze věřitelů byla obligatorní a byla svolána konkursním soudem v konkursní vyhlášce s uvedením jejího místa, času a účelu spolu s vyzváním, aby věřitelé při první schůzi předložili doklady osvědčující jejich pohledávky. Nejednalo se ovšem o zjištění pohledávek ve smyslu směrodatném v konkursním řízení, resp. za účelem zjištění hlasovacího práva při zkušebním jednání, neboť hlasovací právo na zkušebním jednání záviselo na jiných podmínkách než osvědčení vyžadované na první schůzi věřitelů.²²⁴ První schůze věřitelů měla jen omezenou možnost usnášet se, neboť při ní mohl být přijat pouze návrh na změnu

---

²²³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 84 odst. 1.

²²⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 97.

v osobě správce podstaty²²⁵ a provedena volba věřitelského výboru, resp. mohlo být rozhodnuto, že věřitelský výbor nebude volen.²²⁶

Další schůze již byly toliko fakultativní a svolával je konkursní komisař (a také je, stejně jako první schůzi věřitelů, řídil) na návrh správce podstaty, věřitelského výboru nebo alespoň dvou konkursních věřitelů, jejichž pohledávky podle odhadu konkursního komisaře činily nejméně jednu čtvrtinu konkursních pohledávek, pokud zároveň uvedli předmět jednání navrhované schůze věřitelů.²²⁷

Schůzi věřitelů byly vyhrazeny nejdůležitější otázky konkursního řízení, kterými byly zejména:

- a) schválení jednání správce podstaty, které konkursní komisař podmínil souhlasem schůze věřitelů,
- b) podání návrhu na odvolání správce podstaty a na jmenování nového,
- c) volba nebo doplňovací volba věřitelského výboru,
- d) odvolání věřitelského výboru nebo jeho jednotlivých členů, či
- e) rozhodnutí o úpadcově návrhu na skončení konkursu nuceným vyrovnáním.

Hlasovací právo na schůzi věřitelů nepříslušelo věřitelům s pohledávkami vyloučenými z konkursního řízení, věřitelům majícím pouze pohledávky za podstatou, věřitelům s nároky na vyloučení určitých věcí z podstaty a věřitelům odděleným. Pokud ovšem byli oddělení věřitelé zároveň věřiteli konkursními, měli hlasovací právo co do částky, která pravděpodobně nebude uspokojena z výtěžku věcí, na něž se vztahoval jejich nárok na oddělené uspokojení.²²⁸ Hlasovat tak mohli pouze věřitelé konkursní, ani to však neplatilo bezvýjimečně. Hlasovací právo totiž nepříslušelo konkursním věřitelům, kteří nabyli svých pohledávek teprve po prohlášení konkursu, pokud nepřevzali pohledávky na základě závazku, který na sebe vzali již před prohlášením konkursu, a rovněž nebylo konkursním věřitelům umožněno hlasovat ve vlastní věci.

---

²²⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 85 odst. 1.

²²⁶ Tamtéž, § 86 odst. 1.

²²⁷ Tamtéž, § 90 odst. 1.

²²⁸ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 101.

3.2.7 Věřitelský výbor

Věřitelský výbor byl fakultativním orgánem konkursního řízení, který byl volen z iniciativy věřitelů nebo z podnětu konkursního komisaře. Do věřitelského výboru mohlo být zvoleno tři až pět členů, kterými mohly být jak fyzické osoby, tak osoby právnické, a zároveň se ani nemuselo jednat o některého z konkursních věřitelů. Z povahy věci však do věřitelského výboru nebylo možné zvolit úpadce, jeho zákonného nebo jiného zástupce, konkursního komisaře, člena senátu konkursního soudu, správce podstaty, jeho náměstka nebo zvláštní správce.²²⁹ Byli-li členem věřitelského výboru zvolen některý z věřitelů, mohl volbu odmítnout pouze z důležitých důvodů.²³⁰ Pokud nebyl zvolen člen věřitelského výboru navržený věřiteli, jejichž pohledávky činily alespoň jednu čtvrtinu pohledávek přítomných na schůzi věřitelů, mohli tito věřitelé navrhnout, aby kromě členů zvolených většinou byl do výboru přijat i jejich zástupce.²³¹

Došlo-li ke zvolení věřitelského výboru, byl zároveň zvolen stejný počet náhradníků. V případě náhradníků zákon možnost odmítnutí volby neupravoval, ovšem vzhledem k tomu, že v případě nepřítomnosti člena věřitelského výboru nastupoval náhradník do jeho práv a povinností, mám za to, že i možnost náhradníka odmítnout volbu byla omezená stejným způsobem jako v případě řádného člena.

Volba členů věřitelského výboru příslušela schůzi věřitelů a musela být potvrzena konkursním komisařem. Konkursní komisař přitom zkoumal, zda navržené osoby jsou vhodné; pokud tomu tak nebylo, potvrzení volby člena věřitelského výboru odepřel. Mohl tak zabránit tomu, aby se do věřitelského výboru dostaly osoby, které by při výkonu této funkce hájily své zvláštní zájmy na úkor společných zájmů všech věřitelů.²³²

---

²²⁹ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 286.

²³⁰ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 87 odst. 1.

²³¹ Tamtéž, § 86 odst. 2.

²³² Výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 8. července 1931, č. 31.673 (č. 9 Věst. min. sprav.) o nových řádech konkursním, vyrovnacím a odpůrčím. VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 646.

Hlavním úkolem věřitelského výboru bylo podporovat správce podstaty v jeho činnosti a dozírat na něj. Kromě toho byla věřitelskému orgánu svěřena rozhodovací pravomoc ve věcech důležitých opatření správce podstaty při nakládání s podstatou. Za důležitá opatření bylo považováno zejména:

- (i) rozhodnutí o dalším vedení nebo uzavření úpadcova podniku,
- (ii) prodej movité věci mimo dražbu, pokud se nejednalo o prodej v rámci provozování úpadcova podniku,
- (iii) rozhodnutí o vymáhání pohledávky, jejíž dobytost byla pochybná,

a dále v případě hodnoty předmětu vyšší než 20.000 korun:

- (iv) zcizení nemovité věci, námořní lodi nebo úpadcových práv, pokud se nejednalo o soudní prodej,
- (v) uzavření smírů a rozhodčích smluv,
- (vi) zpeněžení nároků na peněžité i nepeněžité platy, důchody a opětuující se plnění neurčitého trvání,
- (vii) splnění nebo zrušení úpadcových právních jednání,
- (viii) rozhodnutí o splnění nebo zrušení úpadcových právních jednání, a
- (ix) rozhodnutí o uznání pohledávek za podstatou a nároků na vyloučení, na oddělení uspokojení nebo na kompensaci, jakož i o vyplacení zástav.

Bez ohledu na hodnotu sporu bylo třeba schválení věřitelského výboru (a rovněž konkursního komisaře) vždy ke zcizení úpadcova podniku nebo podílu na podniku, zcizení celého skladu zboží nebo jeho částí nebo celých skupin zboží.²³³

Věřitelský výbor se usnášel zásadně na schůzi, které předsedal správce podstaty, přičemž proti jeho rozhodnutí nebyly přípustné žádné opravné prostředky (jako záruka řádného vedení správy podstaty byla stanovena dohlédací činnost konkursního komisaře a zejména jeho právo nevykonat usnesení věřitelského

---

²³³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 117 odst. 1, § 118, § 119.

výboru, dokud se o věci neusnese schůze věřitelů, nebo pokud odporovalo společnému zájmu konkursních věřitelů).²³⁴

Za činnost ve věřitelském výboru náležela jeho členům náhrada nutných hotových výdajů a v případě zvláštních úkolů nebo bylo-li členství ve věřitelském výboru spojeno s mimořádnou námahou, mohla jim být se souhlasem konkursního komisaře za tuto činnost poskytnuta i přiměřená odměna.²³⁵

Jak jsem již uvedl, nejednalo se o povinný orgán. Nebyl-li věřitelský výbor zvolen, vykonával jeho úkoly konkursní komisař.

Závěrem lze zmínit, že z povahy věci nebyl věřitelský výbor volen v případě, kdy měl úpadce toliko jediného věřitele. Na rozdíl od pravomocí schůze věřitelů však v tomto případě nebyly svěřeny pravomoci věřitelského výboru tomuto jedinému věřiteli, neboť jak jsem již uvedl výše, nebyl-li zvolen věřitelský výbor, zákon jeho pravomoci svěřoval konkursnímu komisaři.

3.3 Průběh konkursního řízení

V rámci konkursního řízení podle Konkursního řádu z roku 1931 můžeme rozlišovat dvě fáze, a to fázi tzv. přípravného řízení, která začínala podáním návrhu na prohlášení konkursu na jmění dlužníka a končila věcným rozhodnutím konkursního soudu o tomto návrhu, a fázi tzv. meritorního řízení, která byla zahájena prohlášením konkursu na jmění dlužníka a trvala až do konce konkursního řízení.

Z uvedeného je patrné, že k přípravné fázi konkursního řízení docházelo vždy, zatímco k fázi meritorního řízení docházelo pouze tehdy, byl-li na jmění dlužníka prohlášen konkurs.

---

²³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. června 1919, sp. zn. R I 219/19 (Vážný 200).

²³⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 88 odst. 5.

3.3.1 Přípravné řízení

Konkursní řízení mohlo být zahájeno pouze na žádost. Podání návrhu bylo možné učinit písemně, ústně do protokolu či telegraficky (za podmínky, že byl telegram do tří dnů doplněn písemným podáním).²³⁶

Pokud dal podnět k prohlášení konkursu sám dlužník, byl konkurs prohlášen neprodleně, totéž platilo, byl-li návrh podán všemi osobně ručícími společníky²³⁷ nebo likvidátory obchodní společnosti, všemi osobami oprávněnými zastupovat právnickou osobou nebo všemi dědici. Podat návrh byl oprávněn každý osobně ručící společník nebo likvidátor, v případě pozůstalosti každý dědic nebo opatrovník pozůstalosti, případně každá osoba, která byla oprávněna právnickou osobu zastupovat navenek, v takovém případě však musel soud vyslechnout ostatní oprávněné zástupce. V případě jejich souhlasu soud ihned prohlásil konkurs, v opačném případě, nebo pokud je nebylo možno bez značného průtahu vyslechnout, soud prohlásil konkurs jen tehdy, osvědčil-li navrhovatel insolvenční či předlužení dlužníka.²³⁸ Uvádím-li ovšem, že konkurs byl prohlášen neprodleně, je v tom přirozeně zahrnuto zkoumání podmínek řízení, tedy zejména příslušnost konkursního soudu, absence překážek litispendence a res iudicata, posouzení procesní způsobilosti navrhovatele a dlužníka a zkoumání formálních náležitostí návrhu.

Pokud však podal návrh věřitel, musel osvědčit, že dlužník je ve stavu insolvence a že má vůči němu pohledávku, třeba ještě nedospělou, která bude v případě, že bude na jmění dlužníka prohlášen konkurs, konkursní pohledávkou. Osvědčení dlužníkovy insolvence nebylo třeba jedině tehdy, když konkursu předcházelo vyrovnací řízení a návrh na prohlášení konkursu byl podán před zahájením vyrovnacího řízení nebo později, nejdéle však do patnácti dnů po právní moci usnesení, jímž bylo vyrovnací řízení zastaveno. Zjišťování existence podmínek prohlášení konkursu probíhalo v tzv. věcném řízení, a to zpravidla při jednání, na němž měl být vyslyšen zejména dlužník, navrhovatel a osoby, které mohly podat o věci vysvětlení. Byl-li návrh na prohlášení konkursu ze strany

---

²³⁶ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všechno, 1947, s. 405.

²³⁷ V případě veřejné obchodní společnosti, komanditní nebo komanditní akciové společnosti.

²³⁸ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 68 odst. 2.

věřitele odvolán, mohl být pro tutéž pohledávku opětovně podán až po uplynutí šesti měsíců.²³⁹ Neprodleně po ukončení věcného řízení bylo povinností soudu o podaném návrhu rozhodnout, tj. buď jej zamítnout, nebo na jmění dlužníka prohlásit konkurs.

Obecnými podmínkami prohlášení konkursu byla pluralita věřitelů a jmění dlužníkovo podléhající exekuci dostatečné k tomu, aby z něho mohly být hrazeny náklady konkursního řízení. Neplatilo to však bezvýjimečně. Konkurs tak mohl být prohlášen i v případě existence jediného věřitele, pokud návrhovateli osvědčil, že uplatnil vůči dlužníkovi odpůrčí nárok (účelem tohoto ustanovení bylo umožnit věřiteli uplatnění odpůrčího práva podle ustanovení konkursního řádu, tedy v rozsáhlejší míře, než tomu bylo možno podle odpůrčího řádu mimokonkursního)²⁴⁰ a rovněž tehdy, jestliže navrhuje věřitel složit přiměřenou zálohu na krytí nákladů konkursního řízení.²⁴¹ Výzva ke složení zálohy ovšem byla na místě pouze tehdy, byly-li osvědčeny předpoklady pro prohlášení konkursu, tedy když bylo na jisto postaveno, že bude-li požadovaná záloha složena, dojde ke konkursnímu řízení. Nejvyšší soud Československé republiky k tomu uvedl: *„Neboť záloha má právě za účel, aby z ní byly hrazeny útraty konkursního řízení; aby se neminula tímto účelem, musí býti jisto, že útraty konkursního řízení skutečně vzniknou. Nebylo by přece účelné ukládati věřiteli, aby složil zálohu, a pak jeho návrh na vyhlášení konkursu zamítnouti, ač záloha v určené výši byla závčas složena.“*²⁴² Posuzoval-li soud v této fázi řízení dlužníkova aktiva, nebylo třeba zjistit jejich přesnou výši (tato hrála roli až v dalších fázích konkursního řízení), při posuzování podmínek prohlášení konkursu postačilo, měl-li úpadce aktiva v takové výši, která postačila k úhradě určitých útrat konkursního řízení (existence jmění úpadce dostačujícího alespoň k úhradě nákladů konkursního řízení byla trvalou podmínkou pro vedení konkursního řízení, zjistilo-li se tedy v následném průběhu

---

²³⁹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 69 odst. 3.

²⁴⁰ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 257.

²⁴¹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 70 odst. 1 a 2.

²⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. září 1938, sp. zn. R I 1087/38 (Vážný 17057).

konkursního řízení, že jmění konkursní podstaty nestačí ani ke krytí útrat konkursního řízení, byl konkurs zrušen²⁴³).

O návrhu na prohlášení konkursu rozhodoval konkursní soud usnesením, které mohl rekusem napadnout každý, jehož práva tím byla tím dotčena. V případě usnesení o prohlášení konkursu byl oprávněnou osobou zejména úpadce, v případě usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu zejména navrhovatel, případně jiní věřitelé. Odkladný účinek měl pouze rekurs proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu.

Prohlášení konkursu bylo veřejně vyhlášeno konkursní vyhláškou, která byla vyvěšena na soudní desce konkursního soudu, na soudní desce okresního soudu, u kterého měl konkursní komisař své sídlo, a bylo-li bydliště úpadce nebo sídlo jeho podniku mimo místo konkursního soudu, také na soudní desce těchto soudů. Byla-li v sídle konkursního soudu nebo v místě úpadcova závodu (hlavního či pobočného) burza a byla-li úpadcova firma zapsána do obchodního rejstříku, byla vyhláška vyvěšena rovněž v této burze.

Obdobně jako podle Konkursního řádu z roku 1869 mělo být v konkursní vyhlášce uvedeno:

- a) pojmenování konkursního soudu,
- b) jméno (firma), stav a bydliště (sídlo) úpadce a sídlo jeho podniku,
- c) jméno a úřední sídlo konkursního komisaře,
- d) jméno, zaměstnání a bydliště správce podstaty²⁴⁴,
- e) místo, čas a účel první schůze věřitelů s výzvou, aby věřitelé při schůzi předložili doklady k osvědčení svých pohledávek,
- f) výzva konkursním věřitelům, aby své pohledávky přihlásili do určité lhůty,
- g) místo a čas všeobecného zkušebního jednání,
- h) časopisy určené pro další vyhlášky.²⁴⁵

---

²⁴³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 166 odst. 2.

²⁴⁴ Již se neustanovoval prozatímní správce podstaty.

²⁴⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Konkursní řád, § 71 odst. 2.

Vzhledem k tomu, že rekurs proti usnesení o prohlášení konkursu neměl odkladný účinek (viz výše), měla být konkursní vyhláška vyvěšena ihned, jakmile byla vyhotovena.

Opis vyhlášky byl dále doručen mimo jiné (i) berním úřadům, (ii) okresním úřadům a zemským úřadům, v jejichž obvodu působnosti byl úpadcův podnik, jeho bydliště nebo nemovité jmění, (iii) poštovním a telegrafním úřadům, v jejichž sídle bylo úpadcovo bydliště či sídlo v případě právnické osoby, sídlo jeho podniku a bydliště správce podstaty, (iv) příslušné obchodní a živnostenské komoře, byl-li úpadce obchodníkem nebo živnostníkem, (v) příslušné komoře či gremiu, byl-li úpadce advokátem, notářem, lékařem, zvěrolékařem, inženýrem nebo lékárníkem, a (vi) bezprostředně nadřízenému úřadu, byl-li úpadce veřejným zaměstnancem.²⁴⁶

V případě, že konkursní vyhláška neobsahovala některé z údajů uvedených ad e) až h) výše, neměla tato skutečnost vliv na účinky prohlášení konkursu. Jak k tomu uvedl František Štajgr, nejednalo se o esenciální náležitosti konkursní vyhlášky (byť vyplývaly ze zákona), neboť se jednalo vesměs o opatření sloužící přípravě další fáze konkursního řízení, jejichž zahrnutí přímo do konkursní vyhlášky mělo za účel urychlit a zhospodárnit řízení tím, že bylo učiněno technicky jedním aktem, tj. konkursní vyhláškou, nejen to, co bylo jeho vlastním cílem a obsahem (tedy vyhlášení konkursu), ale současně se učinila řada dalších opatření, která by jinak bylo nutno učinit samostatnou vyhláškou.²⁴⁷

První schůze věřitelů měla být zpravidla nařízena do patnácti dnů, lhůta pro přihlášení pohledávek činila třicet až šedesát dnů po prohlášení konkursu a všeobecné zkušební stání se mělo konat zpravidla patnáct dní po uplynutí lhůty přihlašovací (podle Konkursního řádu z roku 1914 byla lhůta pro přihlášení pohledávek zpravidla třicet až devadesát dnů²⁴⁸). Za zmínku jistě stojí skutečnost, že lhůta pro přihlášení pohledávek nebyla propadná, naopak byla výslovně připuštěna možnost projednat na zkušebním jednání i pohledávky opožděné, tj. podané po lhůtě, pokud si mohl správce podstaty ještě před zkušebním jednáním

---

²⁴⁶ Nařízení č. 114/1931 Sb., o doručování vyhlášek v konkursním a vyrovnacím řízení a o uveřejňování jich v Ústředním oznamovateli, § 1.

²⁴⁷ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 430.

²⁴⁸ Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnací a řád odpůrčí, Konkursní řád, § 74 odst. 3.

opatřit informace o pravosti a pořadí takové pohledávky. Pro přezkoumání opožděných pohledávek, které nebylo možné z objektivních (časových) důvodů projednat na zkušebním jednání, bylo nařízeno zvláštní zkušební jednání.²⁴⁹

Vyhotovení konkursní vyhlášky bylo zároveň doručeno konkursním věřitelům, jejichž adresa byla soudu známa (jednalo se zejména o věřitele, jejichž existence vyplývala z obsahu návrhu na prohlášení konkursu), a též místně příslušné finanční prokuratuře. Byl-li úpadcem obchodník zapsaný v obchodním rejstříku nebo člen či navštěvovatel burzy, byla konkursní vyhláška zveřejněna též v místnosti burzy.

Právní účinky prohlášení konkursu nastávaly počátkem dne, v němž byla konkursní vyhláška vyvěšena na soudní desce konkursního soudu, kterým byl sborový soud I. stupně, v jehož obvodu měl úpadce bydliště nebo v němž provozoval svůj podnik; toto byl tedy nejdůležitější z předepsaných způsobů vyhlášení konkursní vyhlášky. Právě tohoto dne, nikoli tedy dne, kdy bylo dlužníku doručeno usnesení o prohlášení konkursu, se z dlužníka stal úpadce a začala druhá – meritorní fáze konkursního řízení.

3.3.2 Meritorní řízení

3.3.2.1 Účinky prohlášení konkursu

Již jsem uvedl, že účinky prohlášení konkursu nastávaly počátkem dne, v němž byla konkursní vyhláška vyvěšena na soudní desce konkursního soudu. Nyní se podrobněji zaměřím na to, jaké účinky s sebou prohlášení konkursu neslo.

Účinkem prohlášení konkursu byla v první řadě ztráta dispozičního oprávnění úpadce ke konkursní podstatě. Úpadci tedy zůstávalo zpravidla pouze to, čeho nabyl vlastní činností nebo mu bylo v době konkursního řízení věnováno, pokud toho bylo zapotřebí pro výživu úpadce a osob, vůči nimž měl úpadce zákonnou vyživovací povinnost.²⁵⁰

---

²⁴⁹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 109.

²⁵⁰ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 6 odst. 1.

S právě uvedeným úzce souvisí další účinek prohlášení konkursu, kterým byla neúčinnost veškerých právních jednání úpadce učiněných po prohlášení konkursu, které se týkaly konkursní podstaty, vůči úpadcovým věřitelům. Pokud úpadce přijal plnění od svého dlužníka, tento nebyl svého závazku vůči úpadci zproštěn, ledaže by se jeho plnění dostalo do konkursní podstaty nebo pokud úpadcův dlužník v době plnění nevěděl o prohlášení konkursu a ani o této skutečnosti vědět nemohl.

Veškeré spory, jejichž účelem bylo uplatnění nebo zajištění práva týkajícího se konkursní podstaty, nemohly být po prohlášení konkursu proti úpadci zahájeny ani v nich nemohlo být pokračováno, vyjma sporů o nároky na oddělení a o nároky na vyloučení věcí nenáležících do konkursní podstaty; tyto spory mohly být zahájeny a mohlo v nich být pokračováno i po prohlášení konkursu, avšak výlučně proti správci podstaty. Právě uvedený účinek platil bez ohledu na to, zda byl úpadce žalobcem či žalovaným.

Novinkou spojenou s prohlášením konkursu, zavedenou již Konkursním řádem z roku 1914, byl zánik veškerých exekučních zástavních práv, kterých bylo nabyto v posledních šedesáti dnech před prohlášením konkursu.²⁵¹ Hezké odůvodnění této právní úpravy je uvedeno ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914: „Zkušenost učí, že v mnohých případech insolvence nemá dlužník buď již jmění zcela žádného anebo jmění jen velmi nepatrné, poněvadž věřitelé, jakmile se dlužník dostane do úzkých, závodí v tom, aby překotným zabavením dlužníkovy jmění dosáhli krytí svých pohledávek. Aby tomuto zjevu bylo zabráněno, bylo v novém konkursním řádu ustanoveno podle vzoru práva cizozemského, že všechna exekuční práva zástavní, kterých bylo nabyto v posledních 60 dnech před prohlášením konkursu, zanikají. Hospodářské odůvodnění tohoto opatření spočívá v tom, že ve všech těchto případech jde o pohledávky z nezajištěného úvěru, a že není spravedlivé, aby zachována byla zajištění, kterých věřitelé dosáhli jen proto, že náhodou zvěděli o některých kusech dlužníkovy jmění anebo že rychleji na soudě vymáhali své pohledávky, ačkoliv již tehdy všichni věřitelé měli nárok na uspokojení stejnoměrné.“²⁵² Je však třeba zdůraznit, že tento účinek prohlášení konkursu

²⁵¹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 13 odst. 1.

²⁵² Sdělení otištěné ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, str. 614 a. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 478.

zanikl, byl-li konkurs zrušen z důvodu jediného konkursního věřitele, v důsledku nedostatečného jmění úpadcova či pokud byl návrh na prohlášení konkursu pravomocně zamítnut. Fakticky se tak nejednalo o zánik těchto práv, ale pouze o stavění jejich účinnosti na dobu trvání konkursu.²⁵³

Prohlášení konkursu na jmění veřejné obchodní společnosti již nemělo za následek automatické prohlášení konkursu na jmění společníků, těchto společníků se ovšem dotklo tím, že prohlášením konkursu byla veřejná obchodní společnost zrušena.²⁵⁴ Jak k tomu ovšem uvedl Nejvyšší soud Československé republiky: „Praví-li zákon v čl. 123, že se společnost »zrušuje«, nelze to ovšem brati doslovně, neboť společnost zaniká jen po stránce produktivní a trvá dále, by byly urovnány právní poměry, jež byly založeny provozem společného závodu (srovnej Staub-Pisko: Kommentar, I díl, stránka 406). Proto také k výmazu firmy veřejné společnosti může dojiti až po skončení likvidace nebo po jinakém úplném vypořádání. Do té doby trvá firma, po případě likvidační, a nelze ji z obchodního rejstříku vymazati.“²⁵⁵ Dle zákona tak došlo ke zrušení veřejné obchodní společnosti již v okamžiku prohlášení konkursu, de facto však k jejímu zrušení došlo až po rozdělení konkursní podstaty. Tentýž následek prohlášení konkursu platil pro společnosti komanditní, komanditní společnosti na akcie, akciové společnosti²⁵⁶ a rovněž společnosti s ručením omezeným.²⁵⁷

Dalším obecným účinkem prohlášení konkursu bylo, že se veškeré nesplacené pohledávky považovaly v konkursu za splatné.

Po prohlášení konkursu byla konkursní podstata vzata do úschovy a správy správce podstaty. Za tímto účelem byl úpadce povinen poskytnout správci podstaty veškerá vysvětlení, kterých bylo potřeba ke zjištění konkursní podstaty a k její správě, zejména obchodní knihy a jiné zápisy, které se týkaly správy jmění.²⁵⁸ Dále byl úpadce povinen předložit zevrubný seznam svého jmění obsahující seznam majetku, pohledávek i závazků dlužníka. U pohledávek muselo být uvedeno,

---

²⁵³ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 453.

²⁵⁴ Zákon č. 1/1863 ř. z., Obecný zákonník obchodní, Článek 123.

²⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. září 1930, sp. zn. R I 688/30 (Vážný 10182).

²⁵⁶ Zákon č. 1/1863 ř. z., Obecný zákonník obchodní, Článek 170, Článek 200, Článek 242.

²⁵⁷ Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s omezeným ručením, § 84.

²⁵⁸ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 99.

z jakého právního titulu vznikly a zda jsou dobytné, u závazků kromě právního důvodu též adresy věřitelů a sdělení, zda se jednalo o osoby blízké.

Nejen, že tento seznam jmění musel být úpadcem vlastnoručně podepsán, tento jej navíc musel nabídnout k přísaze, že je správný a úplný a že ze svého jmění nic nezamlčel ani neuvedl vymyšlené dluhy. Tato přísaha, tzv. vyjevovací, však nebyla v konkursním řízení obligatorním, nýbrž pouze fakultativním úkonem, který byl úpadce povinen učinit na návrh správce podstaty či některého věřitele nebo na příkaz konkursního komisaře, a to při veřejném soudním jednání, které bylo za tímto účelem nařízeno.

Donucovacím prostředkem ke splnění úpadcových povinností bylo předvedení úpadce a především vazba, kterou na úpadce mohl konkursní komisař uvalit, pokud odmítl nezbytnou součinnost při zjišťování konkursní podstaty, odmítl vykonat vyjevovací přísahu či bylo-li toho třeba k zabezpečení podstaty a k zamezení pletichám, kterými by mohli být úpadcovi věřitelé poškozeni. Tato vazba mohla být v jednotlivém případě uvalena nejdéle na dva měsíce a vykonávala se v soudní věznici v místnosti, která byla oddělena od místností, v nichž se vykonávaly tresty na svobodě a vazba vyšetřovací. Úhrnná délka vazby v jednom konkursním řízení nemohla přesáhnout jeden rok.²⁵⁹

Kromě těchto donucovacích prostředků mohl konkursní komisař provedením jednotlivého úkonu, nebyl-li tento úkon vázán výlučně na osobu úpadce, pověřit jinou osobu, a to na úpadcův náklad. Bylo-li nezbytné, aby konkrétní úkon učinil úpadce, mohla být úpadci uložena pokuta.²⁶⁰

Prohlášení konkursu však nevyvolávalo účinky pouze v majetkové sféře dlužníka. Kromě výše uvedených majetkových dopadů mělo prohlášení konkursu účinky i ve sféře osobnostních práv dlužníka, neboť tento byl např. po dobu konkursu zbaven volebního práva aktivního i pasivního.²⁶¹ Z hlediska mé koncipientské praxe je pak jistě zajímavé, že dlužník byl po dobu konkursu

---

²⁵⁹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 103 odst. 1.

²⁶⁰ Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), § 353 a § 354.

²⁶¹ Zákon č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé, § 3 a § 4.

vyloučen rovněž z možnosti vykonávat advokacii²⁶² (na možnost výkonu praktické služby u advokáta prohlášení konkursu vliv nemělo).

3.3.2.2 Uplatnění konkursní pohledávky

Samotné přihlášení pohledávky mohlo být učiněno ústně do protokolu či písemně (v písemné podobě bylo třeba zaslat 2 stejnopisy), a to u soudu, u kterého byl ustanoven konkursní komisař (nemuselo se tedy vždy jednat o konkursní soud, viz podkapitola č. 3.2.4). Druhý stejnopis písemných přihlášek, opisy přihlášek sepsaných do protokolu a opisy příloh byly následně doručeny správci podstaty, který přihlášené pohledávky zapsal do seznamu odděleně podle tříd a v jednotlivých třídách pak podle pořadí, v jakém soudu došly.²⁶³

V přihlášce musel věřitel uvést výši pohledávky, její příslušenství, skutečnosti, na kterých se pohledávka zakládá, jaké pořadí pro svou pohledávku požaduje a důkazy, kterými mohla být pohledávka prokázána. Byl-li o pohledávce zahájen spor, věřitel měl udat rovněž spisovou značku a v případě vykonatelné pohledávky exekuční titul.²⁶⁴ Pouze v případě, že se před konkursem konalo vyrovnací řízení, které bylo zastaveno nejdéle patnáct dní před vyhlášením konkursu, nebylo nutné pohledávku v každém případě přihlašovat, neboť pohledávky přihlášené ve vyrovnacím řízení se považovaly za přihlášené i v konkursu za předpokladu, že věřitel uvedl v přihlášce do vyrovnacího řízení, jaké pořadí požaduje pro svoji pohledávku pro případ, že bude vyhlášen konkurs.²⁶⁵

Přihlášení pohledávky nemělo pouze za následek vstup věřitele do konkursního řízení, neboť v důsledku přihlášení pohledávky docházelo k přerušení promlčecí doby. Pokud však byl přihlášený nárok při zkušebním jednání popřen (myšleno popřen co do pravosti, popření co do pořadí na běh promlčecí doby nemělo vliv, neboť tím nebyla popřena samotná existence pohledávky), promlčecí doba se toliko stavěla, a to ode dne přihlášky až do konce lhůty určené k tomu, aby

---

²⁶² Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech, § 2 písm. f).

²⁶³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 106.

²⁶⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 167.

²⁶⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 104 odst. 2.

byl nárok uplatněn. Uplatnil-li takový věřitel svůj nárok žalobou, nastaly účinky přerušení promlčecí doby.

3.3.2.3 Zkušební jednání

Ke zjištění a přezkoumání pohledávek bylo určeno zkušební jednání. Stejně jako jiná jednání v konkursním řízení se jednalo o jednání neveřejné²⁶⁶, jehož se mohl zúčastnit toliko konkursní komisař, který jednání řídil, správce podstaty, úpadce a konkursní věřitelé (nikoli tedy věřitelé podstaty, věřitelé oddělení a věřitelé mající nárok na vyloučení věci z podstaty). Účast byla povinná v případě správce podstaty, nedostavil-li se správce podstaty, jednání se nemohlo konat, přičemž správce ručil za škodu z toho vzniklou.²⁶⁷ Účast úpadce obecně nezbytná nebyla, zkušební jednání se tak mohlo konat i v jeho nepřítomnosti. Pokud však byla osobní účast úpadcova nezbytná za účelem přezkoumání přihlášených pohledávek a tento se nedostavil, mohl být konkursním komisařem předveden.²⁶⁸ Významným motivačním faktorem pro osobní účast úpadce byla i skutečnost, že vzniku exekučního titulu v podobě zápisu konkursního komisaře po zrušení konkursu bylo možné zabránit toliko výslovným úpadcovým popřením pohledávky na zkušebním jednání.²⁶⁹

Jednotlivé přihlášené pohledávky byly přezkoumávány v pořadí, v jakém byly zapsány v seznamu přihlášených pohledávek. V první řadě byl povinen vyjádřit se ke každé pohledávce správce podstaty, a to k její pravosti i pořadí. K tomu byl povinen si předem opatřit potřebné informace, aby se mohl ke každé jednotlivé pohledávce určitě vyjádřit. Žádné výhrady nebyly pro správce podstaty přípustné. Jeho vyjádření tedy mohlo znít tak, že pravost pohledávky buď uznává nebo neuznává, popřípadě do které výše, a že uznává požadované pořadí nebo jej neuznává a pohledávku zařazuje do některé další třídy.²⁷⁰ Neuvedl-li věřitel

---

²⁶⁶ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 189 odst. 3.

²⁶⁷ Tamtéž, § 79 odst. 3.

²⁶⁸ Tamtéž, § 102 odst. 1.

²⁶⁹ Tamtéž, § 63.

²⁷⁰ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 320.

skutečnosti, na kterých se pohledávka zakládá, a nepředložil důkazy o nich nebo je alespoň neoznačil, správce podstaty měl pohledávku v každém případě popřít.²⁷¹

Po správci podstaty se mohli k jednotlivým pohledávkám vyjádřit přítomní věřitelé, jejichž pohledávky již byly zjištěny nebo kterým bylo konkursním komisařem přiznáno hlasovací právo²⁷² (za účinnosti Konkursního řádu z roku 1914 o přiznání hlasovacího práva rozhodoval konkursní soud a v případě pohledávek, jejichž hodnota nepřesahovala 10.000 korun, konkursní komisař²⁷³). Vyjádření konkursních věřitelů bylo pro zjištění pohledávek rovněž rozhodné, neboť pohledávka se pokládala za zjištěnou pouze tehdy, byla-li uznána správcem podstaty a nebyla-li popřena žádným z konkursních věřitelů.

Úpadce měl rovněž právo se k jednotlivým přihlášeným pohledávkám vyjádřit, ovšem pouze k jejich pravosti, nikoli k pořadí. Na rozdíl od vyjádření správce podstaty a věřitelů však vyjádření úpadce nemělo na zjištění pohledávky žádný vliv (o významu popření pohledávky úpadcem jsem se již zmínil výše v této podkapitole).

Nikdo jiný se k přihlášeným pohledávkám vyjadřovat nemohl, resp. vyjádření jiného subjektu konkursního řízení než byl správce podstaty, konkursní věřitelé či úpadce nevyvolávalo žádné právní následky. Pokud se tedy k přihlášené pohledávce vyjádřil např. konkursní komisař, nepřihlíželo se k tomu. Účast konkursního komisaře na zkušebním roku byla čistě formální, tento dbal pouze o to, aby jednotlivá prohlášení k pohledávkám odpovídala zákonným požadavkům a aby byl jejich obsah zapsán se seznamu pohledávek.²⁷⁴

Již jsem uvedl, že přezkoumávání jednotlivých pohledávek probíhalo v pořadí podle seznamu přihlášených pohledávek, tedy podle tříd a ve třídách podle pořadí přihlášky.²⁷⁵ Přes právě uvedené je ovšem třeba zdůraznit, že právní účinky

---

²⁷¹ Výnos ministerstva spravedlnosti z 18. prosince 1914 č. 90 Věst. min. sprav. o provádění nového konkursního a vyrovnacího řádu. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 472.

²⁷² Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 92 odst. 2 a 3.

²⁷³ Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnací a řád odpůrcí, část II. Konkursní řád, § 93 odst. 2.

²⁷⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 172.

²⁷⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 107 odst. 2.

byly spojené především s přihláškou pohledávky, nikoli s jejím záznamem v seznamu pohledávek. Pokud tedy došlo k tomu, že správce podstaty některé z přihlášených pohledávek ve svém seznamu pominul či pokud uvedl přihlášenou pohledávku na nesprávném místě, mělo se s touto pohledávkou při zkušebním jednání nakládat tak, jako by byla zapsána do seznamu pohledávek na místě odpovídajícím době, kdy došla k soudu.²⁷⁶ V této souvislosti je třeba rovněž zmínit, že podle Konkursního řádu z roku 1931 (a rovněž podle Konkursního řádu z roku 1914) již nebylo pět tříd konkursních pohledávek, ale pouze tři třídy, přičemž některé pohledávky byly, jak jsem již uvedl v podkapitole č. 3.2.2, z konkursního řízení zcela vyloučeny (např. peněžité pokuty, které se dle Konkursního řádu z roku 1869 uspokojovaly v páté třídě konkursních pohledávek).

Do první třídy náležely zejména tyto pohledávky:

- (i) Nezbytně nutné výdaje na úpadcův pohřeb. Na rozdíl od právní úpravy zavedené Konkursním řádem z roku 1914 již nebylo rozhodné, zda úpadce zemřel před prohlášením konkursu nebo až po něm.²⁷⁷ Důvodem této změny byla premisa, že i když úpadce zemřel před prohlášením konkursu, jeho hospodářský stav byl již jistě takový, že nebylo účelné vynakládat na jeho pohřeb větší náklady, než bylo nezbytně nutné.²⁷⁸ Jak k tomu totiž uvedl Nejvyšší soud Československé republiky již v roce 1923, v případě úpadce se neuplatní obecné ustanovení, podle něhož mají být náklady na pohřeb přiměřené místní zvyklosti, stavu a jmění zemřelého²⁷⁹, neboť v případě úpadce nejde fakticky o žádné jmění, nýbrž o předluženost;²⁸⁰
- (ii) Pohledávky úpadcových zaměstnanců z poměru služebního nebo pracovního, které vznikly v posledních třech letech před

---

²⁷⁶ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 170.

²⁷⁷ Podle konkursního řádu zavedeného císařským nařízením č. 337/1914 ř. z. pokud úpadce zemřel před prohlášením konkursu, spadaly do první třídy veškeré pohledávky na úpadcův pohřeb (nikoli tedy jen nutné výdaje).

²⁷⁸ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

²⁷⁹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 549.

²⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. října 1923, sp. zn. Rv I 819/23 (vázný 3025).

prohlášením konkursu, pokud jednotlivá pohledávka nepřesahovala částku 24.000 korun);

- (iii) Pohledávky zařízení určených k podpoře úpadcových zaměstnanců v nemoci, invaliditě nebo stáří nebo jejich vdov, sirotků a rodinných příslušníků;
- (iv) Pohledávky lékařů, porodních asistentek, ošetřovatelů nemocných, zvěrolékařů a lékárníků za odborné úkony a dodávky, pokud tyto pohledávky vznikly proti úpadci v posledním roce před prohlášením konkursu nebo před úmrtím úpadce.

Do druhé třídy náležely daně (odbytné, berní, pachtovné), poplatky, cla, příspěvky k sociálnímu pojištění (pokud ovšem nepatřily do první třídy, viz bod (iii) výše) a jiné veřejné dávky, pokud nedospěly dříve než tři roky před prohlášením konkursu a nebyly zaplacený již z věci za ně ručící.

Do třetí třídy náležely všechny ostatní konkursní pohledávky.

Příslušenství vzniklé až po prohlášení konkursu mělo stejné pořadí s pohledávkami, k nimž se vázalo, rovněž pohledávka na náhradu vzniklá zaplacením úpadcova dluhu měla stejné pořadí jako zaplacená pohledávka. Příslušenstvím pohledávky byl obecně přírůstek, plody, úroky, náhrada škody a náklady řízení včetně exekuce.²⁸¹ V tomto případě se však nejednalo o úroky konkursních pohledávek vzniklé po prohlášení konkursu, neboť tyto byly z konkursu vyloučené.²⁸²

Jak jsem již zmínil, marné uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek nemuselo nutně znamenat nemožnost uplatnění nároku v konkursním řízení. V rámci zkušebního jednání totiž měly být přezkoumány všechny uplatněné pohledávky, tedy i pohledávky uplatněné po přihlašovací lhůtě, byly-li uplatněné v dostatečném předstihu před zkušebním jednáním. Pokud byly opožděné přihlášky podány v době, v níž si již správce podstaty nemohl opatřit nezbytné informace, aby se k těmto pohledávkám mohl v rámci zkušebního jednání určitě vyjádřit, bylo pro jejich přezkoumání nařízeno zvláštní zkušební jednání. Zmeškání lhůty pro

---

²⁸¹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 912.

²⁸² Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 59 odst. 1.

přihlášení pohledávek tak mělo za následek pouze to, že konkursní komisař uložil zmeškavším věřitelům povinnost nahradit správci podstaty náklady spojené s obesláním věřitelů a s účastí správce podstaty na zvláštním zkušebním jednání, přičemž tuto povinnost rozdělil mezi zmeškavší věřitele poměrně podle výše jejich pohledávek, a dále to, že tito věřitelé nemohli s úspěchem popírat pohledávky, které již byly přezkoumány dříve,²⁸³ pokud ovšem již nebyla celá konkursní podstata rozdělena.

Pohledávka se považovala za zjištěnou, byla-li uznána správcem podstaty a nebyla-li popřena žádným z konkursních věřitelů.²⁸⁴ Věřitelé, jejichž pohledávky byly popřeny co do pravosti, se mohli domáhat určení pohledávky žalobou proti všem, kteří jejich pohledávku popřeli, resp. návrhem na určení pravosti pohledávky u příslušného správního úřadu (např. v případě daní²⁸⁵), podle toho, zda byl k rozhodnutí ve věci podle mimokonkursních předpisů příslušný soud či správní úřad. V případě sporu o pořadí pohledávky byl příslušný vždy soud. Byla-li popřena pravost i pořadí pohledávky, k jejímuž přezkoumání byl oprávněn soud, tento přezkoumal pravost i pořadí pohledávky v jediném řízení. Jednalo-li se ovšem o věc, jež věcně spadala do příslušnosti správního úřadu, rozhodoval nejprve tento správní úřad o pravosti pohledávky a posléze soud o jejím pořadí.²⁸⁶ Obecně přitom platilo, že žalobní návrh se mohl opírat pouze o právní důvod vzniku pohledávky, který byl uveden v přihlášce a při zkušebním jednání. Pro uplatnění nároku nebo odporu byla konkursním komisařem stanovena lhůta, která nemohla být kratší než jeden měsíc. Oproti Konkursnímu řádu z roku 1869 bylo v procesu popírání pohledávek nově stanoveno, že pokud popěrný úkon směřoval proti vykonatelné pohledávce, byly procesní role obrácené, tj. nárok musel uplatnit ten, kdo vykonatelnou pohledávku popřel, a nebyl-li odpor uplatněn ve lhůtě určené konkursním komisařem, pokládala se popřená vykonatelná pohledávka za zjištěnou.

---

²⁸³ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 168.

²⁸⁴ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 101 odst. 1.

²⁸⁵ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 329.

²⁸⁶ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 177.

Pravomocná rozhodnutí o pravosti a pořadí popřených pohledávek byla účinná proti všem konkursním věřitelům. Ve vztahu k úpadci však tato rozhodnutí žádné právní účinky nezakládala, po skončení konkursu tak bylo možné popřený nárok proti (tehdejšímu) úpadci opět uplatnit.²⁸⁷

Výsledek zkušebního řízení byl zapsán do seznamu přihlášek.

3.3.2.4 Zpeněžení a rozdělování konkursní podstaty

Kdy bude která věc zpeněžena, záviselo pouze na úvaze správce podstaty, který byl z titulu své funkce povinen dbát toho, aby každá věc byla zpeněžena v takové chvíli, která se za daných poměrů jevila jako nejvýhodnější z hlediska věřitelů.²⁸⁸ V tomto ohledu nebyl správce podstaty limitován ani tím, aby uspokojil věřitele podstaty skutečně ihned poté, co byly jejich nároky zjištěny a splatné. Opět totiž platilo, že povinností správce podstaty bylo postupovat v zájmu všech věřitelů. Pokud měl některý z věřitelů podstaty dojem, že správce podstaty nepostupuje v souladu se zákonem, neboť otálel s upokojením pohledávek podstaty, resp. se shromážděním dostatečné hotovosti k uspokojení těchto pohledávek, měl možnost si na správce podstaty stěžovat u konkursního komisaře, případně mohl své nároky proti správci podstaty vymáhat žalobou a exekucí.²⁸⁹

Co se týče způsobu zpeněžení konkursní podstaty, pokud nebyl věřitelským výborem schválen výhodnější způsob zpeněžení, bylo jmění náležící do konkursní podstaty prodáno na návrh správce podstaty soudně. Z toho lze usuzovat, že za výhodnější se považovala mimosoudní forma prodeje a soudní prodej představoval pouze jakousi poslední možnost.²⁹⁰ Primární tedy byl prodej z volné ruky, prodej veřejnou nabídkou nebo prostřednictvím komisionáře. Po zpeněžení jmění náležícího

---

²⁸⁷ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 334.

²⁸⁸ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, s. 481.

²⁸⁹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 126 odst. 3.

²⁹⁰ ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Prodej nemovitosti správcem konkursní podstaty. *Ad Notam*. 1996, č. 5, s. 103.

do konkursní podstaty správce obdrženou hotovost uložil na úroky²⁹¹ (v opačném případě by odpovídal za tím vzniklou škodu).

Stejně jako za přechozí právní úpravy platilo, že věřitelé podstaty byli uspokojováni bez ohledu na stav řízení, jakmile byly jejich nároky zjištěny a byly splatné. Nároky správce podstaty ovšem dospívaly teprve po skončení jeho činnosti, což mohlo být až po rozdělení konkursní podstaty. Teoreticky tak mohlo dojít k tomu, že správce podstaty mohl se svými nároky vyjít na prázdno. Aby se tak nestalo, mohly být správci podstaty konkursním komisařem poskytnuty zálohy.²⁹² Věřitelé podstaty byli uspokojováni jako první v pořadí a měli být zásadně uspokojeni ve 100 % svých pohledávek. Pokud ovšem úpadcova aktiva nepostačovala k plnému uspokojení všech pohledávek za podstatou, byly nejprve hrazeny hotové výdaje správce podstaty. Až poté byly uspokojovány ostatní pohledávky za podstatou, přičemž jednotliví věřitelé byly uspokojováni poměrně (stejným procentem).

Po uspokojení pohledávek za podstatou mohly být uspokojovány nároky na oddělené uspokojení, a to z výtěžku zpeněžení věci, k níž se vztahovaly. Byly-li věci náležící do konkursní podstaty zatíženy zástavním právem, měl správce podstaty možnost za souhlasu konkursního komisaře kdykoliv pohledávku zástavního věřitele vykoupit; obdobně mohl postupovat i v případě jiných oddělených pohledávek.

Konkursní řád z roku 1931 výslovně stanovil, že nároky konkursních věřitelů mohly být uspokojovány teprve po zkušebním roku.²⁹³ Právě uvedené ovšem fakticky platilo pro veškeré pohledávky (tedy i pro pohledávky za podstatou a pohledávky oddělené), neboť z povahy věci žádnou pohledávku nebylo možné uspokojit dříve, než byla v konkursním řízení zjištěna, což bylo činěno právě až při zkušebním roku.²⁹⁴

---

²⁹¹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 117 odst. 1.

²⁹² VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 356.

²⁹³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 129 odst. 1.

²⁹⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 489.

K rozdělování výtěžku konkursní podstaty mezi konkursní věřitele mělo dojít ihned, jakmile správce podstaty shromáždil dostatečnou hotovost. Samotné rozdělování probíhalo podle tříd a v té samé třídě podle poměru jejich výše. Vyšší kvótu bylo možné jednotlivému věřiteli přiznat pouze na základě výslovného souhlasu všech věřitelů téže třídy.²⁹⁵ Opět tedy platilo, že na třídu následující došlo až po úplném uspokojení pohledávek zařazených do předcházející třídy. Přednostní postavení pohledávek první třídy bylo zvýrazněno ještě tím, že uspokojení těchto pohledávek měl správce podstaty konkursnímu komisaři vykázat do tří měsíců od zkušebního jednání.²⁹⁶

K uspokojování pohledávek konkursních věřitelů mohlo dojít i tehdy, byly-li dosud některé pohledávky sporné, či pokud byly do konkursního řízení přihlášeny některé opožděné pohledávky, které dosud nebyly projednány na zvláštním zkušebním jednáním. Pokud se jednalo o pohledávky sporné, mohla být podstata rozdělena věřitelům, jejichž pohledávky byly se spornými ve stejném pořadí, byla-li částka připadající na tyto pohledávky složena u soudu. Pokud takto byla složena částka pokrývající celou spornou pohledávku, mohlo být přistoupeno rozdělení podstaty na pohledávky, které byly v pořadí za spornou pohledávkou; to neplatilo tehdy, pokud marně uplynula lhůta k podání příslušné žaloby, v takovém případě se ke sporné pohledávce nepřihlíželo.²⁹⁷ Došlo-li k rozdělování podstaty dříve, než byla zjištěna opožděně přihlášená pohledávka, měl věřitel této pohledávky nárok, aby při příštím rozdělování nejprve obdržel takovou kvótu, jakou obdrželi při předcházejícím rozdělování věřitelé, jejichž pohledávky měly stejné pořadí.

Rozdělení prováděl správce podstaty. Konkursní řád z roku 1931 rozeznával rozdělení částečné, konečné a dodatečné. Konečné rozdělení bylo vykonáno tehdy, byla-li podstata úplně zpeněžena a o veškerých pohledávkách bylo pravomocně rozhodnuto. Jakékoliv dřívější rozdělení bylo rozdělením částečným. K dodatečnému rozdělení mohlo dojít po konečném rozdělení, pokud se až poté uvolnily částky, které byly deponovány u soudu, nebo protože připadly do

---

²⁹⁵ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 497.

²⁹⁶ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 129 odst. 2.

²⁹⁷ Tamtéž, § 132 odst. 3.

konkursní podstaty částky jinak zaplacené (např. daňové přeplatky) či pokud teprve po konečném rozdělení vyšel najevo majetek náležící do konkursní podstaty.²⁹⁸

Jednalo-li se o jednoduché případy, mohl konkursní komisař schválit rozdělení předložené správcem podstaty se souhlasem věřitelského výboru, aniž by o tom vyrozuměl konkursní věřitele. Ve složitých případech či tehdy, nebyl-li si jistý, konkursní komisař vyžadoval, aby byl předložený rozdělovací návrh předem schválen věřitelským výborem. V rozdělovacím návrhu byly uvedeny veškeré pohledávky podle svého pořadí, rozdělovaná hotovost a částky, které připadaly na každou jednotlivou pohledávku.²⁹⁹

Pokud konkursní komisař předložený rozdělovací návrh sám neschválil, oznámil jeho předložení vývěskem na soudní desce, přičemž zároveň vyrozuměl úpadce a konkursní věřitele o tom, že proti rozdělovacímu návrhu mohou podat ve lhůtě patnácti dnů námitky. O podaných námitkách rozhodoval opět konkursní komisař (podle Konkursního řádu z roku 1914 byl k rozhodnutí příslušný konkursní soud³⁰⁰). Podané námitky samy o sobě neznamenal, že správce podstaty nemohl začít s rozdělováním podstaty, vyjma pohledávek věřitelů, proti jejichž pohledávkám byly námitky uplatněny. Tito věřitelé byli vyplaceni až po právní moci rozhodnutí, kterým byly námitky zamítnuty, přičemž patřičná částka byla až do tohoto okamžiku složena u soudu.³⁰¹

3.3.2.5 Nucené vyrovnání

Již Konkursní řád z roku 1914 podporoval nucené vyrovnání a umožňoval je všem úpadcům, tedy i těm, kteří nejsou kupci. Důvodem této úpravy byla skutečnost, že uvedený způsob skončení konkursu byl hospodářsky nejvýhodnějším jak pro dlužníka, tak i pro věřitele. Konkursní komisař měl proto

---

²⁹⁸ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 139.

²⁹⁹ Tamtéž, § 130.

³⁰⁰ Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí, část II. Konkursní řád, § 130 odst. 3.

³⁰¹ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 131 odst. 4.

v každém případě zkoumat, zda je naděje, že by k nucenému vyrovnání mohlo dojít.³⁰² Z této úpravy pak vychází rovněž Konkursní řád z roku 1931.

Návrh na nucené vyrovnání mohl být podán do okamžiku úplného rozdělení konkursní podstaty, a to jedině úpadcem (byla-li úpadcem obchodní společnost, museli návrh na nucené vyrovnání učinit všichni osobně ručící společníci a v konkursu na pozůstalost všichni dědicové).³⁰³ Oproti Konkursnímu řádu z roku 1869 byla Konkursním řádem z roku 1931 nově stanovena minimální výše uspokojení konkursních věřitelů. Minimální nabídkou, kterou musel úpadce svým věřitelům třetí třídy nabídnout, bylo uspokojení alespoň 20 % pohledávek věřitelů do jednoho roku od podání návrhu na nucené vyrovnání (pohledávky věřitelů první a druhé třídy, stejně jako věřitelů podstaty, musely být úplně uspokojeny).³⁰⁴ V tomto ohledu došlo ke zpřísnění podmínek oproti Konkursnímu řádu z roku 1914, který po dlužníkovi vyžadoval splnění alespoň 10 % pohledávek věřitelů třetí třídy. Ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914 se k tomu dočteme: „*Minimální nabídka byla úmyslně stanovena nízko, poněvadž uzavírání nuceného vyrovnání má býti podporováno. Vyšší minimální nabídky zavedené v jiných zemích, zabraňují, jak zkušenost učí, uzavírání nucených vyrovnání a nebývají zpravidla dodržovány.*“³⁰⁵ Vzhledem k tomu, že 20 % je stále poměrně nízká kvóta, podle mého názoru právě citované platilo i v době přijímání Konkursního řádu z roku 1931, přičemž zvýšení minimální nabídky bylo způsobeno spíše změnou hospodářských a měnových poměrů, nežli snahou o skutečné zúžení realizovatelnosti nuceného vyrovnání.

Nucené vyrovnání nebylo možné především tehdy, (i) nenabídl-li dlužník věřitelům třetí třídy dostatečnou nabídku, (ii) uprchl-li úpadce nebo se skrýval, (iii) byl-li úpadce v posledních pěti letech odsouzen pro podvodný úpadek³⁰⁶, (iv) byl-li v téže době na úpadcovu jmění prohlášen konkurs nebo zahájeno na jeho návrh vyrovnací řízení, (v) příčil-li se obsah návrhu Konkursnímu řádu z roku 1931

---

³⁰² Výnos ministerstva spravedlnosti z 18. prosince 1914 č. 90 Věst. min. sprav. o provádění nového konkursního a vyrovnacího řádu. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 472.

³⁰³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 141.

³⁰⁴ Tamtéž, § 142 odst. 1 bod 7.

³⁰⁵ Sdělení otištěné ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, str. 614 a násl. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 481.

³⁰⁶ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 205a.

nebo jiným donucovacím právním předpisům, a v poslední řadě (vi) nebylo-li možné nabýt dostatečný přehled o stavu úpadcovy jmění, neboť tento nevedl řádně své obchodní knihy. V tomto ohledu znamenal Konkursní řád z roku 1931 změnu, neboť podle Konkursního řádu z roku 1914 měl konkursní soud pouze možnost, nikoli tedy povinnost, návrh na nucené vyrovnání v případech uvedených pod body (iv) a (vi) výše zamítnout.³⁰⁷

K hlasování o nuceném vyrovnání bylo nařízeno vyrovnací jednání, které se nemohlo konat dříve, než bylo skončeno zkušební jednání. Před tímto okamžikem totiž nebylo na jisto postaveno, jaké jsou po právu přihlášené pohledávky. Vyrovnací jednání řídil konkursní komisař, kromě něj byla vyžadována osobní přítomnost dlužníka a, byť to nebylo v Konkursním řádu z roku 1931 výslovně uvedeno, povinná byla jistě i účast správce podstaty, neboť tento měl před samotným hlasováním povinnost podal zprávu o majetkovém stavu a o dosavadním hospodaření dlužníka, o příčinách jeho úpadku a o tom, jaký výsledek lze očekávat pro konkursní věřitele, bylo-li by provedeno konkursní řízení.³⁰⁸ Právě na základě této zprávy mohli věřitelé posoudit, zda je pro ně výhodné hlasovat pro úpadcův návrh na nucené vyrovnání, neboť z ní mimo jiné vyplynulo, zda je navrhovaná kvóta pro vyrovnání přiměřená.³⁰⁹ Během přednesu zprávy o majetkovém stavu dlužníka měli věřitelé i úpadce možnost klást správci podstaty či znalcům otázky a vyžadovat vysvětlení. Pokud se dlužník k vyrovnacímu jednání nedostavil bez jakékoliv omluvy či jeho omluva nebyla konkursním komisařem shledána jako dostatečná, mělo se za to, že návrh na nucené vyrovnání vzal zpět.

Po přednesu zprávy o majetkovém stavu úpadce docházelo k hlasování o návrhu na nucené vyrovnání. Hlasovat bylo možné vždy pouze o návrhu jako celku, jakékoliv výhrady byly nepřípustné. Odchylkou od Konkursního řádu z roku 1869 bylo, že pro schválení vyrovnání stačil souhlas prosté většiny přítomných věřitelů, kdežto většina pohledávek byla stejná jako dosud, tj. tři čtvrtiny všech pohledávek opravňujících k hlasování, tj. pohledávek věřitelů třetí třídy. Věřitelé první a druhé třídy totiž měli právo hlasování jen tehdy, bylo-li

---

³⁰⁷ Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůřčí, Konkursní řád, § 142.

³⁰⁸ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 146 odst. 1.

³⁰⁹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 508.

správce podstaty popřeno jejich pořadí.³¹⁰ Podstatou této úpravy bylo, že věřitelé, jejichž právo nemohlo být vyrovnáním dotčeno (jak jsem již uvedl, věřitelé první a druhé třídy museli být při nuceném vyrovnání vždy plně uspokojeni), neměli hlasovací právo. Blízcí rodinní příslušníci úpadce, jakož i jejich nástupci, kteří své konkursní pohledávky nabyli v posledních šesti měsících před prohlášením konkursu, byli při výpočtu většiny věřitelů a pohledávek zohledněni pouze v případě, že hlasovali proti návrhu, pokud ovšem pohledávku nenabyli dříve, než se úpadce stal insolventním, od osoby, která nebyla úpadci osobou blízkou.³¹¹ Pokud bylo dosaženo pouze jedné z výše uvedených většin, měl úpadce právo až do skončení jednání žádat, aby byl nařízeno nové vyrovnací jednání. Na tomto novém jednání nebyli věřitelé vázáni svým předchozím hlasováním.

Nucené vyrovnání muselo být potvrzeno konkursním soudem.

Toto potvrzení konkursní soud odepřel vždy, pokud (i) vyšly najevo důvody, pro které měl být návrh na nucené vyrovnání zamítnut, (ii) nebylo šetřeno předpisů platných pro řízení, zejména o přijetí nuceného vyrovnání, ledaže by tyto vady mohly být dodatečně odstraněny anebo se jednalo pouze o drobná pochybení, a (iii) jestliže byly v rozporu s právními předpisy některému věřiteli poskytnuty zvláštní výhody, přičemž nebylo rozhodné, zda byla tato výhoda skutečně splněna.³¹²

Vedle uvedených důvodů obligatorního odepření potvrzení vyrovnání mohl konkursní soud potvrzení odepřít rovněž v případě, že (i) výhody poskytnuté úpadci vyrovnáním byly v rozporu s jeho hospodářskými poměry (v této souvislosti byl posuzován nejen majetek náležící do konkursní podstaty, ale rovněž majetek z ní vyloučený, např. nemovitý majetek nacházející se v cizině³¹³), (ii) odporovalo-li vyrovnání společnému zájmu konkursních věřitelů (např. pokud by se věřitelům třetí třídy mělo dostat nižšího uspokojení jejich pohledávek, než jakého by se jim pravděpodobně dostalo, kdyby k nucenému vyrovnání nedošlo), nebo (iii) měli-li konkursní věřitelé třetí třídy obdržet méně než jednu třetinu svých pohledávek,

---

³¹⁰ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 143.

³¹¹ Tamtéž, § 148.

³¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. června 1935, sp. zn. Rv II 456/35 (Vážný 14454).

³¹³ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 514.

a bylo-li možné tento výsledek přičíst úpadcovu nepoctivému nebo lehkomyšlnému hospodaření, zejména opožděnému zahájení konkursního řízení.³¹⁴ Z uvedeného výčtu je patrné, že na rozdíl od konkursního řízení podle Konkursního řádu z roku 1869 mohl konkursní soud přezkoumávat nejen zákonnost vyrovnání, ale též mohl posuzovat jeho výhodnost pro věřitele. Při tom byly posuzovány přítomné i budoucí majetkové poměry úpadce a rovněž výše uspokojení věřitelů třetí třídy, kterého by pravděpodobně dosáhli v případě rozdělení konkursní podstaty úpadce.³¹⁵

Proti rozhodnutí konkursního soudu bylo opět možné podat rekurs. Proti potvrzení vyrovnání mohl podat rekurs každý, kdo pro vyrovnání výslovně nehlasoval, stejně jako úpadcovi spoludlužníci a ručitelé, proti odepření potvrzení pak úpadce a věřitelé, kteří vyrovnání neodporovali.

Pokud nebylo nucené vyrovnání potvrzeno, obnovovala se situace před podáním návrhu na nucené vyrovnání a dále bylo pokračováno v konkursním řízení. Naproti tomu na základě soudem schváleného vyrovnání byl úpadce zavázán uhradit věřitelům třetí třídy pouze kvótu stanovenou ve vyrovnání, jejím zaplacením byl svých závazků vůči věřitelům zcela zproštěn, a to i vůči věřitelům, kteří své pohledávky do konkursního řízení nepřihlásili. Jedinou výjimkou z právě uvedeného byla situace, kdy věřitel prokázal, že o prohlášení konkursu nevěděl a zároveň že by nebylo nucené vyrovnání odhlasováno, pokud by hlasoval proti schválení vyrovnání. Takový věřitel mohl od bývalého úpadce požadovat po zrušení konkursu celou svou pohledávku.³¹⁶

S nuceným vyrovnáním tak zpravidla nebyly spojeny další negativní konsekvence, které by dřívějšího úpadce nutily doplatit i zbytek původních závazků, jako tomu bylo za účinnosti Konkursního řádu z roku 1869 (nutno ovšem

---

³¹⁴ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 154.

³¹⁵ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 403.

³¹⁶ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 156 odst. 2.

zdůraznit, že tehdy tomu tak bylo pouze kupce). Zbytek závazků ovšem nezanikl, ale dál existoval jako naturální obligace.³¹⁷

Samotné pravomocné rozhodnutí o potvrzení nuceného vyrovnání ještě neznamenalo zrušení konkursu. K ukončení konkursního řízení došlo teprve poté, co úpadce prokázal, že uspokojil nebo alespoň zajistil pohledávky, které nebyly vyrovnáním dotčeny (zejména pohledávky podstaty a pohledávky věřitelů první a druhé třídy). V této souvislosti lze zmínit, že na rozdíl od uspokojování pohledávek při zpeněžení konkursní podstaty nemuseli být věřitelé v rámci nuceného vyrovnání uspokojováni pouze z konkursní podstaty, naopak mohli být uspokojováni i z majetku vyloučeného z konkursní podstaty.³¹⁸

Pokud po zrušení konkursu nedošlo ke splnění podmínek vyrovnání, tj. úpadce do jednoho roku neuhradil takovou část pohledávek věřitelů třetí třídy, k níž se zavázal, samo o sobě to pro úpadce negativní důsledky nevyvolávalo. Pokud však úpadce svůj závazek z nuceného vyrovnání nesplnil ani poté, co byl na nesplnění nuceného vyrovnání doporučeným dopisem upozorněn některým z věřitelů, a to ani v dodatečně poskytnuté lhůtě, která nesměla být kratší než osm dnů, úpadce pozbyl veškerých výhod z nuceného vyrovnání plynoucích. Věřitelé se tedy v tomto případě mohli na úpadci domáhat úhrady veškerého dluhu za původních podmínek. Totéž platilo, byl-li úpadce do dvou let od potvrzení vyrovnání pravomocně odsouzen pro podvodný úpadek.³¹⁹

3.3.3 Odpůrčí právo v konkursním řízení

Již Císařským nařízením č. 337 došlo k úpravě odpůrčího práva, neboť Odpůrčí řád se ukázal jako nedostatečný, jelikož skutkové podstaty odporovatelnosti byly příliš úzké, lhůty příliš krátké a průvodní břemeno příliš obtížné. Nová ustanovení práva odpůrčího, která byla podle vzoru německého konkursního řádu pojata přímo do samotného Konkursního řádu z roku 1914

---

³¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. dubna 1926, sp. zn. Rv II 43/26 (Vážný 5990).

³¹⁸ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 521.

³¹⁹ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 205a.

a posléze do Konkursního řádu z roku 1931, proto byla přísnější.³²⁰ Došlo tedy k rozšíření skutkových podstat odporovatelnosti, k prodloužení lhůt k provedení odporu a odpor byl usnadněn novými ustanoveními o průvodním břemenu v odpůrčích sporech. Jak k tomu uvedl František Štajgr: „*Vývoj odpůrčího práva je určován dvěma sociologicky důležitými hybnými silami: jednak snahou chránit věřitele před dlužníkem, jednak intenzitou dlužníkovy poctivosti či nepoctivosti, jeho chytračení na úkon věřitelů. Zhruba lze říci, že čím dravější se stávala postupem dob hospodářská nepoctivost dlužníka a jeho chytračení na úkon věřitelů a čím intenzivněji se projevovala tendence chránit věřitele před ní, tím dokonaleji bylo vybudováno odpůrčí právo.*“³²¹

Obecně lze shrnout, že odporovat bylo možné právním jednáním týkajícím se úpadcova jmění vykonaným před prohlášením konkursu, kterým došlo ke zmenšení jmění úpadce, což mohlo mít za následek omezení či znemožnění možnosti věřitelů dosáhnout uspokojení svých pohledávek v konkursním řízení. Právě uvedené ovšem neplatilo neomezeně, pro jednotlivé skutkové podstaty byly stanoveny lhůty, v nichž muselo k právnímu jednání dojít, aby bylo odporovatelné (deset let, dva roky, jeden rok, šedesát dnů před prohlášením konkursu, popřípadě před úpadcovou platební neschopností, dále doba platební neschopnosti a doba po podání návrhu na prohlášení konkursu). Tyto lhůty byly stanoveny podle povahy odporovatelných právních jednání, přičemž jak je uvedeno v důvodové zprávě k zákonu č. 64/1931 Sb., čím hrubšího rázu byl zásah do práv věřitelů, tím delší byly lhůty.³²²

Pro všechny odporovatelné úkony tak bylo společné, že (i) se týkaly konkursní podstaty a (ii) došlo k nim před prohlášením konkursu (právním jednáním týkajícím se konkursní podstaty učiněným po prohlášení konkursu nebylo třeba odporovat, neboť tato jednání byla vůči věřitelům neúčinná již ze zákona³²³).

Mohlo se přitom jednat jak o jednání komisivní, tak omisivní. Odporovatelným komisivním jednáním bylo zejména jednání smluvní: smlouvy

---

³²⁰ Sdělení otištěné ve Věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1914, str. 614 a. In: VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926, s. 479.

³²¹ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všeherd, 1947, s. 261.

³²² Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

³²³ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 4.

směnné, trhové (kupní), nájemní, zápůjčky, zástavní smlouvy apod. a dále jednání procesní: soudní smír, uznání a vzdání se nároku žalovaného, vzdání se opravných prostředků. Omisivním odporovatelným jednáním pak bylo promlčení nastalé opožděným podáním žaloby nebo neuplatnění námitky promlčení, zmeškání ve sporu, nepodání opravných prostředků či nepřijetí dědictví. I v případě omisivních právních jednání však bylo pro jejich odporovatelnost rozhodné, zda v příčinné souvislosti s opominutím úpadce skutečně došlo k takovým právním účinkům, které mohly mít za následek zkrácení věřitelů. Například opomenutí úpadce, v jehož důsledku byl vydán rozsudek pro zmeškání, bylo odporovatelné pouze tehdy, pokud bylo až teprve tímto rozsudkem založeno právo poškozujícího věřitele. Nejvyšší soud Československé republiky tak rozhodl v případě, kdy byla rozsudkem pro zmeškání toliko potvrzena existence již dříve nabytých zástavních práv.³²⁴

Výše jsem popsal obecné podmínky odporovatelnosti právních jednání. Konkursní řád z roku 1931 ovšem obsahoval rovněž zvláštní podmínky odporovatelnosti, které byly rozdílné pro jednotlivé skupiny odporovatelných právních úkonů. Odporovat tak bylo možné právním jednáním:

- a) pro úmysl zkrátit věřitele,
- b) pro mrhání majetkem,
- c) bezplatným a jim rovným opatřením,
- d) pro nadřzování,
- e) pro vědomost o úpadcově nezpůsobilosti platit.

Ad a) Nejdelší lhůta, desetiletá, byla stanovena pro právní jednání učiněná dlužníkem s úmyslem zkrátit své věřitele, který navíc byl druhé straně znám. Nebylo přitom rozhodné, zda popud k právnímu jednání vzešel od úpadce, či zda bylo možné dovodit přímý úmysl úpadce zkrátit své věřitele. Pro odporovatelnost stačilo vědomí úpadce o škodlivém výsledku jeho právního jednání pro věřitele.³²⁵ Tato vědomost však musela být pro odporovatelnost (resp. pro úspěch ve sporu) prokázána vždy.

---

³²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5. března 1925, sp. zn. Rv I 1978/24 (Vážný 4781).

³²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. června 1925, sp. zn. Rv I 782/25 (Vážný 5145).

Oproti Odpůrčímu řádu bylo nově možné odporovat právním jednáním učiněným v posledních dvou letech před prohlášením konkursu, kterým byli úpadcovi věřitelé zkráceni, pokud musel být úmysl poškodit věřitele druhé straně znám. Nebylo tedy třeba prokázat skutečnou vědomost o zlém úmyslu úpadce, správci podstaty stačilo prokázat okolnosti, z nichž bylo možné dovodit, že tento úmysl měl být druhé straně znám, resp. že se o něm nedozvěděla pouze v důsledku zanedbání její náležité péče.

Rovněž na dva roky byla (oproti Odpůrčímu řádu) prodloužena lhůta k odporovatelnosti právního jednání zkracujícího věřitele, které bylo učiněno vůči manželu či manželce nebo vůči jiným blízkým rodinným příslušníkům nebo v jejich prospěch, ledaže by druhé straně v době, kdy k právnímu jednání došlo, úmysl úpadcův nebyl znám a ani znám být nemohl. Za blízké rodinné příslušníky byly stejně jako při jmenování správce podstaty považovány osoby, které byly s úpadcem nebo jeho manželem či manželkou příbuzné nebo sešvagřené v přímé linii nebo ve vedlejší linii do čtvrtého stupně, osvojenci, schovanci a osoby, které žily s úpadcem v mimomanželském společenství. Byla-li úpadcem společnost s ručením omezeným, považovali se za osoby blízké v poměru k úpadci společníci a jednatelé úpadce, jakož i jejich blízcí rodinní příslušníci. U ostatních právnických osob tohoto ustanovení nebylo možné využít.³²⁶

Na odpůrci tedy bylo, aby prokázal zkrácení na straně konkursních věřitelů a dále skutečnost, že bylo právní jednání učiněno za účasti nebo ve prospěch vyjmenovaných osob. Odpůrce však nemusel prokazovat vědomost druhé strany o úpadcově úmyslu zkrátit své věřitele, neboť tato se s ohledem na blízký vztah k úpadci, který předpokládá jistou vědomost o jeho majetkové situaci, presumovala. Pokud tedy chtěl odporovatelův odpůrce zmařit odporovatelnost právního jednání, bylo na něm, aby dokázal, že druhé straně tento úmysl nebyl a ani nemohl být znám v době, kdy k odporovanému jednání došlo. Judikatura posléze dovodila, že odporovatel v tomto případě nemusí dokazovat nejen vědomost druhé

---

³²⁶ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, s. 272.

strany o úmyslu úpadce zkrátit své věřitele, ale dokonce ani tento samotný úmysl, neboť tento se rovněž presumoval.³²⁷

Ad b) Pro mrhání majetku bylo možno odporovat jen některým smlouvám, a to smlouvám trhovým (předmětem tržové smlouvy bylo přenechání věci za určitou částku peněz jiné osobě³²⁸, přičemž se jednalo o kontrakt konsensuální, jeho podmínkou tedy nebylo předání věci³²⁹), směnným a dodávacím (tj. takovým, jejichž předmětem byl závazek dodávat druhé straně zastupitelné věci za úplatu³³⁰), pokud byly uzavřeny v posledním roce před prohlášením konkursu a zároveň pokud druhá strana musela poznat mrhání jměním, které zkracovalo věřitele. Přitom se předpokládalo, že druhá smluvní strana mrhání jmění, pod čímž lze rozumět takové předávání částí majetku, při kterém úpadce nedbá lehkomyšlným způsobem jejich pravé hodnoty, poznala nebo alespoň poznat měla.³³¹ Na rozdíl od případů uvedených ad a) výše však v tomto případě nebyl podmínkou odporovatelnosti právního jednání úmysl úpadce zkrátit své věřitele.

Ad c) Rovněž ve dvouleté lhůtě bylo možné odporovat bezplatným opatřením úpadcovým, pokud nešlo o splnění zákonného závazku, o obvyklé příležitostné dary nebo o věnování přiměřené výše, které bylo učiněno k účelům všeobecně prospěšným nebo kterým bylo vyhověno mravnímu závazku či ohledům slušnosti (do této skupiny výjimek patřilo zejména poskytování výživného rodinným příslušníkům, ke kterým úpadce neměl alimentární povinnosti³³²), dále nabytí úpadcových věcí podle úředního opatření, byla-li úplata dána z úpadcova jmění (nabyly-li těchto věcí osoby úpadci blízké, mělo se za to, že úplata byla dána z úpadcova jmění), zajištění nebo vrácení věna, nebyl-li úpadce k němu zavázán ani smlouvou, kterou sjednal při vstupu do manželství nebo při zřízení věna, ani podle zákona při skončení manželského společenství, dále zajištění nebo vydání obvěnění nebo vdovského platu.

³²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. listopadu 1936, sp. zn. Rv III 582/36 (Vážný 15648).

³²⁸ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, § 1053.

³²⁹ KADLECOVÁ, Marta. Dějiny českého soukromého práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 179. ISBN 978-80-7380-041-3.

³³⁰ Zákon č. 1/1863 ř. z., Obecný zákoník obchodní, Článek 338.

³³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. prosince 1925, sp. zn. Rv I 1498/25 (Vážný 5594).

³³² VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 121.

Ad d) Pro nadřování bylo možné odporovat právním jednáním, ke kterým došlo v době, kdy byl dlužník již v platební neschopnosti nebo po podání návrhu na prohlášení konkursu nebo v šedesáti dnech před tím, kterými se dostalo některému z věřitelů zajištění nebo uspokojení na úkor ostatních věřitelů, pokud jim byl nebo musel být znám úpadcův zlý úmysl. Stalo-li se tak ve prospěch blízkých rodinných příslušníků, opět platilo obrácené důkazní břemeno, tito tedy museli prokázat, že jim nebyl ani neměl být znám zlý úmysl dlužníka.

Pro nadřování ovšem nebylo možné odporovat právnímu jednání, z něhož vzešla výhoda, jež nastala dříve, než jeden rok před prohlášením konkursu.

Ad e) Jak již název této skupiny napovídá, jednou z podmínek odporovatelnosti těchto právních jednání bylo, že k právnímu jednání muselo dojít v době, kdy již byl úpadce v platební neschopnosti nebo po podání návrhu na prohlášení konkursu. Do této skupiny spadala (i) právní jednání, kterými osoba úpadci blízká dosáhla pro svou konkursní pohledávku zajištění nebo uspokojení, a veškerá právní jednání úpadce s osobami jemu blízkými, která zkracovala věřitele, leč by osobám blízkým úpadci nebylo ani nemělo být známo, že úpadce je nezpůsobilý platit anebo že byl podán návrh na prohlášení konkursu, a (ii) právní jednání, kterými se dostalo jinému konkursnímu věřiteli zajištění nebo uspokojení, jakož i veškerá právní jednání zkracující věřitele, která úpadce sjednal s jinými osobami, bylo-li nebo mělo-li být druhé straně známo, že úpadce je v platební neschopnosti nebo že byl podán návrh na prohlášení konkursu.

I v tomto případě byla možnost odporovatelnosti časově omezena, když nebylo možné odporovat právním jednáním, která byla učiněna dříve než šest měsíců před prohlášením konkursu.

Co se týče aktivní legitimace k podání odporu, jediným aktivně legitimovaným subjektem byl podle Konkursního řádu z roku 1931 správce podstaty. Podotýkám, že tím je myšleno podání odporu podle Konkursního řádu z roku 1931, nikoli podle obecného odpůrčího řádu uvedeného v čl. III zákona č. 64/1931 Sb. Pokud byly některé odpůrčí spory zahájené ještě před zahájením konkursního řízení, prohlášením konkursu se přerušily. Správce podstaty měl

možnost do těchto sporů vstoupit na místo věřitele. Pokud tak neučinil, mohlo být v tomto sporu pokračováno jen ve věci nákladů řízení.

Odpor bylo možné uplatnit žalobou nebo námitkou. Námitkou bylo možné uplatnit odpůrcí nárok ve sporech zahájených před prohlášením konkursu, do kterých vstoupil správce podstaty místo dlužníka, dále ve sporech, které zahájili věřitelé, jejichž pohledávka byla popřena, ve sporech o nároky na vyloučení a ve sporech na oddělení uspokojení.³³³ V ostatních případech se odpůrcí nárok uplatňoval žalobou, přičemž lhůta k podání žaloby byla jeden rok od prohlášení konkursu³³⁴ (pro námitky tato lhůta neplatila).

Obsahem odpůrcího nároku bylo zpravidla vydání všeho, co bylo zcizeno nebo čeho se bylo zřeknuto, do konkursní podstaty, eventuálně poskytnutí náhrady. Jednalo se tedy především o žaloby na plnění, nebyla však vyloučena ani žaloba určovací, ale pouze za splnění zákonných podmínek pro tuto žalobu³³⁵, tedy prokázal-li žalobce právní zájem na tom, aby onen právní poměr nebo právo nebo pravost listiny byly soudním rozhodnutím určeny co nejdříve.³³⁶ Naproti tomu odporovatelův odpůrce, tedy ten, proti komu bylo správcem podstaty úspěšně uplatněno odpůrcí právo, mohl požadovat, aby mu bylo z konkursní podstaty vráceno jeho vzájemné plnění, pokud jej bylo ještě možné v konkursní podstatě rozeznat nebo pokud byla podstata o jeho hodnotu obohacena. Nárok, aby bylo vzájemné plnění vráceno nad tuto míru, jakož i nárok, který proti podstatě opět obživil, bylo-li odporovatelné plnění vráceno (typicky vrátil-li odporovatelův odpůrce úhradu, které mu bylo úpadcem poskytnuto na úhradě jeho pohledávky), bylo možné uplatnit pouze jako konkursní pohledávku.³³⁷

---

³³³ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 202.

³³⁴ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 46 odst. 2.

³³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. května 1923, sp. zn. Rv I 1540/22 (Vážný 2569).

³³⁶ Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), § 228.

³³⁷ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 44.

3.3.4 Nepatrný konkurs

Zvláštní úprava pro tzv. nepatrné konkursy byla obsažena již v Konkursním řádu z roku 1914 a jejím účelem bylo zavést zjednodušené řízení o konkursech menší hodnoty.

Původně se jednalo o konkursy, při kterých jmění konkursní podstaty pravděpodobně nedosahovalo hodnoty 5.000 korun, zákonem č. 190/1922 Sb. byla tato limitní hodnota zvýšena na 10.000 korun a dle Konkursního řádu z roku 1931 byly konkursy nepatrné, nepřesahovala-li hodnota jmění náležícího do podstaty 50.000 korun. Jak je k tomu uvedeno v důvodové zprávě k zákonu č. 64/1931 Sb., měly-li mít zvláštní předpisy o nepatrném konkursu vůbec nějaký význam, bylo nutno hranici přípustnosti zjednodušeného konkursního řízení zvýšit, neboť dosavadní hranice nebyla již přiměřená tehdejšími měnovými a hospodářskými poměry.³³⁸

K rozhodnutí o tom, zda se jednalo o nepatrný konkurs, byl příslušný konkursní soud, a to kdykoliv během řízení. Pro toto rozhodnutí přitom nebyla rozhodná výše pasiv, rozhodná byla pouze výše aktiv (jmění). Nebylo přitom nutné činit přesný odhad hodnoty jmění, stačilo pouze přibližné ocenění.³³⁹ Pokud však během řízení vyšlo dodatečně najevo, že hodnota úpadcova jmění přesahuje 50.000 korun, konkursní soud rozhodl o tom, že se o nepatrný konkurs nejedná. Proti rozhodnutí konkursního soudu o způsobu řízení konkursního řízení nebylo možné podat opravný prostředek.³⁴⁰

Řízení o nepatrných konkursech mělo být provedeno pokud možno co nejrychleji a s co nejmenšími náklady. Z tohoto důvodu byl v řízení o nepatrném konkursu konkursní komisař příslušný i k takovým opatřením a rozhodnutím, které byly jinak vyhrazeny konkursnímu soudu. Význam této odchylky ovšem po účinnosti Konkursního řádu z roku 1931 výrazně poklesl, neboť podle tohoto

---

³³⁸ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

³³⁹ VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931, Právnická knihovna, s. 426.

³⁴⁰ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, Čl. I, § 169 odst. 4.

zákona bylo rozhodování téměř o všech otázkách přeneseno z konkursního soudu na konkursního komisaře.³⁴¹

Konkursní soud tak v řízení o nepatrném konkursu rozhodoval pouze o prohlášení konkursu, ustanovení a odvolání konkursního komisaře, ustanovení správce podstaty a o zrušení konkursu. Právo zproštění funkce správce podstaty a jeho nahrazení novým správcem či potvrzení nuceného vyrovnání náleželo konkursnímu komisaři. Nepatrný konkurs však neměl žádný vliv na pravomoc konkursního soudu ve sporech vzniklých v konkursním řízení.

Mezi další odchylky od „klasického“ konkursního řízení patřila např. možnost konkursního komisaře nařídit, aby nebyl volen věřitelský výbor, či možnost při zkušebním jednání jednat o všech otázkách, o kterých se měla usnášet schůze věřitelů, a bylo-li to možné, též o rozdělení podstaty.³⁴²

3.3.5 Zrušení konkursu

Konkurs byl v první řadě konkursním soudem zrušen po úplném rozdělení konkursní podstaty mezi jednotlivé věřitele. Krom toho ovšem konkursní soud konkurs zrušil v případě, že za konkursního řízení vyšlo najevo, že existuje pouze jediný věřitel (např. v důsledku toho, že ostatní věřitelé od svých přihlášek upustili), poté co byli uspokojeni věřitelé podstaty. To ovšem neplatilo pro případ, kdy bylo konkursní řízení zahájeno na návrh jediného věřitele, který osvědčil odpůřčí nárok (viz podkapitola č. 3.3.1). Konkursní řízení bylo dále zrušeno v případě, že konkursní soud zjistil, že jmění konkursní podstaty nestačí ani na úhradu nákladů konkursního řízení.

Konečně mohl být konkurs zrušen na návrh úpadce, pokud se zrušením konkursu projeví po uplynutí lhůty pro přihlášení pohledávek souhlas všichni věřitelé podstaty a konkursní věřitelé; souhlas věřitele nebyl třeba, byla-li jeho pohledávka uspokojena nebo zajištěna, nebo jestliže marně uplynula lhůta k žalobě nebo návrhu na zjištění popřené pohledávky.³⁴³

---

³⁴¹ Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253.

³⁴² Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůřčí, Čl. I, § 171.

³⁴³ Tamtéž, § 167.

Zrušení konkursu mělo za následek, že tehdejší úpadce opět vstoupil do práv volně nakládat se svým jměním, pokud ovšem úpadcova právní subjektivita nezanikla zrušením konkursu (viz podkapitola č. 3.3.2.1). Pokud tomu tak bylo, byl správce podstaty povinen předložit konkursnímu komisaři žádost o výmaz úpadcovy firmy a postarat se o uložení úpadcových obchodních knih na deset let.³⁴⁴ V důsledku vstoupení dlužníka do svých práv nabyli rovněž věřitelé právo vymáhat na dlužníku své pohledávky, pokud tyto nebyly v konkursu plně uhrazeny, a to bez ohledu na to, zda je do konkursního řízení přihlásili či nikoliv.³⁴⁵

Jak jsem již zmínil v podkapitole č. 3.3.2.3, byla-li pohledávka v konkursu zjištěna a nebyla-li úpadcem výslovně popřena, mohla být podle zápisu konkursního komisaře v seznamu přihlášek vymáhána přímo exekucí na dlužníkovu jmění. Právě uvedená práva věřitelů ovšem přirozeně neplatila v případě, že byl konkurs ukončen nuceným vyrovnáním a toto bylo řádně splněno.

---

³⁴⁴ ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všechno, 1947, s. 538.

³⁴⁵ Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí, Čl. I, § 62.

Závěr

Právní úprava konkursního řízení prošla zajímavým vývojem. Chápeme-li jej obecně jako řízený proces, jehož účelem je vyřešení insolvence dlužníka, setkáváme se s jeho počátky již v pátém století př. n. l. ve starověkém Římě, byť tehdy konkursní právo ještě nebylo upraveno souhrnně, ale bylo součástí exekučního práva.

Prvotním způsobem řešení neschopnosti dlužníka splácet své dluhy byla tzv. osobní exekuce. Je ovšem třeba zdůraznit, že se jednalo pouze způsob vymáhání soudem přiznaných dluhů. Osobní exekuce spočívala v možnosti věřitele dlužníka držet po dobu šedesáti dnů spoutaného v domácí vazbě, pokud dlužník nesplnil svůj dluh ani ve třicetidenní lhůtě a zároveň se nenašel žádný ručitel, který by dlužníkův dluh splnil nebo vstoupil do sporu s věřitelem. Toto opatření přirozeně působilo na rodinu a přátele dlužníka, kteří mohli jeho dluh věřiteli vyplatit. Zároveň byl věřitel povinen po tři po sobě jdoucí tržní dny veřejně vyhlásit dlužnou částku, což mělo též za cíl rozšířit okruh osob, které mohly dlužníka vykoupit. Pokud k úhradě dlužníkovu dluhu nedošlo, měl věřitel právo dlužníka zabít či prodat do otroctví.

Tato poměrně přísná právní úprava byla postupem času nahrazena exekucí majetkovou, která spočívala v převedení dlužníkovu majetku do detence dlužníkových věřitelů. Zde již nalézáme první shodné rysy s dnešním konkursním řízením, neboť věřitelé (mohl být i jediný), kteří se ujali detence dlužníkovu majetku, byli povinni učinit veřejnou výzvu dalším věřitelům dlužníka, aby se přihlásili ve stanovené třicetidenní lhůtě. V této lhůtě měl dlužník možnost své dluhy uhradit, pokud se tak však nestalo, došlo k dražbě jeho majetku. Dlužníkův majetek byl dražen jako celek a byl přiklepnut tomu, kdo nabídl věřitelům úhradu nejvyššího procenta jejich pohledávek.

K završení procesu římské úpravy konkursního řízení došlo za vlády císaře Justiniána I. Jelikož praxe ukázala, že prodej celého majetku jako celku jednomu kupci byl spojen s velkými obtížemi, byla upřednostňována tzv. singulární exekuce, tedy prodej jednotlivých částí dlužníkovu majetku. Za účelem prodeje dlužníkovu majetku byl jmenován kurátor.

Na území současné České republiky se lze s prvopočátky konkursního řízení setkat v první polovině sedmnáctého století. Byla to doba charakterizovaná rychlým růstem cen a všeobecnou drahotou, což bylo ve světovém měřítku způsobeno především nárůstem světových zásob stříbra a jiných cenných kovů, v měřítku českých zemí pak zejména prohranou bitvou na Bílé Hoře.

Prvním právním předpisem obsahujícím ustanovení o konkursním řízení bylo OZZ, tato úprava byla následně rozvedena v Novellách. Již v tomto právní předpise normě byly v určité míře zakotveny principy typické pro současné konkursní řízení, jako je zásada poměrného uspokojování přihlášených pohledávek či zastavení probíhajících exekucí v důsledku zahájení konkursního řízení.

Konkursní řízení bylo zahajováno úřední vyhláškou, která byla publikována ve všech pražských městech a ve všech hlavních městech jednotlivých krajů, aby se informace o dlužníkově konkursu dostala k co největšímu počtu dlužníkových věřitelů, kteří mohli přihlásit své pohledávky. Tyto pohledávky byly rozděleny podle svého druhu do pěti tříd, přičemž k uspokojování pohledávek nižších tříd docházelo až poté, co byly plně uhrazeny pohledávky třídy předcházející. Pouze pokud úpadcovo jmění nepostačovalo k úhradě veškerých pohledávek v téže třídě, docházelo k již zmíněnému poměrnému uspokojení jednotlivých pohledávek. Tato právní úprava vedla k tomu, že věřitelům s méně privilegovanými pohledávkami se zpravidla nedostalo zcela ničeho.

Další mezník vývoje právní úpravy konkursního řízení představoval Josefinský konkursní řád vydaný v roce 1781. Z novinek, které tento předpis zavedl, lze jmenovat např. skutečnost, že konkurs mohl být prohlášen nejen z iniciativy některého z věřitelů, ale též na návrh samotného dlužníka či jeho dědice, dále jmenování zástupce podstaty, jehož povinností bylo hájit zájmy dlužníka proti jeho věřitelům. Kromě zástupce podstaty byl volen správce podstaty, který měl v první řadě za úkol spravovat dlužníkův majetek a v druhé řadě povinnost starat se o zpeněžení konkursní podstaty. Rovněž byla v této době zavedena možnost zvolit věřitelský výbor, byť se zatím jednalo pouze o fakultativní orgán.

S volbou již zmíněného zástupce podstaty lze spojovat vznik incidenčních sporů, neboť každý věřitel musel v rámci přihlášky své pohledávky prokázat její

pravost i pořadí. Věřitelé byli rozděleni do dvou skupin. V první skupině byli vindikanti a věřitelé, kteří po vyhlášení konkursu něco vynaložili na konkursní podstatu nebo v její prospěch něčeho učinili, ve druhé pak všichni ostatní věřitelé. Pohledávky věřitelů ve druhé skupině se následně dělily do šesti tříd.

Specifikem právní úpravy Josefinského konkursního řádu bylo, že konkursní řízení nebylo zrušeno po rozdělení veškerého zjištěného majetku dlužníka, nýbrž trvalo tak dlouho, dokud nebyly plně uspokojeny pohledávky všech přihlášených věřitelů. Vzhledem k tomu, že konkursní řízení nemělo vliv na běh úroků u jednotlivých pohledávek, tato skutečnost ve svém důsledku znamenala, že s narůstající délkou konkursního řízení se zlepšovala pozice privilegovaných věřitelů před dalšími věřiteli v pořadí. Především tato skutečnost měla za důsledek, že věřitelé v první polovině devatenáctého století začali před konkursním řízením upřednostňovat mimosoudní vyrovnání s dlužníkem, a to přesto, že tímto způsobem se jim dostalo nižšího uspokojení jejich pohledávek, než kterého by mohli dosáhnout v průběhu konkursního řízení.

Novou a je třeba zdůraznit, že poměrně zdařilejší, úpravu konkursního řízení přinesl Konkursní řád z roku 1869.

Od účinnosti tohoto právního předpisu se v českém konkursním právu zakotvil tzv. princip universality, který znamenal, že konkursu podléhalo celé úpadcovo jmění, které mohlo být postihnuto výkonem exekuce. Zahájení konkursního řízení na jmění dlužníka mělo za následek přechod dispozičního oprávnění k majetku tvořícímu konkursní podstatu na správce podstaty. V souvislosti se zmínkou o správci podstaty se sluší uvést, že tento nově zastával rovněž funkci zástupce dlužníka dle Josefinského konkursního řádu, neboť jeho povinností byla nejen správa dlužníkovy majetku, jeho prodej a rozdělení výtěžku mezi věřitele, ale rovněž hájení zájmu dlužníka před věřiteli a s tím nerozlučně spojené přezkoumávání jednotlivých přihlášených pohledávek. Novinkou byla rovněž volba konkursního komisaře, jehož volil konkursní soud k provádění jednotlivých úkonů v řízení a k výkonu dozoru nad činností správce podstaty.

Co však lze označit za jednoznačně signifikantní část Konkursního řádu z roku 1869, jsou ustanovení o tzv. kupeckém konkursu, což byl konkurs

obchodních společností a obchodníků zapsaných do obchodního rejstříku. Kupecký konkurs mohl být na rozdíl od běžného konkursu zahájen na základě žádosti kupce či z moci úřední, pokud některý z věřitelů prokázal, že má vůči dlužníku pohledávku a že tento zastavil své platby. Pokud byla úpadcem obchodní společnost, soud zároveň prohlásil konkurs na každého z osobně zavázaných společníků. Jedině kupecký konkurs také mohl skončit tzv. nuceným vyrovnáním, které lze charakterizovat jako soudem schválenou úmluvu mezi dlužníkem a věřiteli o způsobu, jakým dojde k uspokojení všech věřitelů. Podstatou nuceného vyrovnání byla nabídka dlužníka, že uspokojí určitou část pohledávek svých obligačních věřitelů (nároky věřitelů podstaty a reálných věřitelů nemohly být nuceným vyrovnáním dotčeny), přičemž veškeré pohledávky musely být uhrazeny ve stejném poměru.

Bylo-li věřiteli schválené nucené vyrovnání následně potvrzeno konkursním soudem (jenž měl pouze omezené možnosti jeho přezkumu, např. nemohl vůbec přezkoumávat výhodnost nuceného vyrovnání pro věřitele), měl dřívější úpadce povinnost uhradit na své dluhy pouze tu poměrnou část, k níž se v nuceném vyrovnání zavázal, ve zbytku byl od jejich úhrady osvobozen. Přesto však dlužníku zůstal morální závazek uhradit v budoucnu veškeré své dluhy. K vynucení splnění této povinnosti byl dřívější úpadce po splněním nuceného vyrovnání zbaven způsobilosti k výkonu některých čestných funkcí, jíž mohl znovu nabýt tzv. rehabilitací prohlášenou konkursním soudem.

V neposlední řadě došlo ke změně v délce trvání konkursního řízení, neboť s ohledem na neblahé zkušenosti s Josefským konkursním řádem byl konkurs zrušen ihned po rozdělení celé konkursní podstaty, čímž se délka konkursního řízení výrazně zkrátila.

Na konci devatenáctého století byl rovněž vydán Odpůrčí řád, jenž byl prvním samostatným odpůrčím řádem na území českých zemí.

Ačkoliv Konkursní řád z roku 1869, jak jsem již uvedl, obsahoval výrazně propracovanější právní úpravu než Josefský konkursní řád, v praxi se příliš neosvědčil. Důvodem byla především skutečnost, že v rámci konkursního řízení bylo věřiteli uplatňováno tolik nároků na přednostní uspokojení, že se na vlastní

konkursní věřitele zpravidla nedostalo ničeho, nebo pouze nepatrná kvóta. Z tohoto důvodu se již od počátku dvacátého století objevovaly snahy o změnu konkursního řádu, které byly urychleny vypuknutím I. světové války, neboť tato tragická událost znamenala takové zhoršení hospodářských poměrů v Rakousku-Uhersku, že již nebylo možné reformu konkursního práva dál odkládat. Z tohoto důvodu bylo vydáno Císařské nařízení č. 337, kterým bylo konkursní řízení zcela nově upraveno.

Na Císařské nařízení č. 337 posléze navázal Konkursní řád z roku 1931, který byl až na drobné změny účinný do roku 1950. Právě této právní úpravě jsem ve své práci věnoval největší prostor, neboť se jednalo o moderní konkursní řád, který, jak jsem ve své práci zjistil a popsal v kapitole č. 3, nevykazuje od dnes účinné právní úpravy tolik odlišností, jak by se vzhledem k časovému odstupu 75 let mezi přijímáním těchto právních úprav dalo očekávat.

Odlišnosti konkursního řízení podle Konkursního řádu z roku 1931 proti Konkursnímu řádu z roku 1869 spočívaly zejména v tom, že konkursní řízení bylo zahajováno toliko na návrh, který mohl učinit dlužník i věřitelé, a to pro dlužníkovu insolventci nebo v případě, že byla dlužníkem právnická osoba či pozůstalost, pro její předlužení. Věcně příslušným k vedení konkursního řízení byl konkursní soud, který ze svého středu jmenoval konkursního komisaře, který jako samosoudce řídil celé řízení. Konkursní komisař také dohlížel na činnost dalších orgánů konkursního řízení, tedy správce podstaty, schůze věřitelů a věřitelského výboru.

V samotném průběhu konkursního řízení bylo možné rozlišovat dvě etapy, a to řízení přípravné, v němž konkursní soud zjišťoval, zda byly splněny podmínky konkursu, a řízení meritorní, jehož cílem bylo zpeněžení konkursní podstaty, zjištění dlužníkových pohledávek a uspokojení dlužníkových věřitelů.

Stejně jako v případě Konkursního řádu z roku 1869 bylo možné konkurs ukončit tzv. nuceným vyrovnáním, nově však tato možnost nebyla vázána pouze na kupecký konkurs, který již tento zákon neznal. Minimální nabídka, kterou musel dlužník svým obligačním věřitelům učinit, bylo uhrazení alespoň jedné pětiny pohledávek do jednoho roku od podání návrhu na nucené vyrovnání. Nucené vyrovnání muselo být opět potvrzeno konkursním soudem, tento však mohl obsah nuceného vyrovnání přezkoumávat i ve smyslu jeho výhodnosti pro věřitele. S tím,

že nucené vyrovnání již bylo umožněno všem, nikoli tedy pouze kupcům, souvisela i skutečnost, že po jeho splnění již nebyl dřívější úpadce omezen na způsobilosti k výkonu některých čestných funkcí. Ačkoli tedy dlužníka k úhradě zbytku svých dluhů fakticky nic nenutilo, tyto nezanikaly, ale zůstávaly jako naturální obligace.

Součástí Konkursního řádu z roku 1931 byla rovněž úprava odpůrčího práva. Jako obecnou definici odporovatelného právního jednání lze uvést, že se jednalo o právní jednání týkající se konkursní podstaty, k němuž došlo před prohlášením konkursu. Tyto obecné znaky odporovatelného právního jednání Konkursní řád z roku 1931 dále rozvedl, když stanovil jednotlivé zvláštní podstaty odporovatelných právních jednání podle jejich typové závažnosti, přičemž podle povahy odporovatelných právních jednání byly stanoveny lhůty k provedení odporu, a to až do deseti let před prohlášením konkursu.

Poslední novou úpravou obsaženou v Konkursním řádu z roku 1931 byl tzv. nepatrný konkurs³⁴⁶. Jednalo se o konkurs, při kterých jmění konkursní hodnoty nepřesahovalo určitou hranici (původně se jednalo o 5.000 korun, posléze o 50.000 korun). Smyslem této zvláštní právní úpravy bylo, aby tyto konkursy probíhaly pokud možno co nejrychleji a s co nejmenšími náklady.

Na úplný závěr nelze než zopakovat, že Konkursní řád z roku 1931 se jeví být i z dnešního pohledu poměrně životaschopným právním předpisem, přičemž s instituty v něm obsaženými se setkáváme dodnes, neboť obě v současnosti aplikovatelné právní úpravy konkursního řízení³⁴⁷ z tohoto zákona vychází. Pokud tedy v současné právní úpravě nalezneme nějaké odlišnosti, jedná se zpravidla o změny spíše technické, které jsou odrazem dnešní moderní doby, než o principiální odlišnosti.

---

³⁴⁶ Ustanovení o nepatrném konkursu byla zakotvena již v Císařském nařízení č. 337, o této úpravě se ovšem ve své práci podrobněji nevyjadřuji, neboť byla inspirací pro Konkursní řád z roku 1931 a právní úpravy těchto předpisů jsou tak z velké části shodné či podobné.

³⁴⁷ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, a zákoně č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Resume

My thesis seeks to capture the historical development of the legal regulation of bankruptcy proceedings in the Czech lands, including a description of the bankruptcy proceedings in individual stages of this type of civil process.

In the first chapter I mention the early beginnings of bankruptcy proceedings, which is to be found in Roman law. In case that the debtor was unable to pay, so-called personal execution took place, which meant that the creditor could have held the debtor in custody, in extreme cases, even killed or sold into the slavery.

Personal execution was later replaced by property execution, which consisted in selling the debtor's property at auction. The debtor's property was sold to the one who offered the creditors the highest percentage of their claims. At first, the debtor's assets used to be sold whole, later the sale of individual pieces was preferred.

The second chapter was devoted to the development of legislation in the Czech lands. Here we see the legal regulation of bankruptcy proceedings for the first time in the first half of the seventeenth century. The first separate bankruptcy order was then issued in 1781 by the Roman Emperor and Czech King Joseph II. Already at that time, the principle of proportionate satisfaction of the submitted claims or suspension of ongoing executions due to the opening of bankruptcy proceedings could be seen. The bankruptcy did not end before all the claims were fully satisfied, so the bankruptcy proceedings took very long time.

The situation was improved on 1869 by the new bankruptcy procedure. Firstly, all the debtor's assets were subject to bankruptcy, which could have been affected by execution. After the bankruptcy proceedings was opened, the debtor lost the right to use his assets. Those rights were passed to the liquidator, who was newly responsible not only to manage the debtor's assets but also to defend the debtor's interests against creditors.

Another novelty was the establishment of the so-called merchant bankruptcy, which was a bankruptcy of companies and traders registered in the

Commercial Register. Unlike ordinary bankruptcy, these could be terminated by a so-called forced settlement, which was an agreement approved by the court between the debtor and the creditor that the debtor would pay them some (for all creditors the same) part of their claims.

Upon fulfillment of the conditions of compulsory settlement, the debtor was excused from the rest of his debts, but he still had a moral obligation to pay all his debts. In order not to avoid this obligation without a reason, the debtor has been limited in certain public rights until he has paid all his debts. On the contrary to the previous legislation, the bankruptcy proceedings ended when the monetized debtor's assets were distributed among the creditors.

However, the bankruptcy order was not proven to be very effective, and therefore in 1914 the imperial regulation No. 337/1914 ř. z. was issued to modify the bankruptcy and then Act No. 64/1931 Sb., which I have dedicated last chapter of my thesis. It was a modern bankruptcy order, which later became an inspiration for modern bankruptcy proceedings.

The bankruptcy proceedings according the bankruptcy order from 1931 consisted of two stages. The first stage was to determine the conditions of bankruptcy, the second stage to establish and satisfy the debtor's claims. Compensation was no longer linked only to companies and traders, but in principle all debtors could be involved. However, a minimum bid had to be set which the debtor had to make to his creditors by paying at least 20 % of the claims within one year from submission for compulsory settlement. After the compulsory settlement, the debtor remained the rest of his debts as bonds in kind, no direct negative consequences were associated with the compulsory settlement anymore, as was the case with the merchant's bankruptcy.

The bankruptcy order from 1931 also included a modification of the law of opposition. In general, it was possible to contradict legal acts relating to the bankruptcy that occurred before the declaration of bankruptcy. In addition, the specific nature of the non-negotiable legal acts according to their type-of-gravity has been determined, with deadlines for opposition to be established, depending on

the nature of the unlawful conduct, up to ten years before the declaration of bankruptcy.

Above mentioned law also contained a regulation of the so-called insignificant bankruptcy, which was the bankruptcy of debtors with small assets. Due to this, these auditions should have been run as quickly and economically as possible.

In conclusion, the bankruptcy order from 1931 was a modern piece of legislation that contained the principles and institutes of bankruptcy law that still exist today.

Seznam použitých pramenů

Knižní zdroje

BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-256-1.

HEYROVSKÝ, Leopold, Jan VÁŽNÝ a Otakar SOMMER. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 7. vyd. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1929. Knihovna Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Římský civilní proces*. Bratislava, 1925. Knihovna právnické fakulty Komenského university v Bratislavě.

JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Meziny českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-251-6.

KADLECOVÁ, Marta. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3.

KADLECOVÁ, Marta; SCHELLE, Karel; VESELÁ, Renata; VLČEK, Eduard. *Dějiny českého soukromého práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-041-3

KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.

KINCL, Jaromír. *GAIUS: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-054-3.

KLABOUC, Jiří. *Staré české soudnictví : (jak se dříve soudívalo)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1967.

LISSE, Luděk. *Insolvenční právo*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. Eupress. ISBN 978-80-86754-91-8.

MALÝ, Karel a Ladislav SOUKUP. *Vývoj české ústavnosti v letech 1618-1918*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1209-7.

OTT, Emil. Řízení úpadkové konkursní se zřetelem na zákon odpůrcí 16.3.1884 č. 36 Říšského zákoníku a řád exekuční. V Praze : Všehrd, 1905.

Ottův slovník naučný. Čtvrtý díl. Praha: J. Otto, 1891.

Ottův slovník naučný. Šestý díl. Praha: J. Otto, 1893.

Ottův slovník naučný. Čtrnáctý díl. Praha: J. Otto, 1899.

Ottův slovník naučný. Patnáctý díl. Praha: J. Otto, 1900.

Ottův slovník naučný. Dvacátý díl. Praha : J. Otto, 1903.

Ottův slovník naučný. Dvacátýsedmý díl. Praha: J. Otto, 1908.

REBRO, Karol. *Latinské právnické výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-915-9.

Římské právo a jeho odkaz současnému právu. Vědecká konference. Brno 6. května 1992, katedra dějin státu a práva [a] katedra dějin občanského práva Masarykovy univerzity. Sborník. [Uspořádal]: Schelle, Karel. Brno: Masarykova univerzita, 1992. (Spisy právnické fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická.) [konference věnovaná Janu Vážnému]. ISBN 80-210-0499-1.

SCHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Historie konkursního řízení v dokumentech*. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-167-2.

SCHELLE, Karel a Miroslav FRÝDEK. *Vývoj konkursního práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-073-6.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Konkurz a vyrovnání*. 2. dopl. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-59-9.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Vybrané problémy z teorie konkursního práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1117-3.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-334-6.

ŠTAJGR, František. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947.

URFUS, Valentin. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Praha: Československá akademie věd, 1960.

VÁŽNÝ, Jan. *Římský proces civilní*. V Praze: Melantrich, 1935. Randova právnická knihnice

VOSKA, Jaroslav. *Řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí*. V Praze: Československý kompas tiskařská a vydavatelská akc. spol., 1926.

VOSKA, Jaroslav. *Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády*. V Praze: Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart a Pekárek, 1931. Právnická knihovna.

Periodické zdroje

SKŘEJPEK, Michal. Moc bez hranic? (Právo otce římské rodiny nad životem a smrtí). *Právní rozhledy*. 2005.

ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Prodej nemovitosti správcem konkursní podstaty. *Ad Notam*. 1996, č. 5.

Právní předpisy

Josefinský konkursní řád z roku 1781

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 1/1863 ř. z., Obecný zákonník obchodní

Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní

Zákon č. 111/1895 ř. z., o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma)

Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekucní řád)

Zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s obmezeným ručením

Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí

Výnos ministerstva spravedlnosti z 18. prosince 1914 č. 90 Věst. min. sprav. o provádění nového konkursního a vyrovnacího řádu

Císařské nařízení č. 279/1915 ř. z., o soudních poplatcích

Zákon č. 75/1919 Sb., kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé

Zákon č. 161/1921 Sb., kterým se mění některá ustanovení zákonů o soudní příslušnosti a soudním řízení v občanských věcech a o projednání pozůstalosti

Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech

Zákon č. 190/1922 Sb., kterým se mění některá ustanovení konkursního a vyrovnávacího řádu, císařského nařízení ze dne 10. prosince 1914, č. 335 ř. z.

Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí

Nařízení č. 114/1931 Sb., o doručování vyhlášek v konkursním a vyrovnacím řízení a o uveřejňování jich v Ústředním oznamovateli

Nařízení č. 115/1931 Sb., o výběru a úhrnné odměně správců konkursní podstaty, vyrovnacích správců a znalců v řízení konkursním a vyrovnacím

Výnos ministerstva spravedlnosti ze dne 8. července 1931, č. 31.673 (č. 9 Věst. min. sprav.) o nových řádech konkursním, vyrovnacím a odpůrčím

Nařízení č. 155/1933 Sb., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělců

Zákon č. 250/1933 Sb., jímž se mění §§ 1 a 2 zákona ze dne 5. května 1933, č. 74 Sb. z. a n., kterým se dočasně upravuje výkon exekuce proti zemědělcům, a §§ 1 a 2 vládního nařízení ze dne 29. července 1933, č. 155 Sb. z. a n., o dočasných opatřeních v oboru řízení konkursního na jmění zemědělců

Zákon č. 33/1934 Sb., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti zemědělcům

Nařízení č. 259/1934 Sb., jímž se mění zákon ze dne 24. února 1934, č. 33 Sb. z. a n., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti zemědělcům

Zákon č. 34/1934 Sb., o dočasných opatřeních v exekučním a konkursním řízení proti nezaměstnaným

Nařízení č. 251/1935 Sb., o úlevách při splácení pohledávek za nezaměstnanými a o některých opatřeních v řízení exekučním a konkursním proti nezaměstnaným

Nařízení č. 77/1936 Sb., o dočasných opatřeních v řízení exekučním a konkursním proti nezaměstnaným

Nařízení č. 233/1938 Sb., o odkladu exekucí a konkursů vedených proti dlužníkům, kteří mají majetek na území obsazeném cizí mocí

Nařízení č. 324/1938 Sb., kterým se na další dobu odkládají exekuce a konkurzy podle vládního nařízení ze dne 14. října 1938, č. 233 Sb. z. a n., o odkladu exekucí a konkursů vedených proti dlužníkům, kteří mají majetek na území obsazeném cizí mocí

Nařízení č. 224/1939 Sb., kterým se prodlužuje účinnost některých opatření o odkladu exekucí a konkursů

Nařízení č. 417/1941 Sb., o doručování vyhlášek v konkursním a vyrovnacím řízení hlavním celním úřadům

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 17. června 1919, sp. zn. R I 219/19 (Vážný 200)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5. ledna 1922, sp. zn. R I 1557/21 (Vážný 1396)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 2. května 1923, sp. zn. Rv I 1540/22 (Vážný 2569)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. října 1923, sp. zn. Rv I 819/23 (vážný 3025)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5. března 1925, sp. zn. Rv I 1978/24 (Vážný 4781)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 23. června 1925, sp. zn. Rv I 782/25 (Vážný 5145)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. prosince 1925, sp. zn. Rv I 1498/25 (Vážný 5594)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. dubna 1926, sp. zn. Rv II 43/26 (Vážný 5990)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. září 1926, sp. zn. R I 793/26 (Vážný 6316)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. května 1927,
sp. zn. R II 140/27 (Vážný 7103)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27. září 1930,
sp. zn. R I 688/30 (Vážný 10182)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. června 1935,
sp. zn. Rv II 456/35 (Vážný 14454)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. listopadu 1936,
sp. zn. Rv III 582/36 (Vážný 15648)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 8. července 1938,
sp. zn. R I 876/38 (Vážný 17011)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. září 1938,
sp. zn. R I 1087/38 (Vážný 17057)

Internetové zdroje

<http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>

https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Anglica/twelve_Johnson.html

<https://ssjc.ujc.cas.cz/>

prirucka.ujc.cas.cz/

Ostatní

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení
(insolvenční zákon)

Důvodová zpráva k zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Tisky Senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk
č. 253

Věstník ministerstva spravedlnosti z roku 1914

Seznam použitých zkratek

Císařské nařízení č. 337	Císařské nařízení z 10. prosince 1914 č. 337 ř. z., kterým bylo upraveno nové konkursní, vyrovnací a odpůrčí právo
Josefinský konkursní řád	Obecný konkursní řád josefinský z roku 1781
LDT	Zákon dvanácti desek
Novelly	Královská deklaratoria a novelly císaře a krále Ferdinanda III. na obnovené zřízení zemské
Odpůrčí řád	Zákon č. 36/1884 ř. z., o odporu proti právním činům, jež týkají se jmění dlužníka insolventního
OZZ	Obnovené zřízení zemské dědičného království českého
Konkursní řád z roku 1869	Zákon č. 1/1869 ř. z., Řád konkursní
Konkursní řád z roku 1914	Konkursní řád zavedený císařským nařízením z 10. prosince 1914 č. 337 ř. z., kterým bylo upraveno nové konkursní, vyrovnací a odpůrčí právo
Konkursní řád z roku 1931	Čl. I zákona č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí